

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETAS

TEISĖS FILOSOFIJOS IR ISTORIJOS KATEDRA

RAMUNĖ KUMETIENĖ

NOTARIATO VEIKLOS SOCIALINIS

VEIKSMINGUMAS

Magistro baigiamasis darbas

**Darbo vadovas
prof. dr. V. Šlapkauskas**

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS

TEISĖS FAKULTETAS

TEISĖS FILOSOFIJOS IR ISTORIJOS KATEDRA

**NOTARIATO VEIKLOS SOCIALINIS
VEIKSMINGUMAS**

Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 621M90022

Darbo vadovas

prof. dr. V. Šlapkauskas

2012 04

Recenzentas

Atliko

TVmis0-01 gr. stud.

R. Kumetienė

2012 04

VILNIUS, 2012

TURINYS

IVADAS.....	2
1. NOTARIATO VEIKLOS STRUKTŪRA IR TURINYS SOCIALINIO VEIKSMINGUMO VERTINIMO KONTEKSTE	6
1.1. Notariato, notaro ir jo veiklos samprata	6
1.2. Notariato tipai	9
1.3. Notariato funkcionavimo pagrindai	13
1.3.1. Notariato veiklos principai.....	14
1.3.2. Notariato funkcijos ir uždaviniai.....	16
1.4. Notaras ir visuomenė.....	19
2. NOTARIATO VEIKLOS TEISINIO REGLAMENTAVIMO LIETUVOJE BRUOŽAI..	24
2.1. Notarinės funkcijos ir uždaviniai	25
2.2. Notarinių funkcijų ir uždavinių teisinis reglamentavimas.....	29
2.3. Notarų atsakomybės teisinis reglamentavimas	34
2.4. Notariato savikontrolė ir kontrolė	37
3. NOTARIATO VEIKLOS TEISINĖS IR SOCIALINĖS PROBLEMOS	40
3.1. Lietuvos notariato formaliojo veiksmingumo vertinimas	40
3.2. Notariato veiklos socialinio efektyvumo tyrimas	43
3.2.1. Tyrimo metodika	43
3.3.2. Notariato veiklos socialinių tikslų apibrėžtis.....	46
3.3.3. Notarų biurų ir notarų skaičiaus analizė regioniniu aspektu.....	51
3.3.4. Notariato veiklos veiksmingumo vertinimas paslaugų apimčių ir įkainių aspektu.....	54
3.3.5. Notariato socialinės atsakomybės tyrimas	61
IŠVADOS	70
PASIŪLYMAI	71
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	73
ANOTACIJA	80
ANNOTATION.....	80
SANTRAUKA.....	82
SUMMARY	83
PRIEDAI.....	84

IVADAS

Filosofija bendrąja prasme yra bendras ir sisteminis aiškinimas apie tai, kas esame, kas yra gerai ir kas yra blogai, kaip įmanoma panaudoti šias žinias atskirose situacijose. Teisės filosofija analizuoja šiuos klausimus teisės srityje. Todėl teisės filosofija yra susijusi su teisės kilmės klausimų tyrimu ir analize. R. Alexy¹ pažymi, kad šie klausimai apima trijų probleminių aspektų teisės moksle tyrimą. Pirmoji problema susijusi su klausimu, kokiose srityse teisė pasireiškia ir kaip šios sritys yra susijusios, kad jos sudaro bendrą visumą, kurią vadiname teise. Atsakymas būtų toks – teisė sudaro normos kaip supratimo turinys, kuris formuoja normatyvinę sistemą. Antroji problema yra susijusi su klausimu, kaip normos kaip supratimo turinys yra susijusios realiame pasaulyje. Šis ryšys aiškinamas per įstatymų leidžiamojo organo koncepcines priemones bei socialinį veiksmingumą. Minėtas autorius teigia, kad socialinis veiksmingumas apima prievartos ar jėgos koncepciją. Trečioji problema siejama su teisės teisingumu ir teisėtumu, t.y. ji yra aiškinama per teisės ir moralės ryšį. Teisės kilmės aiškinimas yra ne kas kita kaip ryšių tarp normatyvinio supratimo, įstatymo leidžiamosios valdžios, socialinio veiksmingumo bei turinio teisėtumo koncepcijų analizė.

Teisė neegzistuoja atskirai nuo visuomenės, iš kurios ji atsiranda. Teisė egzistuoja toje visuomenėje, tenkindama jos socialinius, saugumo ir kitus interesus. Teisė sociologiniu požiūriu yra suvokiama kaip visuomeninis reiškiny, kaip sistema, kuri yra formuojama per visuomenės subjektų tarpusavio sąveiką, elgesį, santykį su socialine aplinka, veikiančia visuomeninius santykius kaip elgesio reguliatorius.²

Notariatas yra teisinės sistemos dalis, apimanti notarus, jų organizacijas, institucijas, notarų veiklos priežiūrą, atitinkamus teisės aktus, reguliuojančius notariato santykius. Žvelgiant iš filosofinio bei sociologinio požiūrio, notariatas yra visuomeninis reiškiny, reguliuojamas atskirų teisės normų, kuris gali būti analizuojamas kaip sistema tiek formaliuoju teisiniu požiūriu, tiek socialiniu teisės požiūriu. Remiantis šiais dviem kriterijais, kuriuos išskiria tiek Lietuvos^{3 4 5}, tiek užsienio autoriai⁶, vertintinas notariato veiklos veiksmingumas.

---

¹ Alexy R. The Nature of Legal Philosophy // Ratio Juris, Volume 17, Issue 2, pages 156–167, June 2004.

² Banakar R. Law through sociology's Looking Glass: Conflict and competition in Sociological Studies of Law. In Denis A. And Klaekin-Fishman D (eds) The new ISA Handbook in Contemporary International sociology: conflict and c-operation.-Sage, 2009.

³ Vaišvila A. Teisės teorija.-vilnius: Justitia, 2000.

⁴ Kruminienė K. Teisės socialinis veiksmingumas // Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos, 2006. 2(7) .- P.94-97.

⁵ Šlapkauskas V. Teisės socialinio veiksmingumo sampratos tyrimas // Filosofija, Sociologija, 2002. Nr.1.-P.47-51.

⁶ Kelzen H. Grynoji teisės teorija.-Vilnius: Pradai, 1997.

Temos aktualumas. Teisės socialinis veiksmingumas praktikoje mažai tirtas ir analizuotas reiškinys. Teorijoje teisės socialinis veiksmingumas taip pat nėra dažnas diskursų objektas. Apžvelgus mokslinę literatūrą, darytina išvada, kad šiam reiškiniui, nustatančiam teisės veiksmingumą kaip gerą teisės veikimą, skirtas ganėtinai mažas dėmesys visoje teisės sociologijoje. Vieningai priimtina, kad teisės veiksmingumas tiriamas formaliuoju bei socialiniu požiūriais, tačiau nėra vieningai priimta ir apibrėžta, kas yra socialinis veiksmingumas, kokiais rodikliais jis turėtų būti matuojamas atskirose teisės šakose, nėra atliktų tyrimų, kurių metu būtų tiriamas šis reiškinys analitiniais metodais, prieita prie konkrečių išvadų.

Sutinkama, kad socialinio veiksmingumo tyrimo tematika yra sudėtingas ir diskutuotinas klausimas. Kiekvienos teisės šakos socialinio veiksmingumo tyrimui turėtų būti sudaroma atskira parametrų ir jų santykių sistema pagal tos teisės požymius ir pobūdį (rodikliai, tinkantys baudžiamosios teisės socialiniam veiksmingumui matuoti, visiškai netiks civilinės teisės socialinio veiksmingumo matavimui). Jau sudarytų tokių sistemų rengiant šį darbą rasti nepavyko.

Tyrimo naujumas ir problema. Šiame tyrime tyrimo naujumas ir problema išskiriami per tą pačią prizmę. Tyrimas yra naujas, kadangi analogiškų tyrimų rasti nepavyko nei Lietuvos, nei užsienio literatūroje. Kalbant apie notariatą, kiekviena valstybė išskiria savo notariato struktūras, funkcijas, veiklos principus, pateikia teisės aktus, analizuoja jų spragas, t.y. vertina daugiau formalųjį notariato teisės veiksmingumą. Sociologinių tyrimų, kurių metu būtų siekta nustatyti notariato veiklos socialinį veiksmingumą rasti nepavyko. Todėl tai ir yra nauja tema, ir tuo pačiu galima kelti darbo problemą, kadangi nėra ašies, kuria būtų galima remtis rengiant šį darbą. Tai reiškia, kad nėra nei tyrimo modelių, nei veiklos socialinio veiksmingumo parametrų sistemos, nei atliktų tyrimų rezultatų, kurie galėtų tapti palyginimo objektais.

Žvelgiant iš mokslinės literatūros pusės, taip pat galima išskirti tyrimo problemą – labai ribotas mokslinių darbų – knygų, straipsnių, tyrimų – skaičius socialinio veiksmingumo teisės srityje tematika.

Literatūros apžvalga. Socialinis veiksmingumas plačiai analizuojamas darbo rinkoje. Šiuo klausimu tyrimus atliko ir rezultatus pateikė M. Gundlach⁷. Taip pat šis reiškinys analizuojamas per socialinės disorganizacijos reiškinį kriminologijoje. Šis aspektas analizuotas Jones and Bartlett Publishers LLC publikuotos knygos antrame skyriuje “Social disorganization and social efficacy”⁸.

---

⁷ Gundlach M. The impact of vocational and social efficacy on job performance and career satisfaction // Journal of Leadership & Organizational Studies, January 1 2004.

⁸ Chapter 2. Social disorganization and social efficacy. Jones and Bartlett Publishers LLC.
http://samples.jbpub.com/9780763755751/55751_CH02_053_096.pdf [žiūrėta 2010-11-16]

T. Dragu, M. Polbron⁹ naudoja žaidimo teorijos modelį tirdami administratorių darbo patikimumą, kuris susijęs su įstatymų laikymusi ir jų įgyvendinimu. Modelyje socialinis veiksmingumas naudojamas kaip kintamasis.

Internetu pavyko rasti atliekamos apklausos vaiko teisių apsaugos socialinio veiksmingumo vertinimo tematika.¹⁰

Notariatą, jo veiklą ir jos principus analizuoja tokie Lietuvos autoriai kaip V. Kuconis ir V. Nekrošius¹¹, V. Gaivenis^{12 13}, S. Šaltauskienė¹⁴, S. Šaltauskienė ir V. Nekrošius^{15 16 17}, taip pat šia tema daug rašoma ir diskutuojama periodiniame leidinyje „Notariatas“.

M. Maksimaitis¹⁸ analizuoja Lietuvos notariatą tarpukario Lietuvoje.

M. Deflem¹⁹ analizuoja Weber ir Durkheim klasikinius kintamuosius teisės sociologijoje.

Tyrimo objektas – notariato veiklos teisinis reguliavimas ir veikla, jo rezultatai.

Darbo tikslas – atskleisti notariato veiklos socialinį veiksmingumą Lietuvoje.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti notariato sampratą.
2. Išnagrinėti notariato veiklos sampratą.
3. Išnagrinėti notariato veiklos teisinio reglamentavimo bruožus Lietuvoje.
4. Išnagrinėti notariato veiklos teises ir praktines problemas.

Tyrimo hipotezė – notariato veikla Lietuvoje yra socialiniai veiksminga.

Darbo metodai:

1. lyginamasis metodas – juo naudojantis analizuojama notariato, notaro bei notariato veiklos sampratos įvairių autorių darbuose, išskiriami panašūs teiginiai, aspektai, pateikiami apibendrinimai;
2. dokumentų analizės metodas;

---

⁹ Dragu T., Polbron M. Political Rulers, Administrators, and the Efficacy of Law. University of Illinois, October 26, 2010. <https://netfiles.uiuc.edu/tdragu/www/papers/ruler.pdf> [žiūrėta 2010-11-16]

¹⁰ <http://www.apklausa.lt/f/vaiko-teisiu-apsaugos-socialinis-veiksmingumas-6qzu2gz/answers/new>

¹¹ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

¹² Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia, 1999, Nr. 1 (19).

¹³ Gaivenis V. Notaras ir visuomenė // Justitia, 1996, Nr. 1 (1).

¹⁴ Šaltauskienė S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje // Justitia, 1996, Nr. 3 (3).

¹⁵ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą // Justitia 2002 m. Nr. 1–2.- P.37–38.

¹⁶ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia, 2000, Nr. 3 (27).

¹⁷ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notarų savivalda // Justitia, 2000, Nr. 2 (26).

¹⁸ Maksimaitis M. Lietuvos notariatas 1918–1940 m.: teisinio reguliavimo ypatumai // Jurisprudencija. 2010, 2(120) .- P.7–22.

¹⁹ Deflem M. Sociology of Law.-Cambridge University Press, 2008.

3. apklausos metodas – naudojamas anketinės apklausos metodas. Apklausos metu apklausiamos dvi respondentų grupės – notarų biurai bei visuomenė, siekiant įvertinti atskirus modelyje parinktus parametrus.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, kuriame pagrindžiamas temos aktualumas bei problematika, keliamas tikslas, uždaviniai, pateikiami tyrimo metodai, trys dėstomosios dalys, išvados bei pasiūlymai, literatūros sąrašas bei priedai.

Darbo rezultatai. Atliktas notariato veiklos socialinio veiksmingumo tyrimas leido iš dalies patvirtinti hipotezę, kad notariato veikla yra socialiai veiksminga Lietuvoje. Notariato sistema sukurta ir veikia iš tikrųjų efektyviai, teisinė bazė, reglamentuojanti notariato veiklą, yra paprasta ir aiški, ją lengva suprasti, nors pokyčių buvo ganėtinai nemažai, tačiau palaipsniui jais buvo sprendžiamos iškilusios problemos. Tačiau notarų biurų kaip ūkio vienetų veiklos socialinio veiksmingumo tyrimo per išskirtus parametrus rezultatai leidžia teigti, kad notarų biurų veikla nėra socialiai veiksminga ir tai patvirtina tiek patys notarų biurai, tiek ir visuomenė bei antriniai duomenys apie Notarų etikos kodekso pažeidimus. Pagrindinėmis problemomis išskirtas netinkamas notarų elgesys su klientais, nesugebėjimas vertinti kliento pasirinkimo motyvų, paslaugų įkainių nesuderinamumas tiek su visuomenės, tiek ir notarų biurų tikslais, nepakankamas dėmesys fizinei aplinkai.

1. NOTARIATO VEIKLOS STRUKTŪRA IR TURINYS SOCIALINIO VEIKSMINGUMO VERTINIMO KONTEKSTE

Šioje darbo dalyje analizuojama notariato, notaro ir jo veiklos samprata (1.1 poskyris), išskiriami notariato tipai (1.2 poskyris), pateikiami veiklos principai ir uždaviniai (1.3 poskyris), aptariamas notaro įsipareigojimas valstybei bei visuomenei (1.4 poskyris).

1.1. Notariato, notaro ir jo veiklos samprata

Paryžiaus notarų rūmų frontono užrašas skelbia: „Visa, ką pasako notaras, yra teisinga“, t.y. notaro lūpomis kalba įstatymas. Ne veltui Lietuvos Respublikos notarų garbės (etikos) kodekse įrašyta, kad vertas pagarbos tas notaras, kurio žodis – įstatymas.

Daugelyje Lope de Vegos, Goldon, Shakespeare, Moljer kūrinijų notaras analizuojamas kaip teisės žynys, žmonių paslapčių saugotojas, o jo profesija vertintina kaip viena iš seniausių.²⁰ Vienas iš žymiausių notaro profesijos atstovų, Tarptautinės lotyniškojo notariato sąjungos garbės prezidentas Juan Vallet de Goitisoló yra pasakęs: „Jeigu notarams trūksta žinių, jie galėtų dirbti daugmaž pakenčiamai. Tačiau be moralės, be sąžiningumo jų darbas būtų neįmanomas“.²¹ Remiantis šiuo požiūriu, galima išskirti notarui privalomas savybes – moralė, „didžiulės pilietinės atsakomybės jausmas, gebėjimas atjausti ir pagelbėti bei visada pasiūlyti tam momentui tinkamiausią sprendimą“²² - leidžiančias notarui, kaip valstybės įgaliotam asmeniui tenkinti teisinius visuomenės interesus. V. Gaivenis (1999) teigia, kad notaras turi būti objektyvus, nes saugo ir gina ne vienos, o abiejų šalių įstatymui neprieštaraujančius interesus. Būti objektyviam nereikia nepalaikyti nė vienos šalies, atvirkščiai, ši pareiga reikalauja iš notaro palaikyti „silpnesniąją“ šalį, kad juridinių žinių stoka nebūtų panaudota jos nenaudai.

Pasaulinės literatūros klasikas Onore de Balzakas yra pastebėjęs, kad notaras turi turėti tam tikras savybes, kurios yra vadinamos pašaukimu. Tai didžiausio kruopštumo reikalaujantis darbas, kur vienas netinkamai padėtas skyrybos ženklas arba gramatinė klaida gali iškreipti dokumento esmę, padaryti žalą kliento interesams.²³

²⁰ Gaivenis V. Notaras ir visuomenė // Justitia, 1996, Nr.1(1) .-P.16-17.

²¹ Lukaševičiūtė D. Notaro profesija.

http://academia.norcous.lt/index.php?path=web/studiju_profesijos_gidas/notaro_profesija/profesionalo_zodis/ [žiūrėta 2011-01-18]

²² Ten pat.

²³ Ten pat.

Sąvoka *notaras* Tarptautinių žodžių žodyne (1985)²⁴ kildinama iš lotyniško žodžio *notarius*, reikšiančio raštininkas. Šis žodynas notarą apibrėžia kaip pareigūną, sudarantį, liudijantį, tvirtinantį sandorius, testamentus bei kitus dokumentus.

D. M. Thaw (2000)²⁵ teigia, kad notaras yra aukštos moralės ir doros pilietis, kurio funkcijos visuomenėje yra atlikti notarinius tiek privalomus, tiek neprivalomus, daugiausiai materialinės teisės, veiksmus.

Amerikos teismų praktikoje²⁶ notaras apibrėžiamas kaip valstybės tarnautojas ir dalinai valstybės atstovas.

Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo²⁷ 2 straipsnyje sakoma, kad notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Lietuvos notarų rūmų internetiniame puslapyje²⁸ notaras apibrėžiamas kaip valstybės įgaliotas asmuo (Belgijoje karaliaus skiriamu valstybės pareigūnu²⁹), įtvirtinantis neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, užtikrinantis šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą. Viena vertus, notaras atlieka viešosios valdžios funkcijas, kita vertus, jis nėra valstybės tarnautojas. Toks notaro teisinės padėties dvilypumas nulemtas pačios notariato sistemos, kur viešosios valdžios funkcijas atlieka laisvos profesijos žmonių, specialiai tam pasirengusių ir materialiai atsakingų už padarytą žalą, korporacija³⁰, apibrėžiama kaip *notariatas*.

Tarptautinių žodžių žodynas (1985)³¹ notariatą apibrėžia kaip valstybės organą, kuris tvirtina sandorius, dokumentų, jų nuorašų ir vertimų tikrumą, įformina paveldėjimo teises, daro vykdomuosius užrašus. Tiksliau tariant, notariatas yra valstybės teisinės sistemos dalis, apimanti notarus, jų organizacijas, institucijas, notarų veiklos priežiūrą, atitinkamus teisės aktus, reguliuojančius notariato santykius. M. L. Shea³² notariatą apibrėžia kaip viešą, civilinį ar ministerinį institutą, įgaliotą valstybės, kuris, atlikdamas savo pareigas, uždavinius, vykdo valstybės jam pavestas funkcijas.

²⁴ Tarptautinių žodžių žodynas, - Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.

²⁵ Thaw D.M. The Notary Office And Its Impact in the 21ST Century. A Presentation At The NACO/NACRC Annual Conference. - Charlotte: Convention Center, 2000. - <http://www.nationalnotary.org/userimages/notaryofficeandimpact.pdf> [žiūrėta 2011-01-21]

²⁶ Idaho B. Notary Handbook, 2006. - <http://www.sos.idaho.gov/notary/handbook.pdf> [žiūrėta 2011-01-21]

²⁷ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)

²⁸ Lietuvos notarų rūmai. - <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrėta 2011-01-18]

²⁹ Teisininko profesijos ir teisiniai tinklai. - <https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?lang=lt&idTaxonomy=20&vmac=BlgrjMYhibC9mdZwrrpQXu0lqzJJSXTWg0mfuTehpOze9KtX7HeCmETbceTgRqa9lcUKx09Inanhyi-froJQAAHDAAAAjP> [žiūrėta 2011-01-20]

³⁰ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia, 2000, Nr. 3(27) .-P.20-21.

³¹ Tarptautinių žodžių žodynas, - Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.

³² Shea M.L. Notary Law. http://www.sos.state.co.us/pubs/notary/notary_law_monograph.pdf [žiūrėta 2011-01-18]

Darbo autorės nuomone, notariatas gali būti apibrėžiamas kaip sistema, kurią sudaro tarpusavyje susiję tos sistemos elementai. Tai patvirtina ir Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo 1 straipsnyje įtvirtinta nuostata, kad „notariatas yra visuma notarų, kuriems <...> suteikiama teisė juridiskai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, užtikrinti šių asmenų ir valstybės teisėtų interesų apsaugą“.³³ Tai reiškia, kad notariatas – tai notarų, įgyvendinančių notarinę veiklą, visuma. Tačiau atkreipiant dėmesį į tai, kas gali pagal įstatymą vykdyti notarinius veiksmus, galima būtų teigti, kad notariatas – tai notarų, bei kitų subjektų, galinčių atlikti notarinius veiksmus, visuma. Tačiau notariatas nėra vien tik notarų visuma. Notariatas apima notarus, o taip pat ir visą notarinę valstybės sistemą arba, kaip teigia V. Kuconis ir V. Nekrošius (1997)³⁴, notariato savivaldos sistemą, apimančią ir kontrolės bei priežiūros institucijas.

S. Šaltauskienė (2007) notariatą įvardija kaip vieną iš valstybės instrumentų, įgyvendinančių valstybės deleguotas funkcijas. Tuo tarpu notarus autorė apibrėžia kaip pagrindinius sandorių saugumo tikrintojus, ypač nekilnojamojo turto srityje, kai reikia apsaugoti socialiai remtinų žmonių teises – nepilnamečių, pagyvenusių žmonių ar ligonių.³⁵ Autorė, įvardindama atskiras visuomenės narių grupes, pabrėžia notariato socialinę funkciją – apsaugoti silpnesniųjų interesus notarams pavestų funkcijų rėmuose.

V. Nekrošius (1997)³⁶ teigia, kad atliekamų notarinių veiksmų ir pasekmių aiškinimas visuomenės nariams yra tiesioginė notarui paskirtos konsultavimo funkcijos išraiška Lietuvos teisinėje sistemoje. Taigi notariato organai yra neginčijami jurisdikcijos organai. Skirtingai nuo teismo, notariatas savo uždavinius įgyvendina, tvirtindamas teises ir faktus, kurių buvimu galima įsitikinti tiesiogiai pagal įstatymo nurodytus dokumentus.

Notaro veikla yra apibrėžiama kaip teisinė pagalba, tik teikiama kitaip nei valstybės nustatyta tvarka. Patariantis, tarpininkaujantis, išklausančias notaras savo veikloje atneša socialinių dividendų savivaldybės gyventojams. P. Baguška (2007)³⁷ teigia, kad notaras turi būti atviras, komunikabilus, jautrus ir dėmesingas. Autorius taip pat pabrėžia, kad notaras, vykdydamas savo veiklą nuolat susiduria su interesų įvairove. Notaras, pasikliaudamas savo teisine sąmone ir teisine kultūra, geriau už kitus žino, kokius trumpalaikius ir ilgalaikius padarinius lems atliktas notarinis veiksmas. Todėl notaras teisingumo svarstyklėse turi nuolat kruopščiai pasverti įvairaus dydžio ir

³³ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. [28-810](#) (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)

³⁴ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

³⁵ Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas, Nr. 2/2007.-P. 33.

³⁶ Nekrošius V. Notariato teisė. - Kaunas: Dangerta, 1997.-P.14.

³⁷ Baguška P. Dialogas tarp notaro ir paprasto žmogaus // Notariatas, 2007, Nr.2.-P.9.

formos žmogiškuosius interesus. Todėl, kaip pažymi D. Lukaševičiūtė³⁸, visuomenė suteikia notarui pasitikėjimo kreditą, pasikliaudama jo profesiniu pasirengimu, sąžine bei didžiule galia, kurią skiria valstybė notaro patvirtintam dokumentui.

Apibendrinant šį poskyrį, darytina išvada, kad notaras yra atskiras asmuo, o notariatas yra visuma notarų, kuriems pagal LR Notariato įstatymą suteikiama teisė juridškai įtvirtinti neginčijamas fizinių ir juridinių asmenų subjektines teises ir juridinius faktus, laiduoti šių asmenų ir valstybės teisėtą interesų apsaugą. Tai sistema, apimanti, visų pirma, notarus, institucijas, vykdančias kontrolę, teisės aktus, reguliuojančius notaro veiklą, apibrėžtą tikslais, uždaviniais, funkcijomis, bei pagrįstą principais. Ši sistema turi subjektą – notarą – ir objektą – visuomenę, kuriai notaras teikia paslaugas, t.y. vykdo veiklą, kuri Dabartinės lietuvių kalbos žodyne³⁹ apibrėžiama kaip darbas.

Vertinant tai, kad socialinis veiksmingumas akcentuoja du sąryšingus aspektus – veikimo paskirtį bei gerą veikimą, teigiama, kad notariatas – tai sistema, tenkinanti visuomenės interesus, susijusius su civiliniais teisiniais santykiais, bei veikianti pagal įstatymuose apibrėžtus veiklos principus. Formaliai notaro veiklai prasmę suteikia jo atliekamų funkcijų esmė ir tikslas, o tai glaudžiai siejama su tuo, kas mokslinėje literatūroje vadinama notariato socialine paskirtimi ir notaro veiklos socialiniu turiniu.

1.2. Notariato tipai

Pagal teisinę prigimtį notariatas skiriamas į valstybinį bei privatųjį notariatą. Valstybinio notariato atveju notaro funkcijas atlieka (tik) valstybės tarnautojai, privataus - (daugiausia) privatūs asmenys.⁴⁰ Knygoje „European Judicial systems“⁴¹ pažymima, kad notariato skirstymas į valstybinį ar privatų priklauso nuo to, kokį statusą turi notaras atitinkamoje valstybėje. Autoriai pažymi, kad notarų statusas bei skaičius labai priklauso nuo valstybės (žr. 1 priedą). Pvz., Portugalijoje, Šveicarijoje ir Ukrainoje notaras gali turėti dvejopą statusą (valstybės tarnautojai bei privatūs notari), Rusijos Federacijoje, notari gali būti valstybiniai, privatūs arba privatūs notari, pavaldūs valstybinėms institucijoms.

Notaro funkcijos taip pat skiriasi skirtingose valstybėse. Minėtoje knygoje pažymima, kad kontinentinėje Europoje paplitusi skirtinga notariato sistema lyginant su JK – Anglija bei Velsu.

³⁸ Lukaševičiūtė D. Notaro profesija. http://academia.norcous.lt/index.php?path=web/studiju_profesijos_gidas/notaro_profesija/profesionalo_zodis/ [žiūrėta 2011-01-18]

³⁹ Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 4-asis leid.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

⁴⁰ Lotyniškasis notariatas – viešojo intereso sargyboje // Notariatas, 2010, Nr. 10.-P.2.

⁴¹ European Judicial Systems.-Belgium: Council of Europe Publishing, 2008.-P.235-241.

Teisinėje literatūroje⁴², priklausomai nuo notariato organų santykio su valstybe bei notariškai patvirtinto dokumento teisinės galios, išskiriamos trys pagrindinės notariato rūšys arba, kitaip dar vadinamos, notariato organizavimo sistemos, kurios, pasak L. Madeikytės (2007)⁴³, apibrėžiamos kaip nacionalinio notariato organizavimo būdas:

- anglosaksiškoji notariato sistema;
- lotyniškoji notariato sistema:
  - „tik notaro“ sistema;
  - „notaro-advokato“ sistema;
- valstybinis notariatas, kuris atskiruose šaltiniuose⁴⁴ vadinamas totalitarine notariato sistema, paplitusia valstybėse, pasižyminčiose socialistiniu režimu, arba administracine⁴⁵ notariato sistema, kuri paplitusi Kinijoje.

Kai kuriuose interneto šaltiniuose⁴⁶ išskiriamos tik dvi notariato sistemos – lotyniškoji bei anglosaksiškoji. Darbo autorės nuomone taip yra todėl, kad valstybinė notariato rūšis šiandienos demokratinėse valstybėse nėra populiarė. Ši notariato tipą daugiausiai pasirenka nedemokratiniai valstybių režimai, todėl, darbo autorės nuomone, atskirų autorių šis tipas yra vadinamas daugiau priklausomai nuo valstybės valdymo režimo, o ne nuo notariato sistemai būdingų bruožų.

L. Madeikytė (2007)⁴⁷ pažymi, kad įstatymų leidėjas laisvai renkasi notariato formą, nustatydamas notarų teisinį statusą. Ši pasirinkimą lemia teisinės valstybės tradicijos, valstybės režimas, visuomeninių santykių išsivystymo lygis, civilinės apyvartos apimtys bei kitos aplinkybės. Savo ruožtu, notariato rūšis/sistema turi įtakos notarinių veiksmų atlikimo kokybei ir operatyvumui, jų sąnaudoms valstybei ir notarinių veiksmų dalyviams, notarinio patvirtinimo teisei reikšmei ir kitoms svarbioms aplinkybėms.

1 lentelėje pateikiami pagrindiniai skirtumai tarp dviejų pasaulyje labiausiai paplitusių notariato rūšių – lotyniškojo bei anglosaksiškojo.

---

⁴² Nekrošius V. Notariato teisė.-Kaunas, 1997.

⁴³ Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.10-19.

⁴⁴ A Notary and a Layer.- <http://respv.com/articulos/article1.html> [žiūrėta 2011-01-19]

⁴⁵ João Nuno Calvão da Silva. Nationality as a requisite for access to the notary public profession and non-transposition of the Directive relative to the Portuguese State's recognition of professional qualifications.-p.12. <http://www.cnue.be/fr/000/actualites/lc1-article-not-pt-condition-nationalite-en.pdf> [žiūrėta 2011-01-19]

⁴⁶ Documents notarization.- http://www.foreigndocuments.com/notarizations_en.html [žiūrėta 2011-01-19]

⁴⁷ Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.10-19.

1 lentelė. Skirtumai tarp lotyniškojo bei anglosaksiškojo notariato⁴⁸

	Lotyniškasis notariatas	Anglosaksiškasis notariatas
Paplitimas	Daugiausiai vakarų kontinentinė Europa, Airija ir Šiaurės Airija	49 Jungtinėse Amerikos valstijose, Anglijoje, Velse, Naujojoje Zelandijoje
Reikalavimai notarui		
Išsilavinimas	Būtinai teisinis	Nebūtinai teisinis, notarui pakanka visuomenės pasitikėjimo
Saitai su valstybe	Notaras privalo būti valstybės pilietis	Priklausomai nuo valstybės (tik 13 JAV valstijų notaras privalo būti JAV pilietis), tačiau daugumoje valstybių griežto reguliavimo nėra
Notaras	Traktuojamas kaip valstybės patikėtinis, tačiau veikia kaip privatus asmuo	Privatus asmuo
Įgaliojimai	Notaras vykdo privatinių teisinių santykių teisėtumo užtikrinimo funkciją nebūdamas VALSTYBĖS TARNAUTOJAS Organizuoja savo kontoros veiklą, dirba savo sąskaita ir savo rizika	Ne valstybinio pobūdžio funkcijos. Jos labiau panašios į administracines nei į teisėtumo užtikrinimo
Notaro ir valstybės ryšys	Nėra glaudžių finansinių ryšių Valstybė nemoka notarui už darbą, gaunamas atlygis už notarines paslaugas yra notaro pajamos, iš kurių mokesčius notaras sumoka į valstybės biudžetą	Nėra glaudžių finansinių ryšių Valstybė nemoka notarui už darbą, gaunamas atlygis už notarines paslaugas yra notaro pajamos, iš kurių mokesčius notaras sumoka į valstybės biudžetą
Notarų skaičiaus kontrolė	Valstybė kontroliuoja notarų skaičių	Laisva profesija, notarų skaičius nereguliuojamas
Atsakomybė už notarinių veikslių atlikimą	Civilinė, baudžiamoji, drausminė	Civilinė, baudžiamoji, drausminė

Lotyniškojo tipo notariatas, grindžiamas civilinės teisės tradicija, šiandien egzistuoja per 70 pasaulio valstybių, iš jų 21 Europos Sąjungos šalyje⁴⁹, taip pat centrinėje bei Pietų Amerikoje⁵⁰, priklausančių Tarptautinei notariato sąjungai, kurios nariu Lietuvos notarų rūmai tapo 1994 m. vasario 11 d.⁵¹ Lotyniškojo notariato sistema labai skiriasi nuo anglosaksiškos notariato sistemos, paplitusios Anglijoje, Velse, daugumoje JAV valstijų.

⁴⁸ Sudarė darbo autorė.

⁴⁹ Ražanaitė S. Pilietybės reikalavimas notarams – nediskriminavimo principo pažeidimas? // Notariatas, 2009, Nr.8.-P.24.

⁵⁰ Ready N.P. Brooke's notary.-London: Sweet and Maxell Limited, 2002.

⁵¹ Lotyniškasis notariatas – viešojo intereso sargyboje // Notariatas, 2010, Nr. 10.-P.2.

L. Madeikytė (2007)⁵² teigia, kad notariato rūšių analizė yra svarbus ne tik teorinis, bet ir praktinis diskursas, kadangi notariato sistemų skirtumai sąlygoja skirtingą subjektų, veikiančių tarptautinėje plotmėje, teisės elementų, būtinų jų sandoriams, vertinimą. Pavyzdžiui, notaro statuso skirtumai gali lemti netinkamą jo įgaliojimų suvokimą. Paprastai anglosaksiškojo notariato valstybėse notaro dalyvavimas sudarant sandorius nebūtinai, todėl svarbu tai, kad šių valstybių verslo subjektai įvertintų notaro dalyvavimo svarbą sudarant tam tikras sutartis su tarptautiniu elementu.

Anglosaksų notariatui būdingos funkcijos iš esmės skiriasi nuo tų, kurios pavestos notarams valstybinio ar lotyniškojo notariato sistemose. Anglosaksų teisės sistema nepripažįsta “oficialaus dokumento” įrodinėjimo priemone. Pagrindinis įrodymas – liudytojo parodymai, ir notarui nesuteikiamas itin svarbus vaidmuo. Įgaliojimus veikti šios sistemos notaras gauna ne iš valstybinių teisėsaugos institucijų, o iš vietos savivaldos organų⁵³, todėl jis negali būti laikomas valstybės patikėtiniu. P. A. Malavet (1996)⁵⁴, atlikdamas lotyniškojo notariato palyginimą istorijos kontekste, pažymi, kad anglosaksų notaras (ypač tai pastebima JAV notariato sistemoje) nebūtinai turi turėti teisinį išsilavinimą, jam pakanka visuomenės pasitikėjimo bei atitikimo pagrindiniams kalbos, pilietybės ir kt. reikalavimams. L. Madeikytė (2007)⁵⁵ pastebi, kad anglosaksiškajame notariato modelyje labai svarbus ir akcentuojamas reikalavimas notarams – visuomenės pasitikėjimas.

Valstybinis notaras yra valstybės tarnautojas⁵⁶, vykdamas valstybinio pobūdžio funkcijas, nustatyta tvarka valstybinės valdžios paskirtas eiti notaro pareigas. Valstybinis notaras dirba valstybiniame notarų biure bei gauna atlyginimą iš valstybės biudžeto, o įmokos už jo atliktus notarinius veiksmus patenka į valstybės biudžetą. Už tokio notaro atliktų notarinių veiksmų kokybę yra atsakinga valstybė.⁵⁷

Lotyniškasis notaras taip pat realizuoja viešo pobūdžio funkcijas, kurios mokslinėje literatūroje suklasifikuojamos į tris pagrindines grupes – notarinės paslaugos susijusios su nekilnojamoju turtu, šeimos bei įmonių reikalais^{58 59}, tačiau veikia ne kaip valstybės tarnautojas, o

---

⁵² Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.10-19.

⁵³ Nekrošius V. Notariato teisė.-Kaunas, 1997.-P.29.

⁵⁴ Malavet P.A. Counsel for the Situation: The Latin Notary, A Historical and Comparative Model // Hastings International and Comparative Law Review, 1996, Vol.19,No.3.-P.468.
http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=pedro_malavet [žiūrėta 2011-01-19]

⁵⁵ Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.10-19.

⁵⁶ Nekrošius V. Notariato teisė.-Kaunas, 1997.-P.29.

⁵⁷ Ten pat.-P.29.

⁵⁸ Van den Bergh R., Y.Montangie. Competition in Professional Services Markets: Are Latin Notaries Different? // Journal of Competition Law and Economics, 2006. 2(2).-P.189–214.

⁵⁹ Van den Bergh R., Y.Montangie. Theory and Evidence on the Regulation of the Latin Notary Profession. A Law and Economics Approach, 2006. <http://www.seor.nl/media/files/law-and-economics-notaries.pdf> [žiūrėta 2011-01-19]

kaip privatus asmuo, besinaudojantis valstybės pasitikėjimu. „Glossary of Legal Terms“ (2009)⁶⁰ teigiama, kad lotyniškasis notaras reguliuoja santykius tarp individų, kuriais valstybė nėra tiesiogiai suinteresuota, o H. J. Merryman ir R. Pérez-Perdomo (2007)⁶¹ pažymi, kad daugiausiai tai yra gyventojų bei verslo sandorių teisėtumo tikrinimas bei tvirtinimas.

V. Nekrošius (1997)⁶² pažymi, kad lotyniškosios sistemos notaras atsakingas už atliktus notarius veiksmus. Taip pat autorius išskiria tai, kad, priklausomai nuo nacionalinio įstatymų leidėjo pasirinkimo, lotyniškasis notaras gali verstis vien notarine praktika (Lietuva, Lenkija, Austrija) arba greta notarinės praktikos dirbti ir advokatūros srityje (Vokietija, Meksika). Pirmuoju atveju, notariato sistema apibūdinama kaip „tik notaro“ sistema, antru atveju – „notaro-advokato“ sistema.

Teisinėje literatūroje kalbama apie tris notaro atsakomybės už notarinių veiksmų atlikimą formas – civilinę, baudžiamąją ir drausminę. Pastarosios dvi atsakomybės formos išreiškia notaro ryšį su valstybe, kadangi šias formas taiko valstybinės valdžios institucijos ar jų įgaliosios specializuotos institucijos, kurios skiriasi priklausomai nuo valstybės (žr. 2 priedą) Šios abi atsakomybės rūšys, nepriklausomai nuo notariato rūšies, taikomos notarui kaip asmeniui, pažeidusiam savo įgaliojimą valstybei. Paprastai šias atsakomybės formas įgyvendina valstybės vykdomoji ar teisminė valdžia, o kai kuriose valstybėse – notarų savivaldos institucijos, bet tik valstybinės valdžios pavedimu.⁶³ Tuo tarpu civilinė notaro atsakomybė sieja jį su privačiais asmenimis, paprastai tais, kurių tarpusavio santykių teisėtumą užtikrinant jis dalyvauja. Ypač tai pasakytina apie lotyniškąjį notariatą.

Apibendrinant šį poskyrį, darytina išvada, kad lotyniškojo notariato įgaliojimai, funkcijos bei atsakomybė yra platesni nei anglosaksiškojo, tačiau ir reikalavimai notarui yra gerokai griežtesni ir formalesni. Lotyniškojo notariato sistema įgyvendina prevencinį teisingumą (teisėtumą). Jai priskiriamas ir Lietuvos notariatas. Anglosaksiškose valstybėse notariatas pasižymi skirtingų teisės profesijų funkcijomis.

1.3. Notariato funkcionavimo pagrindai

Šiame poskyryje pagrindinis dėmesys skiriamas notariato veiklos veiksmingumo tyrimo aspektams per veiklos principus bei funkcijas ir uždavinius.

⁶⁰ Glossary of Legal Terms.-Kieron Wood's pages, s.v. "Private law", 2009.- <http://indigo.ie/~kwood/legalterms.htm> [žiūrėta 2011-01-19]

⁶¹ Merryman H.J., Pérez-Perdomo R. The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America. 3rd ed.-Stanford: Stanford University Press, 2007.-P.107.

⁶² Nekrošius V. Notariato teisė.-Kaunas, 1997.-P.32.

⁶³ Madeikytė L. Notariato rūšys // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.17.

1.3.1. Notariato veiklos principai

Notariato institucijos atsiradimą lėmė būtinumas apsaugoti nuosavybę, taip pat poreikis sudaryti savininkui tinkamas sąlygas ja disponuoti. Nors Europos valstybėse dabar nustatyta pakankamai priemonių, garantuojančių nuosavybės apsaugą, tačiau notaras šioje srityje lieka neabejotinas lyderis.

Rūpindamasis privatinės teisės apsauga bei tinkamu jos realizavimu, kuri V. Kuconis ir V. Nekrošius (2001)⁶⁴ išskiria kaip pagrindinę notaro veiklos sritį, notaras, vykdydamas jam pavestas funkcijas bei uždavinius, privalo laikytis šiai profesijai priskirtų bei apibrėžtų veiklos principų.

Lotyniškojo notariato principai numato notaro paslaugų nustatymą pagal keturis kriterijus: atsižvelgiant į sandorio ar kito teisinio veiksmo vertę ir kainą, akto teisinę prigimtį, būtinybę garantuoti notaro nepriklausomybę bei notarų atsakomybės finansavimą, socialinį faktorių.⁶⁵

Rumunijos notarų deontologijos kodeksas išskiria 5 principus:

- nešališkumo ir objektyvumo principas;
- teisybės, lygybės bei geros valios principas;
- notaro veiklos teisėtumo principas;
- konfidencialumo principas;
- kontraktų laisvės bei neteisėtų punktų pašalinimo iš kontrakto principas.⁶⁶

Kinijos valstybinio notariato sistemoje išskiriami 7 principai, kurie be konfidencialumo, teisėtumo, apima ir tokiu principus kaip laisvanoriškų ir privalomų notarinių veiksmų derinimas (kai notaras atlieka pagal įstatymą privalomus notarinius veiksmus bei veiksmus, kurių notariniams tvirtinimui įstatymas neįpareigoja), analizės principas, kuris užtikrina, kad kiekvienas dokumentas turi būti atidžiai ir beatodairiškai išanalizuotas. Šis principas galėtų būti traktuojamas kaip notarų veiksmų teisėtumo principas, kadangi įstatymai detalizuoja notarinių veiksmų atlikimo seką. Be minėtų principų, Kinijos notariate išskiriamas ir patogumo principas, kuris paaiškinimo gairėse aiškinamas kaip savalaikis darbo atlikimas. Taip pat svarbiu principu laikomas mažumų kalbos pripažinimas.⁶⁷

Lietuvos autoriai⁶⁸ išskiria keturis pagrindinius notarų veiklos principus:

- notarų nepriklausomumo principas;

⁶⁴ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

⁶⁵ Dėl socialiai neatsakingų siūlymų reguliuoti notarų kainodarą - nerimo signalai užsienio notariatams.-Lietuvos notarų rūmai, 2010-04-20.- <http://www.notarurumai.lt/?item=aktual&id=13520&lang=1> [žiūrėta 2011-01-20]

⁶⁶ Deontological Code of Public Notaries From Romania.- <http://nacln.org/FILES-HTML/DEONTOLOGICAL%20CODE.htm> [žiūrėta 2011-01-20]

⁶⁷ The Notarial system.-China Legal Publicity, 2009.- http://www.legalinfo.cn/english/Legal-Knowledge/content/2009-02/03/content_1028375.htm?node=7643 [žiūrėta 2011-01-20]

⁶⁸ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

- notarų objektyvumo principas;
- notarinių veiksnių atlikimo slaptumo principas;
- asmeninės notarų atsakomybės principas.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2010 kovo 22 dienos nutarime⁶⁹ nurodė, kad „įstatymai nustato ne tik notarų, bet ir kitų laisvųjų profesijų atstovų pareigą laikytis nepriklausomumo ir objektyvumo principų.“

Notarų nepriklausomumo principas įtvirtintas Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo⁷⁰ 12 straipsnyje, kuriame teigiama, kad notaras savo įgaliojimus vykdo nepaisydamas valstybinės valdžios bei valdymo institucijų įtakos ir paklūsta tik įstatymams.

Notaras pirmiausiai yra nepriklausomas nuo valstybės subjektyvių norų. Jokie notaro veiksmai, atliekant profesines pareigas, negali būti tikrinami tikslingumo požiūriu - gali būti tikrinamas tik notaro veiklos teisėtumas.

V. Kuconis ir V. Nekrošius (2001)⁷¹ pažymi, kad labai svarbus notaro nepriklausomumas nuo sandorio šalių. Nors notaras ir veikia šalių pavedimu, tačiau jis nėra nė vienos iš jų atstovas ir procedūrinius sprendimus priima neatsižvelgdamas į šalių nurodymus.

Notarų objektyvumo principas yra glaudžiai susijęs su jų nepriklausomumu, kadangi tik nepriklausomas notaras gali būti objektyvus. Jau prisiekdamas notaras įsipareigoja būti sąžiningas, taigi ir objektyvus.⁷²

Analizuojant JAV notarų veiklos kodeksą⁷³, kuriame principai konkrečiai nėra išskirti, būtų galima pastebėti, kad be visų 10 išskiriamų principų, kuriuos galima būtų priskirti į aukščiau išskirtas keturias grupes, atskirai išskiriamas ir sąžiningumo principas, nors tiesiogiai taip jis neįvardijamas. Šis principas sietinas su notaro darbo įkainiais ir apibrėžia tai, kad notaras turi imti iš kliento tik tą sumą pinigų, kuri apibrėžta už tam tikrą paslaugą.

Notaro pareiga reikalauja padėti „silpnesniajai“ šaliai. Objektyvumas taip pat reiškia, kad notaras privalo išaiškinti klientams jų teises ir pareigas, įspėti apie atliekamų notarinių veiksnių padarinius.⁷⁴ Tai reiškia, kad notaras, vykdydamas savo pareigas, maksimaliai privalo tenkinti visuomenės interesus ir kartu su atskirais visuomenės nariais teisėtais veiksmais siekti jų tikslų.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo 23 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.-Vilnius, 2010 m. kovo 22 d., Byla Nr. 16/08.- <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2010/n100322.htm> [žiūrėta 2011-01-20]

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)

⁷¹ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

⁷² Ten pat.-P.29-63.

⁷³ The Notary Public Code of Professional Responsibility.- Chatsworth: National Notary Association, November 1998.- <http://www.abanet.org/legalservices/lamp/cle/alves.pdf> [žiūrėta 2011-01-20]

⁷⁴ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

Pagrindiniu notariato principu, kalbant apie Europos Sąjungos valstybių notariatą⁷⁵, kuri vienija 35000 notarų 21 valstybėje narėje, laikytinas *profesinis konfidencialumas* arba Lietuvos autorių vadinamas *slaptumo principas*. Notarinių veiksmų slaptumo arba konfidencialumo principas yra vienas iš kertinių notariato veiklos principų.

V. Kuconis ir V. Nekrošius (2001)⁷⁶ pažymi, kad notarinių veiksmų atlikimo slaptumo principas kartu yra ir notarų nepriklausomumo, jų teisių ir laisvių garantija. Kaip teigia minėti autoriai, slaptumas – tai gana plati sąvoka, apimanti visas aplinkybes, kurios tapo žinomos notarui vykdant savo pareigas (kliento vardas, pavardė ir net pats buvimo pas notarą faktas).

Griežčiausios atsakomybės principas reiškia, kad tiek civilinės, tiek baudžiamosios, tiek ir administracinės atsakomybės atveju įstatymų leidėjas notarui nustato pačią griežčiausią atsakomybę.⁷⁷

Apibendrinant šį poskyrį, darytina išvada, kad pagrindiniai notaro veiklos principai visose šalyse yra panašūs – konfidencialumo, veiklos teisėtumo, nešališkumo, objektyvumo, likę principai, tokie kaip sąžiningumas, teisybė, lygybės ar geros valios principas ir t.t. priklauso nuo atskiros valstybės notariato sistemos. Bet kuriuo atveju visi notaro veiklos principai yra orientuoti į notaro ir kliento sąveiką transakcijos metu. Tai reiškia, kad notaras savo veikla turi ne tik siekti piniginės naudos sau (atlyginimas už paslaugas), bet ir maksimaliai užtikrinti atskiros visuomenės nario – savo kliento – interesus teikiamoje paslaugoje, išaiškinti ir pasiūlyti geriausias alternatyvas atitinkamoje situacijoje, įgyti pasitikėjimą ir išsaugoti asmens duomenų konfidencialumą.

1.3.2. Notariato funkcijos ir uždaviniai

Notariato funkcijos ir uždaviniai turėtų būti išskiriami ir analizuojami remiantis notariato sisteminė koncepcija. Įvertinant tai, kad notariatas yra ne tik notarų bei notarinius veiksmus galinčių atlikti kitų subjektų, bet ir atitinkamų kontrolės bei priežiūros institucijų, taip pat notariato savivaldos (notarų rūmų susirinkimas, prezidiumas, revizijos komisija, notarų garbės teismas, rūmų prezidentas, valdytojas ir jo sekretoriatas, sudarantys Lietuvos notariato savivaldą), sistema, būtina pažymėti, kad notariatai ir kontrolės bei priežiūros institucijos atlieka skirtingas funkcijas bei uždavinius.

J. M. García Collantes⁷⁸, analizuodamas notaro veiklos ekonominę efektyvumą, teigia, kad, remiantis Permanent Council of the International Union of Notaries, sušaukto San Jose, ataskaitoje

⁷⁵ Legal Professions.-European Justice, 2010.- https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?lang=en&idTaxonomy=29&idCountry=eu&vmac=o2j3l3mNVRb7NOX8vliTWL2IzRRXR3Qsw8YDpg_9ddIoFDsRVFr0t6HdoZNM_A_etfMM1Z0Kpmt_9rCmgC3aotwAAACQAAAMd [žiūrėta 2010-01-20]

⁷⁶ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

⁷⁷ Ten pat.-P.29-63.

pažymima, kad lotyniškojo notariato sistemoje notaras apibrėžiamas kaip teisininkas, atliekantis visuomeninę pareigą, pavestą jam valstybės tam, kad tikrintų ir tvirtintų dokumentų autentiškumą. Autorius teigia, kad šis notaro apibrėžimas pateikia ir pagrindinę šios profesijos funkciją, kuri yra visuomeninės bei valstybinės kilmės, o jos pagrindinis tikslas – autentiškumo tikrinimas ir tvirtinimas atskirose notaro veiklos paslaugų grupėse. Tai pažymima ir 2010 metais publikuotame buklete „Notaries of Europe“⁷⁹. Lotyniškojo tipo notarams autentiškumo tvirtinimas yra veiksmas, apimantis sandorių šalių sušaukimą ir jų norų išreiškimą pagal įstatymą. Autentiškumo patvirtinimas yra sudėtingo proceso, kurio metu notaras privalo informuoti klientą, patarti jam, išaiškinti galimus sandorio teisinius, finansinius bei mokestinius padarinius bei pasiūlant geriausias alternatyvas atitinkamoje situacijoje, rezultatas.

V. Gaivenis (1995)⁸⁰ teigia, kad Europos teisės doktrinoje notariatas suprantamas kaip išpėjamas (preventyvus) teisingumas, neperžengiant neginčijamos jurisdikcijos ribų. Autorius pažymi, kad šalyse, kuriose teisės sistema remiasi kodifikuota įstatymų leidyba, notariatas yra vienas iš pagrindinių teisės institutų, užtikrinančių viešųjų ir privačių interesų pusiausvyrą.

Europos Sąjungos notarų konferencijos, įvykusios 1990 metų kovo 22-23 dienomis Madride, deklaracijoje sakoma, kad „notaras vykdo funkcijas pareigūno, kurio veiklą reguliuoja viešosios teisės normos ir kuriam valstybė suteikia įgaliojimus kurti oficialius dokumentus“.

Notarai atlieka viešo pobūdžio funkcijas, kurios turi teises pasekmes ne tik notarinio veiksmo šalims, bet ir kitoms teisinėms institucijoms, tretiesiems asmenims ir apskritai visuomenei, bei gina valstybės interesą.

Visose Europos šalyse notaras yra valstybės deleguotas funkcijas vykdamas valstybės patikėtinis. Užtikrinti teisingumą yra valstybės prerogatyva. S. Šaltauskienė ir V. Nekrošius (2000)⁸¹ pažymi, kad notarams valstybė atidavė dalį savo kompetencijos bei materialiosios teisės normomis nustatė privalomą tam tikrų dokumentų notarinį tvirtinimą. Valstybė, įtvirtindama notarinę sandorio formą, notaro patvirtintiems dokumentams suteikė įrodomąją galią, kuri suteikia dokumentui ir vykdomąją galią. Notarų patvirtinti dokumentai preziumuojami kaip teisėti, kitaip tariant, kas patvirtinta notaro yra neginčijama ir nereikalaujama papildomų įrodymų.⁸²

---

⁷⁸ García Collantes J.M. The Economic Value of Legal Security.-Madrid Complutense University.- www.cnue-nouvelles.be/.../garcia-collantes-economic-value-of-legal-security-en.doc [žiūrėta 2011-01-20]

⁷⁹ Notaries of Europe.-Bruxelles: Council of the Notariats of the European Union, 2010.- <http://www.cnue.be/cnue-2010/en/002/brochure-cnue.pdf> [žiūrėta 2011-01-20]

⁸⁰ Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia, 1995, Nr.1(19).-P.14-15.

⁸¹ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia, 2000, Nr. 3(27) .-P.20-21.

⁸² Shaw G.The German notariat and the European challenge // International Journal of the Legal Profession, 2003, Vol.10, No. 1.-P.39.

Europos Sąjunga siekia išplėsti notarų funkcijas, patikint jiems tikrinti, ar juridinių asmenų steigimo dokumentai atitinka teisinius reikalavimus. Lietuvos teisės sistemoje tai jau yra įgyvendinama.

S. Šaltauskienė (1996)⁸³ pažymi, kad lotyniškasis notariatas atitinka dvejopą teisinės valstybės pobūdį - garantuoja teisėtumą ir teisėtvarką visuomenėje ir valstybėje bei užtikrina socialinę taiką tarp visuomenės subjektų.

Notariatas atlieka ir prevencinio teisėtumo funkciją, t.y. notarai, eidami pareigas, tvirtindami sandorius, užkerta kelią galimiems teisminiems ginčams ir teisės pažeidimams. Tai labai svarbi funkcija, stiprinanti civilinės apyvartos skaidrumą ir stabilumą.

S. Šaltauskienė (2007)⁸⁴ teigia, kad galima išskirti 5 notariato socialines funkcijas:

- prevencines - paaiškina sandorio šalims sudaromo sandorio padarinius, išaiškina tikrąją sandorio šalių valią, garantuoja tvirtinamo sandorio sąlygų teisėtumą;
- teisės taikymo;
- teisėsaugos - patikrina asmenų, kurie prašo atlikti notarinius veiksmus, asmens tapatybę, veiksnumą ir jų parašų tikrumą;
- mokesčių - informuoja apie visus sudaromo sandorio mokesčius, kuriuos klientas privalo sumokėti valstybei (nors pagal įstatymą tai – ne notaro funkcija);
- registracijos (NETSVEP) funkciją.

Tai reiškia, kad Lietuvos notariatas padeda valstybei vykdyti ne tik teisėsaugos, bet ir mokesčių bei teisingumo funkcijas. R. Van den Bergh ir Y. Montangie (2006) teigia, kad kai kuriose lotynų tipo notariato valstybėse notaras kontroliuoja ir mokesčių sumokėjimą, atlieka kai kurių mokesčių rinkėjo funkcijas⁸⁵.

Kitame straipsnyje minėta autorė, kartu su V. Nekrošiumi (2002)⁸⁶ be minėtų funkcijų išskiria ir akcentuoja klientų konsultavimo funkciją. Klientų konsultacija laikytina viena pagrindinių notaro funkcijų. Nuo suteiktos konsultacijos kokybės priklauso notarinio veiksmo atlikimo kokybė, teisingas šalių informavimas. Notaras turi būti labai geras teisininkas ir nuolat kelti savo kvalifikaciją. Be to pažymima, kad notaro žinios turi būti įvairiapusės. Be materialinės teisės normų, notaras turi žinoti administracinės, mokesčių teisės normas, būti susipažinęs su ekonominiais ir banko veiklos mechanizmais.

---

⁸³ Šaltauskienė S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje // *Justitia*, 1996, Nr.3(3) .-P.5-6.

⁸⁴ Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // *Notariatas*, 2007, Nr.2.- P.30-40.

⁸⁵ Van den Bergh R., Y.Montangie. Competition in Professional Services Markets: Are Latin Notaries Different? // *Journal of Competition Law and Economics*, 2006. 2(2) .-P.189–214.

⁸⁶ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą // *Justitia*, Nr. 1-2, 2002.-P.5.

V. Nekrošius (2007)⁸⁷ teigia, kad notaras vertinamas kaip tarpininkas, mediatorius, kurio vaidmuo yra siekimas išvengti ginčų perkėlimo į teismus. Svarbi notaro pareiga paaiškinti klientui atliekamų notarinių veiksmų padarinius. Pagrindinis notariui keliamas uždavinys yra rūpinimasis privatinės teisės apsauga ir tinkamu jos realizavimu.⁸⁸

Darbo autorė norėtų pastebėti, kad notariato funkcijos yra garantinio bei tam tikrų interesų užtikrinimo pobūdžio, o uždaviniai konkrečiai apibrėžia notariato veiklos sritis. J. M. García Collantes⁸⁹ teigia, kad notaro veikla yra plati ir sudėtinga, apimanti daug skirtingų sričių. Europos Sąjungos notariato taryba⁹⁰ notarų veiklą sugrupavo į tris pagrindines paslaugų grupes - notaro paslaugos piliečiams – vartotojams ir šeimoms; notaro paslaugos, susijusios su nekilnojamu turtu; notaro paslaugos verslui ir ekonomikai.

Notariato vaidmuo labai svarbus visuomenėje vykdant, visų pirma, prevencinį teisėtumą, apsaugant sandorių šalis nuo galimų ginčų ir jų sprendimo teismuose. Be to notaro konsultacinė funkcija užtikrina visuomenės narių tikslų informavimą atitinkamoje konkrečioje situacijoje dėl galimų padarinių, padeda apsaugoti „silpnesnius“ visuomenės narius nuo galimų sukčiavimo atvejų, užtikrina sandorių teisėtumą ir abiejų sandorio šalių maksimalų interesų patenkinimą.

Notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, tačiau veikiantis daugiau visuomenės interesams materialiosios teisės srityje. Tai rodo, kad vis tiksliai, neskaitant visų kitų, šiame skyrelyje aptartų funkcijų, daugiau priskiriamų teisės sričiai, pagrindinė funkcija yra socialinės taikos tarp visuomenės narių užtikrinimas.

1.4. Notaras ir visuomenė

I. Dreimane (2007)⁹¹ pažymi, kad notariato egzistavimas nėra savitikslis. Notariatas egzistuoja dėl tam tikrų visuomenės interesų, kad palaikytų ryšį tarp valstybės ir visuomenės. Šio tikslo siekia notariato „aktyvusis būrys“ – valstybės patikėtų notaro pareigų ir veiklos visuma, nes notariatas užtikrina įstatymo efektyvumą, *aiškinant* įstatymo nuostatas, *taikant* įstatymus ir *stebint*, kaip jie įgyvendinami.

Kad notaras žmogui reikalingas ir kad žmogus juo pasitiki, liudija ir tai, kad į notarą kreipiamasi ne tik tada, kai to reikalauja įstatymas, bet ir tuo atveju, kai žmogui pakaktų pasirašyti

⁸⁷ Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje // Notariatas, 2007, Nr.2.-P.19.

⁸⁸ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

⁸⁹ García Collantes J.M. The Economic Value of Legal Security.-Madrid Complutense University.- www.cnue-nouvelles.be/.../garcia-collantes-economic-value-of-legal-security-en.doc [žiūrėta 2011-01-20]

⁹⁰ Notaries of Europe.-Bruxelles: Council of the Notariats of the European Union, 2010.- <http://www.cnue.be/cnue-2010/en/002/brochure-cnue.pdf> [žiūrėta 2011-01-20]

⁹¹ Dreimane I. Notaras - patikima valstybės ir jos piliečių jungtis // Notariatas, 2007, Nr.2.-P.40.

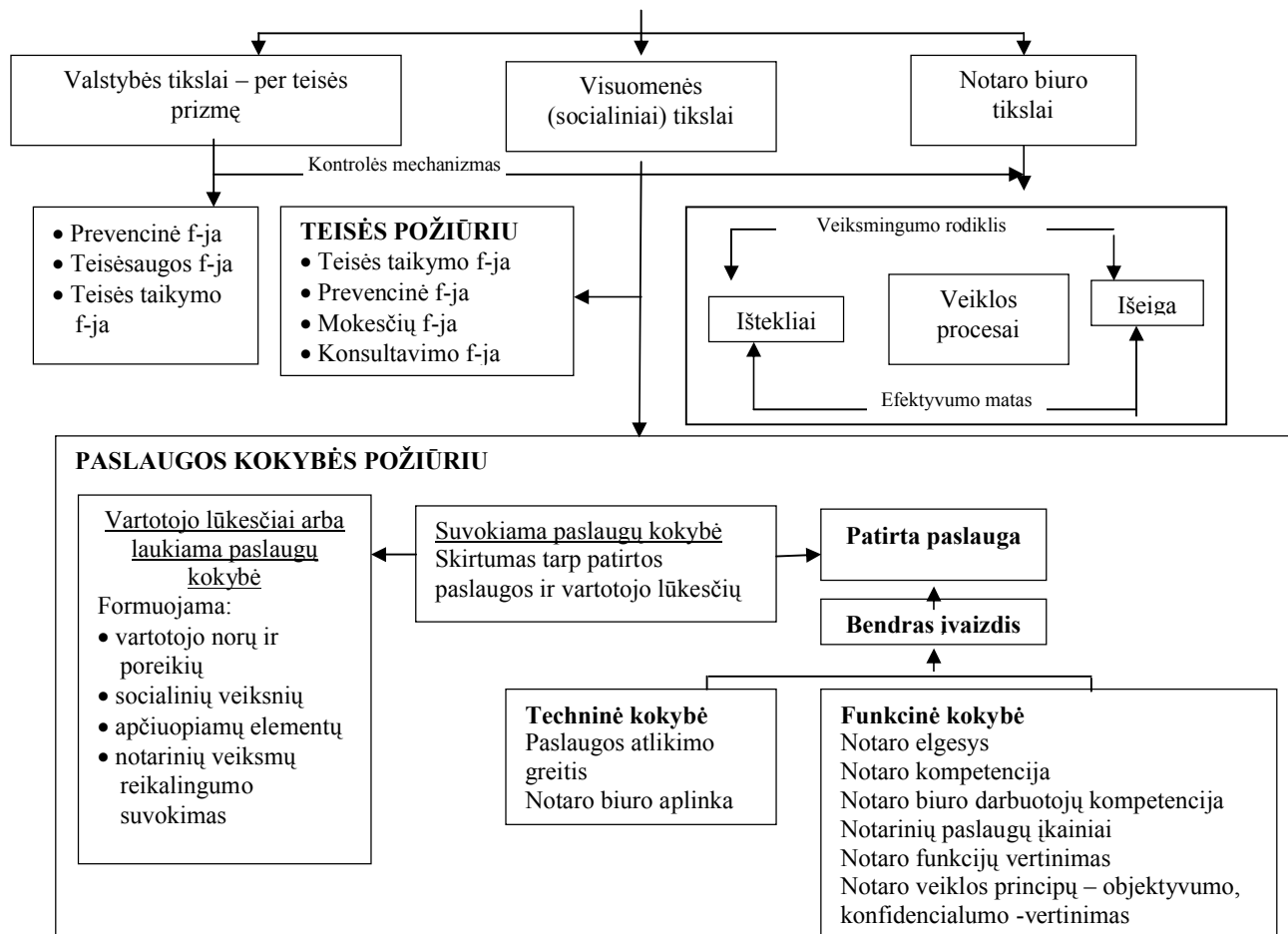
paprastą sutartį pačiam, kai įstatymas nereikalauja jos notarinės formos (pvz., preliminarios sutartys, paskolos sutartys, juridinių asmenų steigimo sutartys ir kt.).⁹²

Lotyniškojo tipo notariatas remiasi civiline teise, kurios prevencinė veikla nukreipta visuomenės ramybės užtikrinimo linkme.

Notariato ir visuomenės ryšį apibrėžia notarų funkcijos bei uždaviniai, kadangi visos funkcijos bei notariniai veiksniai orientuoti į visuomenės materialinės teisės interesų taikymą. Taigi, notaras ir visuomenė du neatsiejami analizės subjektai, o notariato veiklos efektyvumas iš socialinės pusės turi būti matuojamas ir vertinamas būtent per visuomenės poreikį notariniams veiksams privalomiems pagal įstatymą ir neprivalomiems, visuomenės interesų tenkinimą, lūkesčių tenkinimą bei notarinių paslaugų kokybės įvertinimą. Reikia pažymėti, kad valstybė taip pat yra notariato veikla suinteresuota šalis ir turi savus interesus. Tam, kad įvertinti notariato bei visuomenės ir valstybės santykį, būtina sudaryti suinteresuotų šalių sąveikos schemą, kurią autorė pateikia 1 paveiksle.

Visuomenės bei valstybės interesai notaro veikloje

⁹² Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // Notariatas, 2007, Nr.2.- P.30-40.

1 pav. Notariato ir notarų veikla suinteresuotų šalių sąveika⁹³

Kaip matyti 1 paveiksle, notaro veikla suinteresuotos trys subjektų grupės – valstybė, kurios interesus notariatai tenkina per teisinę prizmę, visuomenė – jos interesai taip pat tenkinami per teisinę prizmę, tačiau visuomenės nariai dažnai notaro biuro veiklą vertina per socialinius veiksnius, bei patys notaro biurai, kurių interesas yra materialinis atlygis už notarinių paslaugų teikimą, t.y. normalus verslo funkcionavimo mechanizmas. Visos šios grupės glaudžiai susiję ir jų interesai yra persipynę. Valstybė įstatymais reglamentuoja privalomus notarinius veiksmus bei dalinai notaro biuro darbo organizavimą, visuomenė turi tenkinti valstybės reikalavimą notarizuoti atitinkamus privalomus sandorius arba tam, kad užtikrinti savo poreikių ir lūkesčių teisėtumą bei ramybę, kad

⁹³ Sudarė darbo autorė, remiantis:

- Guogis A., Gudelis D. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje // Viešoji politika ir administravimas, 2005. Nr. 12.-P.77-85;
- Mikalauskienė A., Tijūnaitienė R., Vektrytė M. Paslaugų kokybės valdymo ypatumai.-P.172;
- Mikalauskienė A., Tijūnaitienė R., Vektrytė M. Paslaugų kokybės valdymo strateginiai aspektai.-P.108;
- García Collantes J.M. The Economic Value of Legal Security.-Madrid Complutense University.- www.cnue-nouvelles.be/.../garcia-collantes-economic-value-of-legal-security-en.doc [žiūrėta 2011-01-20]

viskas, kas susiję su sandoriu yra patikrinta ir patvirtinta notaro, o notarai kaip laisvos profesijos atstovai gali būti apibrėžiami kaip verslininkai, tenkinantys savo verslo – notarinių paslaugų teikimo – interesus, kuriuos, skirtingai nei kitų industrijų rinkose, dalinai gina valstybė, reguliuodama notarų skaičių, įkainių dydį. Tai reiškia, kad valstybė ne tik kontroliuoja notarų veiklą, bet ir užtikrina jiems garantuotą rinkos dalį. Versle kiekviena įmonė konkurencinėje kovoje kovoja dėl rinkos dalies ir jos veiklos sėkmė priklauso nuo to, kaip ji sugeba panaudoti marketingo veiklą savo ir savo veikla suinteresuotų asmenų tenkinimui. Notarų biurų geografinę rinką garantuoja valstybė, o klientų skaičius (potencialus skaičius geografinėje teritorijoje apibrėžiamas Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakyme Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo 4.2 punkte⁹⁴) priklauso nuo to, kaip toje geografinėje rinkoje klientai suvokia notarinių paslaugų reikalingumą (turima omenyje neprivalomų) ir kaip jie vertina notaro technines bei funkcines savybes, kurios tiesiogiai sąlygoja tos geografinės teritorijos bendruomenės pasitenkinimo notarinių paslaugų teikimu laipsnį.

A. Vaišvila (2004)⁹⁵ teigia, kad efektyvumas, šiuo atveju notariato, yra nustatomas remiantis pagrįstumo, tikslingumo, teisingumo kriterijais. Autorius teigia, kad teisės efektyvumas priklauso nuo teisės normų mokslinio pagrįstumo, nuo to, kiek jos atitinka visuomenės vystymosi poreikius, kiek atsižvelgia į visuomenės nuomonę ir t.t., t.y. nuo teisės normų turinio pagrįstumo, tikslingumo, teisingumo. Dar vienas kriterijus, kurį išskiria autorius, yra ekonomiškumas. Jis rodo, kiek buvo sunaudota materialinių lėšų, žmonių darbo, laiko ir kitų išlaidų teisiniui rengimui. Lietuvoje, anot A. Vaišvilos (2004), tokie skaičiavimai nepaplitę, būtent dėl to, kad kai kurie įstatymai keičiami nepraėjus nei pusei metų nuo jų priėmimo, jei kas nors paskaičiuotų, kiek toks įstatymas kainuoja valstybės biudžetui, įstatymai taptų kokybiškesni.

Remiantis 1 paveiksle sudarytu modeliu, tiriant notariato veiklos socialinį veiksmingumą, ekonomiškumo kriterijus bus naudojamas tiriant notaro biurų veiklos efektyvumą, kadangi notaro biuras yra materialinė, apčiuopiama grandis tarp notarinių paslaugų ir visuomenės.

Apibendrinant šį poskyrį, darytina išvada, kad notariato socialinis veiksmingumas pagal sudarytą modelį tiriamas per notaro biuro veiklos efektyvumą, tenkinant notaro biuro kaip verslo ūkio subjekto, interesus, visuomenės pasitenkinimo laipsnį, kurį sąlygoja įvairūs priklausomi ir nepriklausomi kintamieji, kuriuos darbo autorė suskirstė 1 paveiksle į teisinius bei paslaugos kokybės kriterijus, bei valstybės teisinį interesą bei valstybės garantiją notaro biuro rinkai.

---

⁹⁴ Lietuvos Respublikos Teisingumo ministro įsakymas Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo 2006 m. gruodžio 28 d. Nr. 1R-481, Vilnius.- <http://www.notarurumai.lt/?item=2008227101216> [žiūrėta 2011-01-24]

⁹⁵ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis.-Vilnius: Justitia, 2004.

Ar notariatas socialiai veiksmingas atsakyti be papildomų tyrimų neįmanoma. 2 šio darbo skyriuje analizuojami notariato teisinio reglamentavimo bruožai Lietuvoje, o 3 skyriuje, įvertinus formalųjį notariato veiksmingumą, tiriamas socialinis veiksmingumas per notariato sistemos funkcionalumą visuomenės interesams tenkinti notariato veiklos rėmuose (žr. 3 skyrių).

2. NOTARIATO VEIKLOS TEISINIO REGLAMENTAVIMO LIETUVOJE BRUOŽAI

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 23 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nuosavybės neliečiamumo principas, kurio tinkamas įgyvendinimas turi garantuoti ne tik veiksmingą rinkos santykių funkcionavimą, bet ir demokratinės valstybės valdymo formos realumą. Notariato institucijos atsiradimą ir lėmė būtinumas apsaugoti nuosavybę, taip pat poreikis sudaryti savininkui tinkamas sąlygas ja disponuoti. Nors Europos valstybėse dabar nustatyta pakankamai priemonių, garantuojančių nuosavybės apsaugą, tačiau notaras šioje srityje lieka neabejotinas lyderis. Nuosavybės apsauga - tai tik vienas iš notarui keliamų uždavinių. Bendriausiu požiūriu kiekvienas notaras pirmiausiai privalo rūpintis tinkama ir teisėta civiline apyvarta bei tinkamu civilinių įstatymų taikymu, taip pat tuo, kad civilinių ginčų būtų išvengta dar prieš šalių civilinių teisinių santykių atsiradimą arba jau juos įforminant.⁹⁶

Lietuvoje notariato veiklą reglamentuoja šie pagrindiniai teisės aktai:

- LR Notariato įstatymas⁹⁷;
- Notarų rūmus statutas⁹⁸;
- Notarų garbės kodeksas⁹⁹;
- Notarų rūmų veiklą reglamentuojantys teisės aktai (žr. 3 priedą);
- Tarptautiniai teisės aktai (žr. 4 priedą).

Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo¹⁰⁰ 2 straipsnis pateikia notaro apibrėžimą ir tuo pačiu pateikia bendras gaires į jo veiklos kryptis. Remiantis tuo, kad “notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis šio įstatymo nustatytas funkcijas, užtikrinančias, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų“, šiame skyriuje analizuojama notaro veikla ir jos įgyvendinimo teisiniai pagrindai Lietuvoje, išskiriant notaro funkcijas ir uždavinius (2.1 poskyris), teises ir pareigas (2.2 poskyris), atsakomybę (2.3 poskyris) bei savikontrolę ir kontrolę (2.4 poskyris).

⁹⁶ Kazabuckaitė D. Notariato teisinis reglamentavimas Lietuvoje.

<https://ojs.kauko.lt/index.php/stmd/article/download/185/179> [žiūrėta 2011-08-12]

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

⁹⁸ Lietuvos notarų rūmų statutas, 1993 m. vasario 12 d. (aktuali redakcija 2008 m. sausio 3 d. įsakymo nutarimo redakcija, Nr. 1R – 3 redakcija).- <http://www.notarurumai.lt/?item=statutasnaujas&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

⁹⁹ Notarų rūmų susirinkimo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Notarų garbės (etikos) Kodekso pakeitimo, 2000 m. kovo mėn. 25 d., Vilnius.- <http://www.notarurumai.lt/?item=200721153340&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

2.1. Notarinės funkcijos ir uždaviniai

Notarinių funkcijų (prevencinės, teisės taikymo, teisėsaugos, fiskalinę, registracijos) įgyvendinimą reglamentuoja Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, civilinius teisinius santykius reglamentuojantys teisės aktai, viešųjų registrų nuostatai, teisės aktai, reglamentuojantys duomenų pateikimą teisėsaugos institucijoms ir t.t.

Notaras, tvirtindamas dokumentą, turintį ypatingą įrodomąją galią, atlieka prevencinę funkciją, t.y. užkerta kelią kilti galimiems ginčams ateityje. Notaro patvirtinti dokumentai sudaro sąlygas teisinių civilinių ginčų mažėjimui, o kilus ginčams – teismams padeda išsiaiškinti tikrą šalių valią ir vadovautis jais, kaip dokumentais, turinčiais didesnę įrodomąją galią nei kiti dokumentai, sudaryti raštu. Remiantis prevencine funkcija pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 30 straipsnį, notarai privalo išsiaiškinti atliekamų notarinių veiksmų prasmę ir pasekmes asmenims, kurie nori juos atlikti.

V. Gaivenis (1995)¹⁰¹ teigia, kad pagrindinis notaro uždavinys (teisės taikymo funkcija) – įtvirtinti neginčijamas subjektyvias fizinių ir juridinių asmenų teises, kad esant civiliniams santykiams nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Šis uždavinys inkorporuoja ir visus kitus uždavinius, kuriuos LR Notariato įstatymo¹⁰² 26 straipsnis apibrėžia kaip notarinius veiksmus, kurie, darbo autorės nuomone, gali būti įvardijami kaip notaro uždaviniai (Dabartinės lietuvių kalbos žodyne *uždaviniai* apibrėžiami kaip *užduotas, pavestas darbas*), kadangi notarinis veiksmas – tai konkretus notaro darbas:

- tvirtina sandorius;
- išduoda paveldėjimo teisės liudijimus;
- išduoda nuosavybės teisės į dalį sutuoktinių bendro turto liudijimus;
- liudija dokumentų nuorašų ir jų išrašų tikrumą;
- liudija parašo dokumentuose tikrumą;
- liudija dokumentų vertimo iš vienos kalbos į kitą tikrumą;
- tvirtina faktą, kad fizinis asmuo yra gyvas ir yra tam tikroje vietovėje;
- priima saugoti oficialiesiems testamentams prilyginamus testamentus ir asmeninius testamentus;
- tvirtina dokumentų pateikimo laiką;
- perduoda vienų fizinių ir juridinių asmenų pareiškimus kitiems fiziniams ir juridiniams asmenims;

¹⁰¹ Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia, 1995, Nr.1(19) .-P.14-15.

¹⁰² Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

- priima į depozitinę sąskaitą pinigines sumas;
- priima jūrinius protestus;
- daro vykdomuosius įrašus užprotestuotuose arba neprotestuotinuose vekseliuose ir čekiuose;
- surašo ir tvirtina dokumentus dėl juridinių asmenų registruoti pateikiamų duomenų tikrumo ir tvirtina, kad juridinį asmenį registruoti galima, nes įstatymuose ar steigimo sandoryje nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės;
- tvirtina juridinių asmenų steigimo dokumentų atitikimą įstatymų reikalavimams;
- atlieka kitus įstatymų numatytus notarinius veiksmus.

Atliekamų notarinių veiksmų sąrašas, pateikiamas įstatyme, nėra baigtinis. Tačiau peržvelgus jį, darbo autorė norėtų pastebėti, kad visi įstatyme apibrėžiami notariniai veiksmai – uždaviniai – pagal subjektą, kuriam teikiama notarinė paslauga, ir objektą – gali būti suskirstyti į Europos Sąjungos notariato tarybos siūlomą notarinių paslaugų klasifikavimo schemą (žr. 1.3.2 skyrelį)

Notariniai veiksmai atliekami pagal konkrečias taisykles, kurias reglamentuoja Lietuvos Respublikos notariato įstatymo III skyrius. Atlikdamas teisėsaugos funkciją, notaras pagal Lietuvos Respublikos notariato įstatymo¹⁰³ 31 straipsnį privalo:

- nustato fizinių asmenų, jų atstovų arba juridinių asmenų atstovų asmens tapatybę;
- privalo įsitikinti fizinių asmenų veiksnumu ir patikrinti juridinių asmenų, dalyvaujančių sandoriuose, teisnumas. Praktika rodo, kad dažniausiai teismai pripažįsta sandorius negaliojančiais Civilinio kodekso 1.89 straipsnio pagrindu, kai sandorius sudaro vyresniojo amžiaus žmonės, sirgę įvairiomis psichikos ligomis. Vyrauja praktika, kad notarai, siekdami užtikrinti teisėtą sandorį, prašo pateikti gydytojo išduotą sveikatos pažymą apie psichikos būklę. Tačiau Pagal Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 3.10 straipsnį pacientų privatus gyvenimas neliečiamas, visa informacija apie paciento buvimą sveikatos priežiūros įstaigoje, gydymą, sveikatos būklę, diagnozę, prognozes, visa kita asmeninio pobūdžio informacija laikoma konfidencialia, net ir po paciento mirties. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojamą praktiką, vien faktas, kad asmuo serga tam tikra psichikos liga, nėra pagrindas laikyti asmenį neveiksniumu.¹⁰⁴ Tačiau notaras,

¹⁰³ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹⁰⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Nutartis Nr. 3K-3-370/2008 Dėl Kauno miesto apylinkės teismo 2007 m. birželio 19 d. sprendimo ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 10 d. nutarties

turėdamas bent menkiausių abejonių dėl asmens galėjimo suprasti savo veiksmų reikšmę, turi teisę atsisakyti atlikti notarinį veiksma. Kita vertus, atsisakymas atlikti notarinį veiksma iškilus abejonėms dėl asmens veiksnumo, tačiau neturint objektyvių įrodymų, gali kelti tam tikrų teisinių problemų, pavyzdžiui, ar notaras nepažeidžia veiksnų asmenų (teismo nepripažintų neveiksniams) teisių įgyvendinti savo civilines teises;

- tvirtinant sandorius ir atliekant kai kuriuos kitus notarinius veiksmus, Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytais atvejais privalo patikrinti sandorių dalyvių ir kitų asmenų, kurie prašo atlikti notarinius veiksmus, parašų tikrumą. Lietuvos Aukščiausias Teismas yra konstatavęs¹⁰⁵, kad „pagal Notariato įstatymo 30 straipsnio normas ir ginčo pareiškimo bei susitarimo sudarymo metu galiojusias Laikinąsias notarinių veiksmų atlikimo metodines taisykles notaras, liudydamas parašo dokumente tikrumą, nustato asmens, pasirašiusio dokumentą, tapatybę ir liudija parašą, netvirtindamas dokumente išdėstytų faktų. Tuo tarpu, tvirtindamas sandorį, notaras ne tik nustato jį sudarančių asmenų tapatybę. Jis taip pat nustato, kad perleidžiama teisė atkurti nuosavybės teises į išlikusį nekilnojamąjį turtą, priklauso jos perleidėjui, išaiškina sandorį sudarantiems asmenims jo prasmę, teisinius padarinius ir atlieka kitus tokiam sandoriui sudaryti reikšmingus veiksmus. Įstatymo reglamentuoti notaro veiksmai tvirtinant sandorius užtikrina jų atitiktį įstatymo reikalavimams, kartu sandorio patikimumą ir jo pagrindu atsirandančių teisinių santykių stabilumą. Dėl to įstatyme ir įtvirtintas didesnę reikšmę turinčių sandorių notarinės formos reikalavimas. Remdamasi aptartomis teisės normų nuostatomis, teisėjų kolegija nurodo, kad sandorio tvirtinimas ir parašo tikrumo liudijimas yra skirtingi notariniai veiksmai, sukelianys skirtingus teisinius padarinius.“

Fiskalinė funkcija vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įsakymo nuostatomis, pagal kurias notarai praneša mokesčių administratoriui duomenis apie:

- kilnojamojo turto perleidimo (pirkimo-pardavimo, dovanojimo, mainų) sandorių, kuomet perleidžiamam turtui privaloma teisinė registracija arba jo vertė viršija 50 tūkst. litų, patvirtinimu;

---

peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo Kauno miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų departamento Sveikatos skyriaus prašymą dėl asmens pripažinimo neveiksniu, 2008 m. liepos 11 d. http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2011-08-12].

¹⁰⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 3K-3-208/2011 Dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės J.N.P. ieškinį atsakovei J.S. dėl skolos priteisimo, 2011 m. balandžio 26 d., - http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2011-08-12]

- vertybinių popierių perleidimo (pirkimo-pardavimo, dovanojimo, mainų) sandorių patvirtinimu;
- pinigų dovanojimo (kuomet dovanojimo suma viršija 50 tūks. litų) sutarčių patvirtinimu;
- paskolų, kuomet bent viena iš sandorio šalių yra fizinis asmuo, patvirtinimu; paveldėjimo teisės liudijimų išdavimu¹⁰⁶.

Pagal Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymą notari ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintis asmenys privalo informuoti Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybą apie klientų sudaromą įtartina sandorį ir apie visus sandorius, pagal kuriuos gaunama ar mokama pinigų suma viršija 50 000 litų¹⁰⁷. Tačiau šiuo atveju teisinėje literatūroje iškyla konfidencialumo (slaptumo) principo problematika. V. Kuconis ir V. Nekrošius (2001)¹⁰⁸ mano, kad pinigų plovimo prevencijos priemonės būtinos, tačiau jų įgyvendinimas notarinio veiksmo slaptumo, kartu notaro ir kliento pasitikėjimo santykių sąskaita nėra teisingas. Šiuo atveju, anot autorių, užtektų įtvirtinti nuostatą, kad nuo tam tikros sumos atsiskaitoma per bankus ir problema būtų iš esmės išspręsta, kadangi su atitinkamomis valstybės institucijomis bendrautų bankai.

Darbo autorė pažymi, kad notarinius uždavinius pagal įstatymą gali vykdyti ne tik notaras, o tai reiškia, kad notariato subjekto suvokimas yra išplečiamas ir gali būti apibrėžiamas ne kaip notarų visuma, bet kaip notarinius veiksmus įgaliotų vykdyti asmenų visuma:

- notari;
- konsuliniai pareigūnai LR piliečiams esantiems užsienyje, tačiau jų įgaliojimai yra susiaurinti;
- seniūnai, jų įgaliojimai taip pat apriboti;
- testamentą gali tvirtinti tik įstatyme numatyti asmenys (ligonių vyr. gydytojai, karo vadovai, ekspedicijų vadovai, įkalinimo įstaigų darbuotojai ir kt. asmenys), kai yra ekstremali situacija.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. birželio 21 d. įsakymas 1K-241 „Dėl Notarų ir antstolių duomenų apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokesčius, bei kitokios informacijos, reikalingos mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti, teikimo mokesčių administratoriui taisyklių patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257252&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

¹⁰⁷ Finansinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos reikalų ministerijos direktoriaus 2005 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. 53-V „Dėl Notarams ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintiems asmenims skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259360&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

¹⁰⁸ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

Registravimo funkcija vykdoma remiantis Lietuvos Respublikos notariato įstatymo¹⁰⁹ 37 straipsniu, pagal kurį įtvirtinta nuostata, kad „visi notariniai veiksmai registruojami viename notariname registre“, o „notarinio veiksmo registracijos numeris įrašomas notaro tvirtinamame, liudijamame ar išduodamame dokumente“. Įrašas dokumente įrodo, kad notarinis veiksmas buvo atliktas.

Be notaro notariato sistemą sudaro kitos institucijos, Lietuvoje sujungiamos į sistemą ir vadinamos notariato savivalda, kurios atlieka joms įstatymų pavestas notarų veiklos priežiūros bei kontrolės funkcijas.

Lietuvoje, kaip ir kitose, lotyniškojo notariato sistemose, notarus kontroliuoja teismas, o administraciniai organai vykdo tik valstybinę jų veiklos priežiūrą.¹¹⁰ Lietuvos Teisingumo ministerijos vykdoma notarų tarnybinė priežiūra susideda iš dviejų dalių¹¹¹:

- kontroliuojama, ar notaras vykdo pareigas ir prievoles, nustatytas LR Notariato įstatyme, pradėdamas tarnybinę veiklą ir ją vykdydamas;
- vykdoma notarų biurų darbo kontrolė, išskyrus notarinių veiksnių teisėtumo tikrinimą, kuri atlieka apygardos teismų pirmininkai patys arba per savo paskirtus teisėjus (7 straipsnis).

2.2. Notarinių funkcijų ir uždavinių teisinis reglamentavimas

Lietuvos Respublikos notariato įstatymo¹¹² 30 straipsnyje sakoma, kad notarai privalo išaiškinti atliekamų notarinių veiksnių prasmę ir pasekmes asmenims, norintiems juos atlikti. Notaras privalo tiksliai išsiaiškinti ir leisti pasinaudoti visomis įstatymo suteikiamomis galimybėmis tiek tvirtinant vienašalius, tiek dvišalius sandorius, tiek ir atliekant kitus notarius veiksmus. Tuomet ypatingai reikalingas objektyvumas, nes tik visiškai, žinoma, neperžengiant įstatymo nustatytų ribų, maksimaliai visas šalis tenkinantis rezultatas yra sėkmingas ir klientui, ir notarui.

Lietuvos Respublikos teisės aktuose reglamentuoti reikalavimai notarams susiję su notaro išsilavinimu, kvalifikacija ir asmeninėmis savybėmis. Šiuos reikalavimus apibrėžia Lietuvos Respublikos notariato įstatymo¹¹³ 3 straipsnis.

Remiantis minėtame straipsnyje pateiktomis nuostatomis, notaru Lietuvoje gali būti nepriekaištingos reputacijos ne vyresnis kaip 65 metų fizinis asmuo, jeigu jis laimėjo viešą

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)

¹¹⁰ Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia, 1995, Nr.1(19) .-P.14-15.

¹¹¹ Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // Justitia, 2000, Nr.3 (27) .-P.20.

¹¹² Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹¹³ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. [28-810](#) (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

konkursą eiti notaro pareigas (konkurse turi teisę dalyvauti ne vyresni kaip 60 metų asmenys), neturintis sveikatos sutrikimų, dėl kurių negalėtų atlikti notaro pareigų Lietuvos Respublikos pilietis. Sąlyga, kad Lietuvos Respublikos notaras gali būti tik Lietuvos Respublikos pilietis, šiuo metu yra netiesiogiai kvestionuojama Europos Bendrijų Teisingumo Teisme (EBTT), šiam sprendžiant analogiškas bylas dėl ES valstybių narių piliečių diskriminavimo pilietybės pagrindu, kur Lietuva yra įstojusi į bylą.

Lietuvos Respublikos notariato įstatyme įtvirtinta nuostata, kad notaras gali eiti pareigas iki 65 metų (3 straipsnio 5 dalis), tačiau 2011 metais Lietuvos Respublikos Seimas pritarė siūlymui, kad notarų įgaliojimai turėtų baigtis sulaukus ne 65, o 70 metų. Įstatymo projektas buvo pagrįstas mintimi, kad ir dabar daugelis notarų pareigas eina iki 70 metų, tačiau tam leidimą turi duoti teisingumo ministras. Projekto aiškinamajame rašte aiškinta, kad "toks teisinis reguliavimas suponuoja, kad (...) notaro įgaliojimų trukmę lemia ne įstatymo nustatytas ir visiems vienodai taikomas įgaliojimų pasibaigimo terminas, o teisingumo ministro teisė savo nuožiūra spręsti dėl įgaliojimų pratęsimo ar nepratęsimo".¹¹⁴

Vilniaus apygardos teismas teigė, kad „įstatyme nėra numatyta jokių kriterijų, kuriais vadovaujantis būtų galima spręsti, ar pratęsti notaro įgaliojimus. Toks teisinis reguliavimas, pareiškėjo nuomone, vertintinas kaip galintis skatinti notarą savo veikloje pažeisti notarų nepriklausomumo principą. Taip valstybės institucijai – Teisingumo ministerijai – sudaromos prielaidos daryti įtaką notaro, kaip valstybės įgaliojimo asmens, darbui pratęsiant jo įgaliojimus ar nepratęsiant.“

Konstitucinis Teismas iš esmės pritarė šiems Vilniaus apygardos teismo teiginiams. Pagrindiniai argumentai buvo, kad „įstatyme yra įtvirtinta bendroji taisyklė, jog visų notarų įgaliojimai pasibaigia jiems sulaukus 65 metų. Todėl įgaliojimų pratęsimo galimybė vertintina kaip išimtis. Toks teisinis reguliavimas, kai dalis notarų, sulaukę 65 metų, atleidžiami iš pareigų, o dalies įgaliojimai pratęsimi iki 70 metų, sudaro galimybę tos pačios grupės asmenis traktuoti nevienodai. Diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; teisinių santykių subjektai turi žinoti, ko iš jų reikalauja teisė; teisiškai reguliuojant visuomeninius santykius privalu paisyti prigimtinio teisingumo reikalavimų, apimančių *inter alia* būtinumą užtikrinti asmenų lygybę įstatymui, teismui, valstybės institucijoms ar pareigūnams ir kt.“

---

¹¹⁴ Antstolių ir notarų įgaliojimus norima pratęsti iki 70 metų. Diena.lt, 2011-04-14. <http://www.diena.lt/naujienos/lietuva/antstoliu-ir-notaru-igaliojimus-norima-pratesti-iki-70-metu-345372> [žiūrėta 2011-05-04]

Konstitucinio Teismo¹¹⁵ nutarime konstatuota, kad „tokiu teisiniu reguliavimu, pagal kurį dalis notarų, sulaukusių 65 metų, gali būti atleidžiami iš pareigų, o kitos dalies notarų, sulaukusių 65 metų, įgaliojimai gali būti pratęsimi iki jiems sukaks 70 metų, sudaromos prielaidos tos pačios grupės asmenis, užsiimančius tokia pačia profesine veikla, traktuoti nevienodai. Todėl šis teisinis reguliavimas vertintinas kaip neatitinkantis Konstitucijos straipsnio dėl teisės laisvai pasirinkti darbą bei verslą ir asmenų lygiateisiškumo principo, be to, nukrypsta nuo konstitucinio teisinės valstybės principo.

Konstitucinis Teismas pažymėjo, jog tai, kad ginčyta nuostata pripažinta prieštaraujanti Konstitucijai, nereiškia, kad notarų įgaliojimai, kurie buvo pratęsti pagal šioje konstitucinės justicijos byloje pripažintą prieštaraujanti Konstitucijai teisinį reguliavimą, gali būti vien šiuo pagrindu kvestionuojami, kad jie vien minėtu pagrindu gali nutrūkti ar būti nutraukti.“

Jau minėtas Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 3 straipsnis įtvirtina ir kitus privalomus reikalavimus notarui, pagal kuriuos yra būtinas aukštasis universitetinis teisinis išsilavinimas, teisinio darbo stažas. Asmuo turi įrodyti, kad jis ne mažiau kaip 1 metus buvo kandidatu į notarus (asesoriumi) ir išlaikė notaro kvalifikacinį egzaminą arba yra teisės krypties socialinių mokslų daktaras ar habilituotas daktaras, turi ne mažesnę kaip 5 metų pedagoginio ar mokslinio darbo stažą ir atliko ne trumpesnę kaip 3 mėnesių notaro praktiką arba turi ne mažesnę kaip 5 metų teisinio darbo stažą, išlaikė notaro kvalifikacinį egzaminą ir atliko ne trumpesnę kaip 3 mėnesių notaro praktiką.

Notarų kvalifikacija tikrinama atliekant notarų atestaciją pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 m. gegužės 11 d. įsakymą Nr. 120 “Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo”. Atestaciją vykdo Notarų atestacijos komisija. Notarų atestavimo nuostatais yra nustatytos dvi notarų atestacijos rūšys¹¹⁶:

- eilinė notarų atestacija, vykdoma praėjus vieneriems metams nuo notaro darbo pradžios, o vėliau – periodiškai, ne rečiau kaip kas penkeri metai. Notaras grįžęs iš vaiko priežiūros atostogų, atestuojami ne anksčiau kaip po vienerių darbo metų;
- ir neeilinė notarų atestacija vykdoma esant pagrįstam suinteresuoto asmens skundui, taip pat teismo sprendimui, kuriuo atliktas notarinis veiksmas pripažįstamas neteisėtu, kitiems pagrindams, kurie leidžia abejoti notaro atliktų notarinių veiksmų teisėtumu. Neeilinė

¹¹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismo Nutarimas dėl Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 23 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai 2010 m. kovo 22 d. Vilnius.- <http://www.lrkt.lt/dokumentai/2010/n100322.htm> [žiūrėta 2011-05-04]

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 05 11 įsakymas Nr. 120 “Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo” <http://www.notarai.lt/?item=2008227104821&lang=1> [žiūrėta 2011-05-04]

atestacija vykdoma, pareikalavus teisingumo ministrui, Notarų rūmų prezidentui, Notarų garbės teismui¹¹⁷.

Notarai į pareigas skiriami viešo konkurso būdu, kurio tikslas yra atrinkti tinkamiausią asmenį į notaro vietą, viešai informavus apie tai visuomenę¹¹⁸, t.y. toks tikslas, darbo autorės nuomone, užtikrina maksimalų visuomenės interesų tenkinimą. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 6 straipsnio 1 dalis numato, kad asmuo laimėjęs viešą konkursą eiti notaro pareigas, ne vėliau kaip per vienerius metus nuo viešo konkurso eiti notaro pareigas pabaigos turi paduoti prašymą Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui paskirti jį notaru. Būtent Lietuvos Respublikos teisingumo ministras skiria ir atleidžia notarus, kadangi notaro skyrimas ir notaro pareigų atlikimo pradžia įforminami Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymais. Notaras skiriamas eiti notaro pareigas konkrečioje savivaldybėje, tačiau pažymima, kad notaras gali būti perkeltas iš vienos savivaldybės į kitą, kai atsiranda laisva vieta savivaldybėje, į kurią notaras pageidauja būti perkeltas (išskyrus Vilniaus miesto, Vilniaus rajono, Kauno miesto, Kauno rajono, Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono, Šiaulių miesto, Šiaulių rajono, Panevėžio miesto ir Panevėžio rajono savivaldybes). Notaro perkėlimą į kitą savivaldybę ne konkurso tvarka reglamentuoja Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. sausio 21 d. įsakymas Nr. 1R-18 „Dėl Notaro perkėlimo iš vienos savivaldybės į kitą ne konkurso tvarka taisyklių patvirtinimo“.

Notarų skaičių, jų buveinę ir veiklos teritoriją nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministras pagal Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodiką. Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo kriterijai, nustatant notarų skaičių, jų biurų buveinių vietą ir veiklos teritoriją, yra šie:

- Lietuvos Respublikos teritorijos skirstymas į savivaldybes, jų ribos, centrai, gyventojų skaičius;
- vieno notaro aptarnaujamų gyventojų skaičiaus nustatymas;
- notarų atlikti notarinių veiksmų skaičius ir struktūra;
- notarų pajamos už atliktus notarinius veiksmus.

Notarai skiriami eiti notaro pareigas konkrečioje savivaldybėje; kiekvienos savivaldybės teritorijoje turi dirbti bent vienas notaras, kurio aptarnaujamų gyventojų skaičius savivaldybėje turi

---

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300161 [žiūrėta 2011-05-04]

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos notariato įstatymas. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=300161 [žiūrėta 2011-05-04]

būti ne didesnis kaip 15 tūkst. ir ne mažesnis kaip 10 tūkst. gyventojų¹¹⁹ Maksimalus LR teisingumo ministro įsakymu numatytas notarų vietų skaičius yra 280. Lietuvoje dirba 265 notariai.

Notaro darbo vieta yra notaro biuras. Notaro (notarų) biurai steigiami ir jų buveinė nustatoma teisingumo ministro įsakymu, o reikalavimus, keliamus notaro biurams, jų darbo laikui nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. gegužės 17 d. įsakymas Nr. 1R-119 „Dėl Reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo“. Lietuvos Respublikos notariato įstatyme įtvirtinta nuostata, kad notaro biuro patalpose turi būti sudarytos sąlygos kultūringai aptarnauti gyventojus ir užtikrinti notarinių veiksnių paslapties išsaugojimą.

Pasiūlymus, kuriuose būtina dėl notarų skaičiaus, jų buveinių išsidėstymo savivaldybės teritorijoje ir veiklos teritorijos nustatymo teisingumo ministrui turi teisę teikti Notarų rūmų prezidiumas. Tokio pobūdžio pasiūlymuose būtina paaiškinti pagrindinius veiksnius, lemiančius notarų skaičiaus, jų buveinės ir veiklos teritorijos nustatymą (pakeitimus), argumentuoti notarų skaičiaus ir jų veiklos teritorijos nustatymo metodų pasirinkimą¹²⁰.

Eidamas savo pareigas notaras turi antspaudą su Lietuvos valstybės pavadinimu ir herbu, savo pavarde ir turi teisę savo blankuose ir iškabose naudoti Lietuvos valstybės herbą. Būtina pažymėti, kad Lietuvoje notariai veikia nepriklausomai ir tai yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo¹²¹ 12 straipsnyje, kuriame teigiama, kad notariai savo įgaliojimus vykdo nepaisydami valstybinės valdžios bei valdymo institucijų įtakos ir paklūsta tik įstatymams, o siekiant įgyvendinti nepriklausomumo principą, Lietuvos teisės aktuose tam tikslui įtvirtinti trys būdai:

- notarų skaičiaus ribojimu. Kiekvienam notarui stengiamasi garantuoti pakankamą klientų skaičių, išvengti nesąžiningos konkurencijos ir neskatinti notaro veikti neteisėtai, kad šis galėtų išgyventi;
- notarų veiklos ribojimais (reklamos draudimu, vienodų iškabų visiems notarų biurams nustatymu (LR Notariato įstatymo¹²² 201 straipsnis);
- notarinių veiksnių atlikimo ribojimais. LR Notariato įstatymo¹²³ 33 straipsnyje pabrėžiama, kad notaras neturi teisės atlikti notarinių veiksnių sau ir savo vardu, savo sutuoktiniams ir jų vardu, sutuoktiniams ir savo giminaičiams.

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 12 28 įsakymas Nr. 1R-481 „Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=290257&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

¹²⁰ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 12 28 įsakymas Nr. 1R-481 „Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=290257&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

¹²¹ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)

¹²² Ten pat.

¹²³ Ten pat.

Notaras, kaip laisvosios profesijos atstovas, teikia paslaugas, už kurias imamas atlyginimas,, kurio dydį nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. vasario 5 d. įsakymas Nr. 1R-69 „Dėl teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymo Nr. 57 „Dėl notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių patvirtinimo“ pakeitimo. Atlyginimo dydis turi garantuoti notaro pajamas, kurios leistų jam būti ekonomiškai nepriklausomu, sudaryti geras klientų aptarnavimo sąlygas, įdarbinti reikalingus darbuotojus ir turėti gerai techniškai aprūpintą biurą. Atsižvelgdamas į kliento turtinę padėtį, notaras gali iš viso ar iš dalies atleisti jį nuo atlyginimo mokėjimo. Atlyginimo dydis nurodomas notariniame registre ir notaro patvirtintame dokumente.

Notaro įgaliojimų sustabdymo pagrindai numatyti Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 22 straipsnyje - iškėlus drausmės bylą, jeigu notaras įtariamas ar kaltinamas padaręs nusikalstamą veiką. Notaro įgaliojimų pabaigą reglamentuoja Lietuvos Respublikos notariato įstatymas, o veiklos pabaiga įforminama Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymu.

2.3. Notarų atsakomybės teisinis reglamentavimas

Notaras atsako už savo veiklos metu sudarytų dokumentų tvarkymą, saugojimą ir naudojimą. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2007 m. rugsėjo 17 d. įsakymas Nr. 1R-360 „Dėl Notaro dokumentų tvarkymo taisyklių patvirtinimo“ nustato dokumentų tvarkymo, bylų formavimo, apsaugos ir saugojimo tvarka. Notarinių dokumento saugojimo terminai numatyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos archyvų departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2007 m. rugsėjo 17 d. įsakyme Nr. 1R-359/V-61 „Dėl notaro dokumentų saugojimo terminų rodyklės patvirtinimo“. Tai daugiau atsakomybė už vykdomą veiklą, jos metu tvarkomus dokumentus bei jų priežiūra.

Notaro atsakomybė yra ne kas kita kaip teisinė atsakomybė už žalą, kuri gali atsirasti vykdant notaro profesinę veiklą.

E.Baranauskas (2003)¹²⁴ teigia kad notaro civilinės atsakomybė yra deliktinė, todėl jai turi būti taikomos Lietuvos Respublikos civilinio kodekso¹²⁵ 6 knygos XXII skyriaus pirmojo ir trečiojo skirsnių nuostatos, pagal kurias atsakomybė galima tik tuomet, kai yra visos keturios jos sąlygos: žala, neteisėti veiksmai, priežastinis ryšys ir notaro kaltė. Bent vienos iš nurodytų sąlygų nebuvimas eliminuoja ir notaro atsakomybę.

¹²⁴ Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai // Jurisprudencija, 2003, t. 37(29). -P.59–65.

¹²⁵ Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. 6 knyga. Prievolių teisė. - http://www.ukmnet.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=176&Itemid=78 [žiūrėta 2011-05-04]

Pagal LR civilinio kodeksą notaras Lietuvoje atsako už savo, savo atstovo ir notaro biuro darbuotojų kaltais veiksmais fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą. Už įstatymų ar kitų teisės aktų pažeidimus, padarytus atliekant notarinius veiksmus, už kuriuos taikoma baudžiamoji ar administracinė atsakomybė, notaras atsako kaip valstybės pareigūnas.

LR teisingumo ministras arba Notarų rūmų prezidiumas turi teisę iškelti notarui drausmės bylą už Notariato įstatymo, teisingumo ministro patvirtintų teisės aktų ir Notarų garbės (etikos) kodekso pažeidimus.

Griežčiausios atsakomybės principas (žr. 1.3.1. skyrelį) reiškia, kad tiek civilinės, tiek baudžiamosios, tiek ir administracinės atsakomybės atveju įstatymų leidėjas notarui nustato pačią griežčiausią atsakomybę.¹²⁶ Pagal LR Notariato įstatymo¹²⁷ 16 straipsnį, civiline tvarka notaras atsako visiškai, o baudžiamąja ir administracine – kaip valstybės pareigūnas. Tokiu būdu siekiama padidinti notaro atsakomybę už jam patiktų valstybės funkcijų tinkamą įgyvendinimą ir klientų pasitikėjimą notariais.¹²⁸

Siekiant garantuoti visišką notaro civilinę atsakomybę ir greitą klientui padarytos žalos atlyginimą, LR Notariato įstatymo¹²⁹ 6 straipsnyje numatyta notaro pareiga apdrausti savo civilinę atsakomybę ne mažiau nei 50000 litų. Kadangi civilinė atsakomybė yra turtinė atsakomybė, jos atlyginimas visada yra turinio pobūdžio. Todėl žala vertinama pinigais ir šio pavidalo vadinama nuostoliais. Siekiant įgyvendinti visiško žalos atlyginimo principą, nuostoliai turi būti tiksliai apskaičiuojami. Atlyginama ne tik reali žala, bet ir negautos pajamos. Įstatymų nustatytais atvejais notaras gali būti įpareigotas atlyginti ir neturtinę žalą. Pavyzdžiui, jeigu notaras, nesilaikydamas Notariato įstatymo 14 straipsnyje nustatytos pareigos užtikrinti notarinių veiksmų slaptumą, atskleis testamentą turinčių būsimiems įpėdiniams be testatoriaus sutikimo, tokiais veiksmais jis pažeis asmens teisę į privatų gyvenimą, ir pareiga atlyginti neturtinę žalą kils pagal CK 2.23 straipsnį.¹³⁰

Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo objektas yra notarų civilinė atsakomybė už notarų, jų atstovų ir notarų biurų darbuotojų kaltais veiksmais padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą.

Notarai profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu draudžiami, sudarant notarų profesinės civilinės atsakomybės draudimo sutartį. Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo draudėjas yra Notarų rūmai. Notarų profesinės civilinės atsakomybės

¹²⁶ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

¹²⁷ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. [28-810](#) (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹²⁸ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-P.29-63.

¹²⁹ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. [28-810](#) (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹³⁰ Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai // Jurisprudencija, 2003, t. 37(29). -P.59–65.

privalomojo draudimo minimali draudimo suma yra 100 000 litų vienam notarui kiekvienam draudimui įvykiui. Draudikui draudiminio įvykio atveju išmokėjus draudimo išmoką, draudimo prievolė lieka galioti visai draudimo sumai, neišskaičiuojant iš jos išmokėtų draudimo išmokų.

Notaras gali pats papildomai draustis notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomuoju draudimu už fiziniams ar juridiniams asmenims padarytą žalą, vykdant notaro profesinę veiklą.

Notarų rūmai privalo pateikti Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo liudijimo (poliso) kopiją per 10 dienų nuo draudimo sutarties sudarymo dienos.

E. Baranauskas (2003) pažymi, kad didžiausios problemos kyla, kai reikia nustatinėti, kokius neteisėtus veiksmus atliko notaras, ar notaras buvo kaltas. Civilinės teisės teorijoje priimta, kad veiksmų teisėtumas arba neteisėtumas turi būti nustatomas analizuojant jų santykį ne su pasekmėmis, o su teise.¹³¹ CK 6.246 straipsnis numato, kad veiksmai (arba neveikimas) neteisėtais laikomi ne tik tuomet, jei jie pažeidžia įstatymuose ar sutartyje nustatytą pareigą įvykdyti tam tikrus veiksmus ar susilaikyti nuo veiksmų, bet ir tuomet, jei jais (veiksmiais ar neveikimu) pažeidžiama bendro pobūdžio pareiga elgtis atidžiai ir rūpestingai. Pareigą laikytis moralinio pobūdžio taisyklių nustato ir CK 6.263 straipsnis, kuriame sakoma, kad „kiekvienas asmuo turi pareigą laikytis tokio elgesio taisyklių, kad savo veiksmais nepadarytų kitam asmeniui žalos“¹³². Taigi Lietuvos civilinio kodekso prasme neteisėtumas apima ir moralinės pareigos pažeidimą.

Notaro civilinės atsakomybės ypatumus lemia ir tai, kad notaras veikia laikydamasis ne sutarties, bet įstatymo nustatytų įpareigojimų. Tai, aišku, nereiškia, kad jam keliami mažesni atidumo, rūpestingumo ar kvalifikaciniai reikalavimai. Notaras yra valstybės įgaliotas asmuo, atliekantis specifines tik jam priskirtas funkcijas. Jam be įstatyme nustatyto pagrindo atsisakius atlikti notarinį veiksma gali sutrikti viešųjų funkcijų įgyvendinimas. Būtent todėl Notariato įstatyme nustatyti aiškūs pagrindai, kada notaras gali atsisakyti atlikti notarinį veiksma. Pagal šio įstatymo 40 straipsnį notaras privalo atsisakyti atlikti notarinį veiksma, jeigu jo atlikimas prieštarauja įstatymams ar neatitinka jų reikalavimų¹³³.

E. Baranauskas (2003)¹³⁴ teigia, kad vertinant notaro veiksmų teisėtumą būtina atriboti juos nuo kitų dalyvaujančių atliekant notarinį veiksma asmenų veiksmų. Šis atribojimas reikšmingas tiek materialine teisine, tiek ir procesine teisine prasme. Pagal Lietuvos Respublikos notariato

¹³¹ Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. // Justitia, 1995. -P.102.

¹³² Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. 6 knyga. Prievolių teisė. - http://www.ukmnet.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=176&Itemid=78 [žiūrėta 2011-05-04]

¹³³ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹³⁴ Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai // Jurisprudencija, 2003, t. 37(29). P.59–65.

įstatymo¹³⁵ 2 straipsnio 1 dalį, kuriame apibrėžiamas notaras ir jo veiklos pagrindinis principas, galima teigti, kad notaras yra „asmuo, užtikrinantis, jog nebūtų neteisėtų sandorių“¹³⁶. Notariato įstatymo 2 straipsnyje įtvirtinta, kad notaras privalo atlikti tai, ką nustato įstatymas ir kaip nustato įstatymas, o tinkamas nustatytų funkcijų atlikimas ir užtikrina sudaromų sandorių ir dokumentų teisėtumą. Todėl sudarius apsimestinį ar tariamą sandorį neegzistuoja prezumpcija, kad notaras atliko neteisėtus veiksmus, pažeidė įstatymą. Jis juk nustatė asmenybes, patikrino parašus, netgi išaiškino šalims notarinių veiksmų prasmę ir pasekmes, kaip to reikalauja Notariato įstatymo 30 straipsnis. Sandoris neteisėtas ne dėl to, kad notaras netinkamai atliko savo funkcijas, bet dėl to, kad neteisėtai elgėsi jo šalys.¹³⁷ Kita vertus, jeigu tvirtinant tokį sandorį dėl kokių nors aplinkybių, pavyzdžiui, šalių elgesio, paaiškinimų ar kita, notarui kils abejonių dėl to, ar šalys sudaro teisėtą sutartį, atidus ir rūpestingas notaras turi šias abejones išsklaidyti.

2.4. Notariato savikontrolė ir kontrolė

Kalbant apie notarų savivaldos struktūrą (žr. 5 priedą), reikia pasakyti, kad LR Notariato įstatymo¹³⁸ 8 straipsnio 1 dalyje sakoma, jog visi Lietuvos Respublikoje notariai vienijasi į Notarų rūmus, esančius Vilniuje, kuriuos patys ir išlaiko. Narystė Notarų rūmuose nėra savanoriška. Kiekvienas notaras įstatymo galia automatiškai yra šių rūmų narys ir įgauna tam tikras teises ir pareigas tvarkydamas bendrus notariato savivaldos reikalus. Narystė baigiasi, nustojus dirbti notaru.

Lietuvoje veikia tik vieni Notarų rūmai, kurių veiklą bendrais bruožais apibūdina LR Notariato įstatymas, o detalizuoja Notarų rūmų statutas¹³⁹. Tai svarbus teisinis dokumentas, reglamentuojantis notarų rūmų veiklos principus – apibrėžia veiklos pagrindus, pateikia uždavinius bei funkcijas, reglamentuoja struktūrą bei valdymą.

Notarų rūmai turi juridinio asmens teises, taigi ir savarankišką teisinį subjektiškumą. Kaip bus organizuota Notarų rūmų veikla, sprendžia nariai, išskyrus tuos atvejus, kai tam tikri klausimai yra išsprendžiami įstatymu (pvz., LR Notariato įstatymo 8 straipsnio 3 dalyje sakoma, kad “Notarų rūmų statutą priima Notarų rūmų susirinkimas ir tvirtina Lietuvos Respublikos Teisingumo ministras.”). Apribojimu gali būti laikoma ir tai, kad Notarų rūmų susirinkimas negali nuspręsti likviduoti Notarų rūmų, kadangi jie įsteigti įstatymo pagrindu.

¹³⁵ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹³⁶ Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai // Jurisprudencija, 2003, t. 37(29). -P.59–65.

¹³⁷ Ten pat. P.59–65.

¹³⁸ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

¹³⁹ Lietuvos notarų rūmų statutas, 1993 m. vasario 12 d. (aktuali redakcija 2008 m. sausio 3 d. įsakymo nutarimo redakcija, Nr. 1R – 3 redakcija).- <http://www.notarurumai.lt/?item=statutasnaujas&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

Notarų rūmų statusas reguliuoja Notarų rūmų, jų organų ir narių santykius. Kadangi Notarų rūmai yra viešosios teisės subjektas, jų veiklą kontroliuoja valstybė. Kontrolė yra susijusi tik su Rūmų veiklos teisėtumu.

Notarų rūmų funkcijoms atlikti iš notarų imamas mokestis, kurio dydį nustato Notarų rūmų susirinkimas. Visus notarų rūmų uždavinius bei funkcijas galima suskirstyti į dvi grupes:

- funkcijos ir uždaviniai, kuriuos Notarų rūmai vykdo kaip šios profesijos atstovai;
- funkcijos ir uždaviniai, susiję su notarų profesinės etikos priežiūra.

LR Notariato įstatymas nustato Notarų rūmams keliamus uždavinius bei vykdomas funkcijas.

Notarų rūmų uždaviniai ir veiklos sritys yra:

- įgyvendinti notarų savivaldą ir koordinuoti notarų veiklą;
- rūpintis notarų teisinės kultūros ir kvalifikacijos kėlimu;
- prižiūrėti, kaip notariai atlieka savo funkcijas ir laikosi profesinės etikos reikalavimų;
- vienodinti notarinę praktiką;
- teikti materialinę pagalbą notarams ir buvusiems notarams;
- informuoti visuomenę apie notarų atliekamas funkcijas ir kt.

Notarų rūmai yra pagrindinis subjektas, kuris užtikrina profesijos sutelktumą, vienodus profesinės veiklos standartus ir notarų veiklos kontrolę, t.y. viešąsias funkcijas. Tokios valstybės kontroliuojamos profesijos suponuoja atitinkamos profesijos savireguliacija ir atitinkama savivaldos sistema, kuri apima visą šią profesiją (visus ja besiverčiančius asmenis) ir užtikrina *inter alia* atstovavimą tai profesijai.

Vienas iš Notarų rūmų organų yra Notarų garbės teismas. Notarų garbės teismas, vadovaudamasis Notarų garbės teismo nuostatais, nagrinėja notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas. Notarų garbės teismą sudaro penki notariai, iš kurių du renkami Notarų rūmų susirinkime, du skiria Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, vieną – Lietuvos Aukščiausiojo Teismo pirmininkas.

Vienas svarbiausių dalykų, skiriančių vieną profesiją nuo kitos, yra pačių tos profesijos narių sukurtas ir įgyvendinamas profesinio elgesio kodeksas. Notariai, kaip ir bet kurios kitos profesijos atstovai, turi savąjį etikos kodeksą. Profesinės etikos normos iš Notarų garbės (etikos) kodekso (2000 03 25 etikos kodekso redakcija) gali būti sąlyginai suskirstytos į:

- normas reguliuojančias notarų tarpusavio santykius;
- normas reguliuojančias notaro ir jo darbuotojų santykius;
- normas reguliuojančias notaro ir kliento santykius;

- normas reguliuojančias notarų privatų gyvenimą.

Remiantis šiomis nuostatomis, būtų galima teigti, kad Notarų garbės kodeksas yra veiksmingas teisės aktas, apibrėžiantis etišką notaro veiklą, susijusią tiek su tiesioginiu darbu – atliekant notarinius veiksmus, tiek ir su darbo organizavimu notarų biure, taip pat santykiais su klientu ir netgi notaro bendrą elgseną visuomenėje ne darbo metu.

Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m.¹⁴⁰ nutarime konstatuojama, kad „notariato veiklos tarnybinę priežiūrą ir nusižengimų nagrinėjimą vykdo du pagrindiniai subjektai – teisingumo ministras, per paskirtus asmenis, ir Notarų garbės teismas. Notariato įstatymo 7 straipsnis nustato, jog teisingumo ministro paskirti asmenys atlieka Notarų ir jų savivaldos institucijų veiklos tarnybinę priežiūrą. Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 101 straipsnyje numatyta, kad Teismas vadovaudamasis Notarų garbės teismo nuostatais, kuriuos tvirtina Lietuvos Respublikos teisingumo ministras, nagrinėja notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas”.

Apibendrinant 2 skyrių, darytina išvada, kad Lietuvoje sukurta pakankamai aiški teisinė bazė notariato veiklai reglamentuoti. Ši teisinė bazė nėra labai plati, visas notariato veiklos teisinis pagrindas pateikiamas Lietuvos Respublikos notariato įstatyme, o veiklos praktiniai aspektai, susiję su notarų skyrimu, notarų biurų steigimu reglamentuojami teisingumo ministro įsakymais.

---

¹⁴⁰ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio“ 1.14 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 bei 16 straipsniams ir Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 daliai bei 9 straipsniui // Valstybės žinios. 2004, Nr. 23-585.

3. NOTARIATO VEIKLOS TEISINĖS IR SOCIALINĖS PROBLEMOS

A. Vaišvila (2004)¹⁴¹ teigia, kad teisė yra socialinis interesas paverstas visuotinai privalomo elgesio taisykle, skirta žmonių elgesiui norminti, priešingiems interesams derinti. Kaip ir bet kokia kita sritis, teisė turi būti efektyvi. Kalbant apie teisės efektyvumą, mokslinėje literatūroje sutinkamos dvi vartojamos sąvokos – veiksmingumas ir efektyvumas. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas¹⁴² šiuos žodžius apibrėžia kaip sinonimus – veiksmingumą apibrėžia kaip efektyvumą, o efektyvumą – kaip veiksmingumą. T.Geiger, o vėliau, E.Hirsch teigė, kad teisės efektyvumas apibrėžiamas kaip teisėto elgesio ir nuo normos nukrypusio elgesio raiškos dažnumų santykis.¹⁴³ Tai atrodytų labai paprastai įvertinama, tačiau praktikoje įvertinti teisės efektyvumą yra gana sudėtingas tyrimas.

A. Vaišvila (2004)¹⁴⁴ teigia, kad teisės veiksmingumas, arba kitaip tariant efektyvumas, suprantamas „kaip teisinio poveikio žmonių elgesiui rezultatyvumas.“ Mokslinėje literatūroje skiriamas formalus ir socialinis efektyvumas:

- „socialinis efektyvumas – tai teisinio renginio apskritai rezultatyvumas, t.y., kiek toks teisinis renginys pasiekė teisinę sąmonę, kiek paveikė teisinę kultūrą, teisės žinojimą ir kt.;
- teisinis efektyvumas – tai pačių teisinių reiškinių (teisės normų, teisės taikymo aktų, teisinių santykių, teisinės atsakomybės, norminių aktų sisteminimo) veiksmingumas, t.y., kiek realiai veikia teisės normos sankcija, ar pavyksta sankcijos išvengti ir t.t.“

Šiame skyriuje, trumpai aptarus Lietuvos notariato formalųjį veiksmingumą, atliekamas socialinio veiksmingumo tyrimas, pateikiami ir analizuojami tyrimo metu gauti duomenys, pateikiamos išvados.

3.1. Lietuvos notariato formaliojo veiksmingumo vertinimas

A. Vaišvila (2000, psl. 372)¹⁴⁵ apibrėžia formalųjį (arba teisinį) veiksmingumą kaip „konstatavimą, kad teisės institucijos funkcionuoja, įstatymai priimami, teisės normos taikomos, tam tikri teisės pažeidimai (%) išaiškinami, teisės pažeidėjai atlieka bausmes ir t.t.“

V. Šlapkauskas (2002, psl. 466-467)¹⁴⁶ išskiria du formaliojo efektyvumo tyrimo lygius:

¹⁴¹ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis.-Vilnius: Justitia, 2004.

¹⁴² Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 4-asis leid.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.

¹⁴³ Šlapkauskas V. Teisės socialinio veiksmingumo sampratos tyrimas // Filosofija, sociologija, 2002, Nr. 1.-P.47-51.

¹⁴⁴ Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis.-Vilnius: Justitia, 2000.

¹⁴⁵ Šlapkauskas V. Teisės socialinio veiksmingumo sampratos tyrimas // Filosofija, sociologija, 2002, Nr. 1.-P.47-51.

- „*makro lygis* – ar teisė veiksminga apskritai. Šiuo atveju, vertinami visos teisės sistemos arba atskiros teisės šakos veikimo rezultatai. Tokie vertinimai grindžiami pasiektos teisėtvarkos pažangos arba teisės sistemos atitikimo jos paskirčiai laipsnio požiūriu. Patikimumo teorijoje efektyvumas yra sistemos atitikimo jos paskirčiai laipsnis;
- *mikro lygis* – atskirų teisės normų veiksmingumas. Šiame lygyje analizuojamas atskiro teisės normų akto, jų grupės veikimo produktyvumas jų teisės kūrinės paskirties požiūriu.“

Kadangi 2 šio darbo skyriuje formaliojo efektyvumo mikro lygis jau buvo įvertintas, šiame poskyryje giliau analizuojamas makro lygis.

1992 m. rugsėjo 15 d., priėmus Lietuvos Respublikos notariato įstatymą, buvo įvykdyta valstybinio notariato reforma ir pereita prie Europoje veikiančios lotyniškojo notariato sistemos. Lotyniškasis notariatas savo veiklą pradėjo 1992 m. gruodžio 1 d., įsigaliojus LR Notariato įstatymui. Notarų skaičiaus kitimo dinamika nepriklausomoje Lietuvoje pateikiama 2 lentelėje.

2 lentelė. Notarų skaičiaus kitimo dinamika nepriklausomoje Lietuvoje¹⁴⁷

Data / laikotarpis	Skaičius
Iki būtų privatizavimo pradžios	48
Prasidėjus butų privatizacijai	188
1992 m. lapkričio 24 d. Teisingumo ministro įsakymas	190
1997 m. sausio 20 d.	193, nustatytas skaičius 195
2004 m. sausio 13 d. teisingumo ministro įsakymas	280

Lentelėje matyti, kad maksimalus notarų skaičius per minėtą laikotarpį padidėjo beveik 36 proc. Reikia pažymėti, kad Teisingumo ministerija siekia, kad kiekvienoje savivaldybėje dirbtų ne mažiau kaip 3 notariai. Notarų skaičius nustatomas atsižvelgiant į tai, kad visi notariai turi gauti pakankamai pajamų, kad užtikrintų kuo aukštesnę paslaugų kokybę; taip pat notarų skaičių lemia aptarnaujamų gyventojų skaičius, ekonominiai ir socialiniai veiksniai, atliekamų notarinių veiksmų skaičius, gautos pajamos už atliktus notarinius veiksmus ir notaro pajamos. Darbo autorės nuomone, labai svarbu tinkamai įvertinti notarų skaičiaus poreikį atitinkamoje geografinėje teritorijoje, kad tos teritorijos gyventojai būtų maksimaliai kokybiškai aptarnaujami, įvertinant visus teisinius bei socialinius veiksnius, nesumenkinant notarų biuro interesų. Yra didelė tikimybė, kad dėl nepakankamo notarinių veiksmų skaičiaus, notarų biurams gali grėsti bankrotas. Notariai yra laisvos profesijos atstovai, patys organizuoja notaro biuro darbą, moka mokesčius ir nepakankama paklausa sąlygoja nuostolius ir bankrotą kaip ir bet kokiame kitame versle.

¹⁴⁶ Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai.-Vilnius, 2002.-P.466-167.

¹⁴⁷ Sudarė darbo autorė

Ar efektyviai nustatytas notarų skaičius Lietuvoje, būtų galima įvertinti palyginant notarų biurų skaičiaus ir bankroto statistiką. Tačiau šio efektyvumo vertinimui problema glūdi tame, kad Lietuvos Statistikos departamentas¹⁴⁸ tokios informacijos nepateikia. Notaro veikla kaip atskira ūkinė veikla statistikoje neišskiriama, išskiriama ir pateikiama bendrai teisinė ir apskaitos veikla, o tai būtų neobjektyvu šio tyrimo objekto atžvilgiu, kadangi statistika išsikreipia. Notarų rūmai šios statistikos taip pat nepateikia.

1993 m. vasario 12 d. įvykęs Lietuvos Respublikos notarų susirinkimas patvirtino Notarų rūmų statutą, išrinko Notarų rūmų prezidiumą, Revizijos komisiją ir Garbės teismą. Notarų ekspertų nuomone, Lietuvos notariato lygis buvo ir yra aukštesnis nei kitose Rytų Europos valstybėse, reforma buvo vykdoma sėkmingai, todėl 1994 m. vasario 11 d. Lietuvos notariatas vienas iš pirmųjų buvo priimtas į Tarptautinę lotyniškojo notariato sąjungą (UINL).¹⁴⁹ O tai, darbo autorės nuomone, rodo, kad *Lietuvos notariatas ir jo kuriama sistema atitinka savo teisinę paskirtį, t.y. pati sistema kuriama atsižvelgiant į visuomenės poreikį, sukuriant ir užtikrinant pačios sistemos funkcionavimo kontrolę, sistemos kokybės garantas – tai Lietuvos notariato priėmimas į Tarptautinę lotyniškojo notariato sąjungą.*

Lotynų notariato sistema garantuoja Lietuvos notariatui laisvą notarų konkurenciją, o tai lemia notaro darbo kokybę; notaras sprendžia, kiek ir kokių darbuotojų reikia, kad darbas notarų biure vyktų sparčiai; tarp notaro ir kliento susiformuoja abipusiu pasitikėjimu pagrįsti santykiai; notaras pats užsidirba atlyginimą, kurio dydis priklauso nuo jo darbo kokybės ir efektyvumo. Tačiau pažymėtina, kad iki 1995 m. birželio 25 d. galiojo dar kelios įstatymo nuostatos, nes 1994 m. kovo 24 d. įstatymu buvo pratęstas kelių 1974 m. Valstybinio notariato įstatymo straipsnių galiojimas. Šiuo įstatymu buvo pratęstos galioti nuostatos, leidžiančios konsulinėms įstaigoms atlikti notarinius veiksmus užsienyje esantiems piliečiams, palikta įvairių pareigų, pavyzdžiui, ligoninėse budinčių gydytojų teisė tvirtinti testamentus ir įgaliojimus. Taip pat buvo suteikta teisė merams ir viršaičiams atlikti tam tikrus notarinius veiksmus iki savivaldybių reformos pabaigos.¹⁵⁰

Sėkmingai įvykdžius notariato reformą Lietuvoje, Lietuvos notariatui šiuo metu deleguojamos naujos funkcijos. Visa tai dar kartą patvirtina Europos Sąjungos notariatų konferencijos ginamą poziciją, kad notaras yra valstybės įgaliotas asmuo ir kad jis turi būti tik tos valstybės pilietis. „Vieno langelio“ principu, šiuo metu įgyvendinamu Lietuvoje, siekiama visų

¹⁴⁸ Baigti bankroto procesai. Požymiai: administracinė teritorija, ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2), paskelbimo metai.-Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas, 2011.- <http://dbl.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2011-01-24]

¹⁴⁹ Notariato raida Lietuvoje.- <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

¹⁵⁰ Notariato raida Lietuvoje.- <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

pirma kuo geriau patenkinti vartotojų poreikius, gauti kuo daugiau informacijos ir sugaišti kuo mažiau laiko. Toks pasitikėjimas puikiausiai įrodo notaro reikšmę valstybėje.¹⁵¹

Makro lygyje notariatas Lietuvoje kuriamas santykinai efektyviai, nuo 1992 metų, kai buvo priimtas LR Notariato įstatymas, sukurtas efektyvus notariatas, kurio efektyvumas vertintinas pagal veiklos rezultatus bei tai, kad Lietuvos notariatas priimtas į Tarptautinę lotyniškojo notariato sąjungą. Mikro lygyje, vertinant atskirų teisės aktų efektyvumą, reikia pažymėti, kad jie pakankamai efektyvūs, neskaitant atskirų niuansų. Būtina pažymėti ir tai, kad notariato veiklos reguliavimui teisės aktų sistema ganėtinai aiški ir nėra plati, lyginant su kitomis teisininkų profesijomis, kas leidžia lengviau orientuotis ir greičiau įsisavinti priimamus pakeitimus.

Kitame šio skyriaus poskyryje bus tiriamas ir vertinamas socialinis notariato veiklos efektyvumas pagal 1 paveiksle sudarytą tyrimo modelį.

3.2. Notariato veiklos socialinio efektyvumo tyrimas

Gyvename pasaulyje, kuriame konkurentabilumo sąvoka naudojama gana dažnai ir įvairiose srityse. Kalbant apie konkurentabilumą, neišvengiama ir efektyvumo sąvoka bei efektyvumo vertinimo metodika.

Efektyvumas – tai vienas iš institucijų bei sistemų veiklos kokybės matų. Notariato veikla kaip laisvos profesijos atstovų veikla, kurią galima įvardinti ir verslu, kurį įgyvendinant teikiamos įstatymu apibrėžtos notarinės paslaugos, taip pat, tam tikra prasme, gali būti apibrėžiama per konkurentabilumo prizmę, kadangi notarinėms paslaugoms visuomenės nariai gali pasirinkti bet kurį notarų biurą (išskyrus nekilnojamojo turto sandoriams, kurie tvirtinami pagal gyvenamąją vietovę), o tai reiškia, kad notarai konkuruoja tarpusavyje paslaugos kokybės aspekto, kadangi teisiniame aspekto jie atlieka tuos pačius notarinius veiksmus, kuriuos įpareigoja juos atlikti LR Notariato įstatymas.

3.2.1. Tyrimo metodika

Šiame darbe, atliekant notariato veiklos socialinio veiksmingumo tyrimą, socialinis veiksmingumas orientuotas į notaro biuro veiklos maksimizavimą ir optimizavimą bei visuomenės interesų tenkinimą. Remiantis tokiu socialinio veiksmingumo klasifikavimu analizuojamo objekto atžvilgiu, išskiriamos dvi respondentų grupės – notarų biurai bei notarų biurų klientai.

Yra dviejų tipų duomenys, kuriuos galima naudoti tyrime. Tai pirminiai ir antriniai duomenys. Pirminiai duomenys yra pirmą kartą surinkti stebėjimo, apklausos, eksperimentų duomenys, reikalingi tyrimo objekto analizei. Jie renkami tada, kai paaiškėja, kad antrinių duomenų

---

¹⁵¹ Notariato raida Lietuvoje.- <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]

(kitų tyrėjų surinktų ir tam tikrais metodais jau apdorotų duomenų) neužteks. Tiriant notariato socialinį veiksmingumą, nustatyta, kad antrinių duomenų, kurie daugiausiai atspindi notarinių paslaugų įkainius, nepakaks, todėl naudojami ir pirminiai duomenys – anketinės apklausos būdu surinkti duomenys pagal iš anksto nustatytą kriterijų sąrašą (žr. 3 lentelę)

3 lentelė. Notariato socialinio veiksmingumo tyrimo kriterijų sąrašas

Tyrimo kriterijai	Pirminiai duomenys		Antriniai duomenys
	Notarų apklausa	Visuomenės apklausa	
Notarų biurų ir notarų skaičius geografiniame kontekste	-	X (ar patenkinta visuomenė esamu notarų biurų pasiskirstymu administracinėje teritorijoje)	X
Paslaugų struktūra	X (kuri paslauga populiariausia)	X (ar patenkinti klientai)	X
Paslaugų įkainiai	X (Įkainių dydžio kitimo dinamika ir jos įtaka notarų biurų veiklai)	X (ar patenkinti klientai; įkainių dydžio kitimo dinamika ir kaip įkainių pokyčius vertina visuomenė)	X (reglamentavimas, struktūra, iš jų mokami mokesčiai, įvertinami įkainiai kaip vienas iš socialinio efektyvumo kriterijų biuro atžvilgiu)
Etikos nuostatos	X	X	X

Remiantis 3 lentelėje išskirtais kriterijais ir numačius duomenis, kuriais remiantis bus tiriamas socialinis veiksmingumas, sudaromos dvi anketos – notarų biurams bei jų klientams (žr. 6 ir 7 priedus)

Tyrimo imtis ir jos paskaičiavimas, parinkimo būdas. Tyrimo imtis, jos parinkimo būdas bei tūrio paskaičiavimas atliekamas remiantis K. Kardelio (2007)¹⁵² siūloma mokslinių tyrimų metodologija.

Notarų biurų imtis parenkama naudojant tikimybinį paprastą atsitiktinį tiriamųjų grupių parinkimo būdą, kuriuo remiantis iš generalinės aibės sąrašo atsitiktinai parenkamas reikiamas tiriamosios grupės narių skaičius, t.y. tiek, kiek buvo numatyta. Notarų biurų apklausoje generalinę aibę sudaro 228 notarų biurai. Remiantis K. Kardelio (2007)¹⁵³ siūloma imties tūrio apskaičiavimo

formule $n = \frac{1}{\Delta^2 + \frac{1}{N}}$ ¹⁵⁴, notarų biurų imties tūrį sudarys 145 atsitiktinai iš sąrašo parenkami notarų

¹⁵² Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.-Šiauliai: Lucilijus, 2007.

¹⁵³ Ten pat.

¹⁵⁴ kur n – imties dydis, kai imties paklaidos tikimybė 95%, N – generalinė aibė, Δ - leidžiamos imties paklaidos dydis (Δ=0.05).

biurai. Tyrimo metu sugrįžo 112 anketų, t.y. 77 proc., kas rodo, jog apklausos kokybės rezultatas yra geras.

Visuomenės narių tyrimo imtis parenkama naudojant netikimybinį atsitiktinį tiriamųjų grupių parinkimo būdą, kuris pagrįstas tuo, kad tyrimui parenkami asmenys, kuriuos lengva rasti, kurie yra greta. Remiantis imties tūrio skaičiavimo taisyklėmis, reikėtų įvertinti, kiek žmonių sudarys generalinę aibę atitinkamose amžiaus grupėse atitinkamose savivaldybėse, o tam turėtų būti naudojamas „puokštės“ principas. Tačiau, įvertinant laiko stoką, o taip pat ir dideles tokios imties apklausos išlaidas, nutarta apklausti 100 atsitiktinai pasirinktų bet kurio Lietuvos miesto gyventojus, vyresnius nei 18 metų. Sugrįžusių anketų skaičius yra 79, vadinsi sugrįžo 79 proc. anketų, kas, remiantis patikimumo kvota, reiškia, kad apklausos kokybės rezultatai geri.

Visuomenės apklausoje dalyvavo 60.53 proc. vyrų ir 39.47 proc. moterų, kurių dauguma gyvena Šiaulių miesto savivaldybėje (49 proc. visų respondentų) ir Kelmės rajono savivaldybėje (22 proc. visų apklaustų respondentų). Mažiausiai respondentų buvo apklausta Šiaulių, Vilniaus rajonų savivaldybėse (po 1 proc.), taip pat Panevėžio miesto savivaldybėje (3 proc.) bei Kauno miesto savivaldybėje (4 proc.). Tyrime dalyvavo respondentai iš 9 savivaldybių (detalesnį respondentų pagal demografines charakteristikas pasiskirstymą žr. 12 priede).

Respondentai pagal amžių pasiskirstė nevienodai. Didžioji dalis respondentų priklauso 26-35 metų (26.32 proc.), 36-45 metų (23.68 proc.) ir 46-55 metų (22.37 proc.) amžiaus grupėms.

Didžiausią dalį respondentų sudarė samdomi darbuotojai privačiame sektoriuje (29 proc.), 13 proc. - įmonės savininkai, 10 proc. – samdomi darbuotojai viešajame sektoriuje.

Šiek tiek daugiau nei trečdalis tyrime dalyvavusių respondentų turi aukštąjį išsilavinimą (36.84 proc.), beveik penktadalis (19.74 proc.) aukštesnįjį išsilavinimą.

Demografinių respondentų charakteristikų apžvalga rodo, kad tyrimo metu apklausti labai skirtingas demografines charakteristikas turintys notarinių paslaugų vartotojai, kas leidžia teigti, jog jų atsakymai atspindi visos generalinės aibės, t.y. skirtingo amžiaus, socialinio statuso bei išsilavinimo, žmonių, nuomonę.

Tyrimo statistiniai metodai. Pirminiai tyrimo duomenys apdorojami statistiniais metodais:

- grafinis statistinių duomenų vaizdavimas - statistiniais grafikais vadinamas statistinių skaitmeninių dydžių ir jų tarpusavio santykių sąlyginis vaizdavimas geometrinėmis figūromis. Šiame darbe bus taikomos stulpelinės bei skritulinės diagramos;
- aprašomoji statistika – iš šiai statistikai priskiriamų dydžių, šiame darbe naudojamas vidurkis.

Pirminiai tyrimo duomenys apdoroti, panaudojant statistinius metodus, MS Excel programa.

3.3.2. Notariato veiklos socialinių tikslų apibrėžtis

Notariato veiklos socialiniai tikslai iš dalies pateikti 1 paveiksle (žr. 1.4 poskyrį), kuriame analizuojama visų notariato veikla suinteresuotų šalių – valstybės, visuomenės bei notaro biuro – sąveika.

Notaras, vykdydamas notarinę veiklą, atlieka prevencinę, teisėsaugos, teisės taikymo, mokesčių bei konsultavimo funkcijas, kuriomis yra suinteresuota valstybė ir visuomenė, t.y. notaro klientai. Tačiau reikia pastebėti, kad valstybė yra suinteresuota notaro veikla teisiniu aspektu, t.y. valstybė siekia, kad notaras atliktų prevencinę, teisėsaugos bei teisės taikymo funkcijas, kurių socialinį veiksmingumą vertina visuomenė per jai suteiktos notarinės paslaugos kokybės bei kainos matą.

Notariato tikslai pagal suinteresuotas šalis pateikiami 4 lentelėje.

4 lentelė. Notariato veiklos socialiniai tikslai¹⁵⁵

Orientuoti visuomenės poreikių tenkinimui	Orientuoti į notarų biurą kaip verslo subjektą
Visuomenės poreikių tenkinimas notarinių paslaugų „rėmuose“ Notarinių paslaugų kainos ir kokybės santykis visuomenės poreikių kontekste Notaro konsultacinių paslaugų kokybė	Darbo proceso maksimizavimas ir optimizavimas per darbuotojų efektyvumo prizmę (klientų aptarnavimo greitis ir kokybė)
Socialiniai elementai (Notaro elgesys; Notaro kompetencija, Notaro biuro darbuotojų kompetencija, Notaro veiklos principų – objektyvumo, konfidencialumo -vertinimas)	Darbuotojų kompetencija, elgesys ir notariato veiklos principų įgyvendinimas
Notaro biuro fizinė aplinka ir apčiuopiami elementai (įranga, baldai, darbuotojai ir t.t.)	Finansinė galimybė optimizuoti darbo sąlygas

Kaip matyti lentelėje, notariato veiklos socialinius tikslus galima suskirstyti į tris pagrindines grupes – poreikių tenkinimą per notarinių paslaugų struktūrą bei notariato atliekamas funkcijas visuomenės atžvilgiu, darbo procesų maksimizavimą notarų biure, t.y. kaip greitai ir efektyviai notarų biuras aptarnauja klientus. Socialiniai elementai abiejų tikslinių grupių atžvilgiu apima notaro elgesį, kvalifikaciją, etiką, o apčiuopiami elementai vertinami pagal tai, kiek klientai pastebi ir įvertina fizinę notaro biuro aplinką ir kiek notarai turi lėšų modernios ir patrauklios aplinkos sukūrimui, kiek tam skiria laiko ir dėmesio.

R. Birutienė (2008)¹⁵⁶ pabrėžia, kad notaro veikla, nevertinant giliai visų jos teisinių aspektų bei atsakomybės, yra verslas, kurio vykdymui notaras privalo įsirengti biurą, samdyti darbuotojus, mokėti jiems atlyginimus ir visus mokesčius, investuoti į jų išsilavinimą ir kvalifikaciją, išlaikyti biurą. R. Birutienė pažymi, kad visa tai daroma “klientų labui. Juk ne kas kitas, o būtent stambiausi

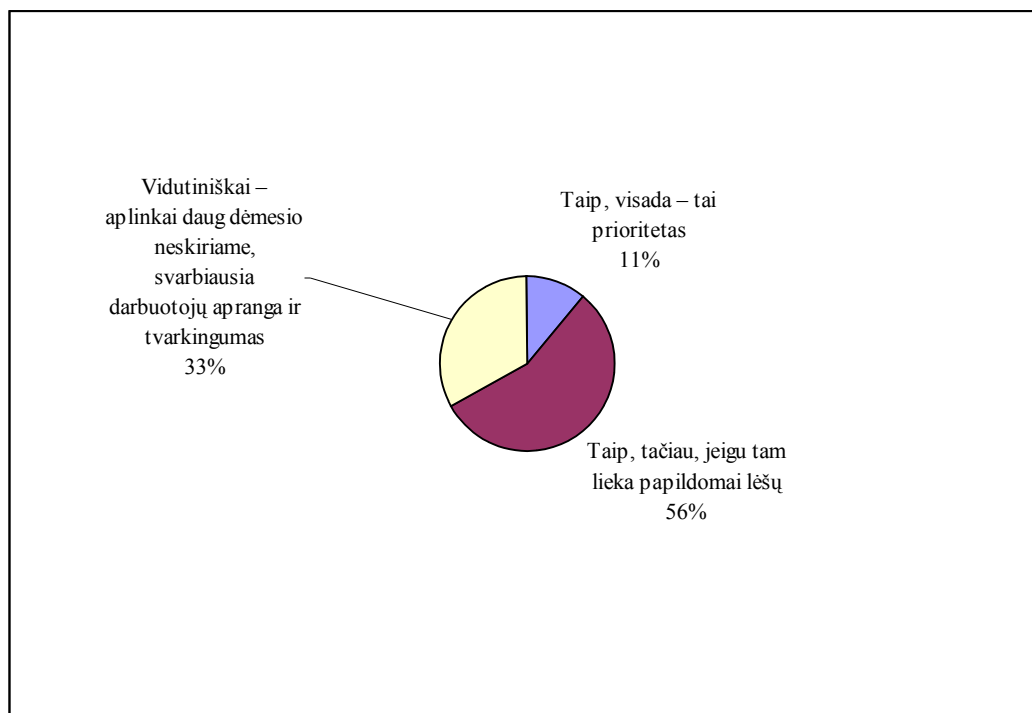
¹⁵⁵ Sudarė darbo autorė

¹⁵⁶ Birutienė R. Notaro nuomonė // Notariatas, 2008, Nr.4.-P.12-14.

verslininkai reikalauja išskirtinio aptarnavimo, puikiai įrengto biuro, kvalifikuoto, kokybiško, spartaus biuro darbuotojų darbo.” Tačiau darbo autorė pažymi, kad, visų pirma, fizinė aplinka bei personalo kvalifikacija leidžia klientui vertinti apie potencialią notaro biuro paslaugos kokybę.

Su tokiu šio darbo autorės teiginiu sutinka ir tyrime dalyvavę notarų biurai (žr. 2 pav.), kurie daugiau ar mažiau skiria dėmesio biuro fizinei aplinkai.

Šaltinis: Anketinės notarų biurų apklausos rezultatai

2 pav. Notarų biurų skiriamas dėmesys fizinei biuro aplinkai

Visi be išimčių notarų biurai pripažįsta, kad fizinė aplinka labai svarbi jų veikloje, tačiau tik 11 proc. biurų fizinė aplinka yra prioritetas. 56 proc. apklausoje dalyvavusių notarų biurų pažymėjo, kad visada skiria dėmesio fizinei aplinkai ir ją nuolat tobulina, jeigu lieka tam laisvų lėšų. 33 proc. notarų biurų fizinė aplinka svarbi, tačiau jų nuomone darbuotojų apranga ir tvarkingumas yra svarbiausias aspektas, atspindintis jų paslaugos fizinį akivaizdumą.

Notarų biuro fizinės aplinkos vertinimą įtakoja tokie fizinės aplinkos elementai kaip biuro patalpų įrengimas ($r=0.99$, $p=0$), biuro baldų ergonomiškumas, modernumas ($r=0.99$, $p=0$), technologijų naudojimas ($r=0.95$, $p=0$), notarų biuro pažymėjimai, sertifikatai, kt.pagyrimų ar kitokio pobūdžio raštai ($r=0.96$, $p=0$), notaro biuro darbuotojų fizinė išvaizda ($r=0.99$, $p=0$).

Notarų biurą fizinę aplinką ganėtinai palankiai vertina ir jų klientai (žr. 5 lentelę)

5 lentelė. Notarų biurų fizinės aplinkos vertinimas klientų požiūriu

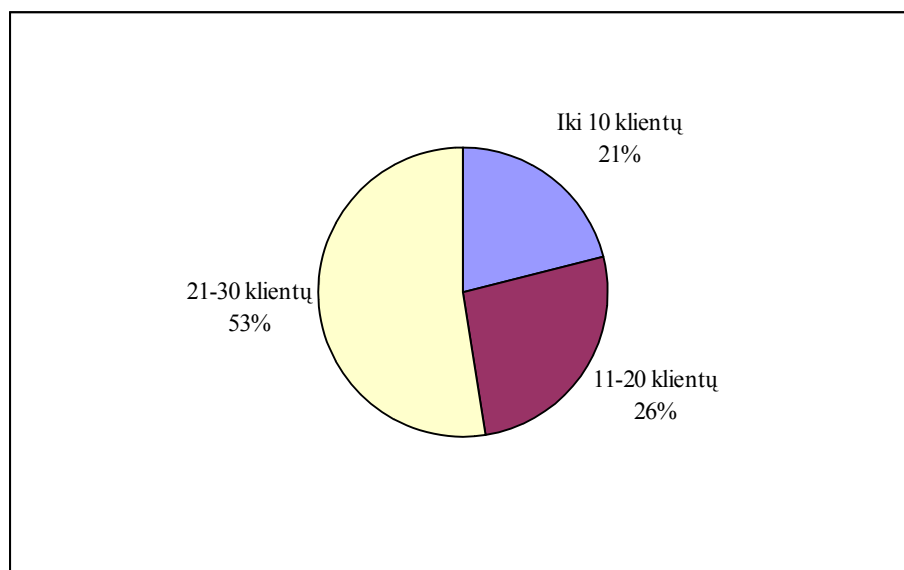
Fizinės aplinkos elementas	Vertinimas balais, kai 1 reiškia žemiausią vertinimą, o 5 – aukščiausią				
	1	2	3	4	5
Notarų biuro patalpų įrengimas	1%	6%	12%	50%	29%
Notarų biuro baldų ergonomiškumas, modernumas	2%	6%	16%	48%	26%
Technologijų naudojimas (kompiuteriai, kitos technologijos priemonės)	0%	3%	16%	41%	38%
Notarų biuro pažymėjimai, sertifikatai, kt.pagyrimų ar kitokio pobūdžio raštai	1%	5%	22%	50%	20%
Notaro biuro darbuotojų fizinė išvaizda (apranga, tvarkingumas)	1%	6%	14%	48%	29%

Šaltinis: Anketinės visuomenės apklausos rezultatai

Šiaulių miesto savivaldybės gyventojai ne visi įsitikinę tinkama notarų biurų fizine išvaizda, Panevėžio miesto gyventojai išskiria baldų problemą, pasigenda notaro biuro pažymėjimų. Tyrimo rezultatai rodo, kad notarų biurų fizinė aplinka vertinama labai skirtingai – tai priklauso nuo to, kad buvo tiriami skirtingose savivaldybėse veikiantys notarų biurai, kurių ne visi turi pakankamai lėšų maksimaliai rūpintis fizine biuro aplinka, tačiau visuomenės apklausa byloja, kad fizinė notarų biurų aplinka yra vienas silpnesnių paslaugų komplekso elementų, kurį būtina sustiprinti atsižvelgiant į paslaugos specifiskumą.

Analizuojant notarų biurų užimtumą, apklausos metu notarams buvo užduotas klausimas apie jų notarų biuro darbo krūvį. Pastebima tai, kad atsakymai pasiskirstė labai tolygiai. Priklausomai nuo vietovės, skiriasi ir notarų biurų darbo krūvis. Tankiau apgyvendintose savivaldybėse, t.y. tose vietose, kur notarai aptarnauja didesnę gyventojų skaičių, notarų biurų darbo krūvis yra labai didelis (31.58 proc.) bei didelis (31.58 proc.). Notarų biurai, aptarnaujantys mažiau gyventojų, arba notarų biurai, esantys tose savivaldybėse, kur gyventojų tankumas vienam km² yra mažesnis teigia, kad jų darbo krūvis yra vidutiniškas (36.84 proc.). Ir nė vienas apklausoje dalyvavęs notarų biuras nenurodė, kad jų darbo krūvis yra mažas arba labai mažas, kas rodo, kad notarų biurai darbo turi pakankamai.

Ši teiginį šio darbo autorė gali pagrįsti tyrimo rezultatais, kuriais remiantis, nustatyta, kad apklausoje dalyvavę notarų biurai aptarnauja gana daug klientų per dieną (žr. 3 pav.)

Šaltinis: Anketinės notarų biurų apklausos rezultatai

3 pav. Vidutinis notarų biurų aptarnaujamų klientų skaičius per dieną

Kaip matyti aukščiau pateiktame paveiksle, net 53 proc. apklausoje dalyvavusių notarų biurų aptarnauja vidutiniškai po 21-30 klientų per dieną, t.y. jeigu, tarkime, notarų biuras dirba 8 valandas per dieną, tai vienam klientui vidutiniškai notarų biuras skiria 16-21 minutę. Kuo mažiau klientų per dieną aptarnauja notarų biuras, tuo daugiau laiko jis gali skirti vienam klientui.

Tai subjektyvus vertinimas, kadangi kiekvienas klientas yra individas ir, nors klausimai, kuriais kreipiasi jis į notarą, yra daugiau mažiau įprasti notarui jo darbe, vis tiktai būtina pažymėti, kad kiekvienas klientas ir kiekvienas unikalūs atvejais reikalauja skirtingo ir išskirtinio notaro dėmesio. Todėl net 63.16 proc. notarų biurų nėra limituojamas klientų aptarnavimo laikas. Likusiuose 36.84 proc. notarų biurų, laikas, skirtas klientų aptarnavimui, yra normuojamas, priklausomai nuo notarinės paslaugos pobūdžio (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Notarų biurų klientų aptarnavimo laiko normavimas, priklausomai nuo notarinės paslaugos pobūdžio

Notarinė paslauga	Vidutinis laikas skiriamas kliento aptarnavimui
Nekilnojamojo turto pardavimo, mainų	~30-60 min
Nekilnojamojo turto dovanojimo	~30-60 min
Kilnojamojo turto pardavimo	~30-60 min
Kilnojamojo turto, pinigų dovanojimo	~30 min
Paskolos	~30 min
Hipotekos, įkeitimo	~40 min
Paveldėjimo	~30 min
Įgaliojimo	~15-20 min
Testamento	~15-30 min
Panaudos, nuomos	~30 min
Juridinio asmens steigimo	~40-50 min
Pareiškimo, sutikimo	~10-20 min

Šaltinis: Anketinės notarų biurų apklausos rezultatai

Reikėtų pastebėti, kad tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau klientų aptarnauja tie notarų biurai, kurie laiko kliento aptarnavimui nenormuoja.

Apklausiant visuomenę, buvo užduotas klausimas, padėjęs nustatyti notarų biurų darbo organizavimo efektyvumą klientų požiūriu. Reikia pažymėti, kad net 24.05 proc. klientų nurodė, kad, atvykus į notarų biurą, jiems ilgai teko laukti eilėje, nors laikas jiems buvo paskirtas. 43.04 proc. respondentų nurodė, kad teko laukti eilėje, nors ir nelabai ilgai ir tik 32.91 proc. respondentų buvo iš karto priimti pagal jų paskyrimo laiką. Tokie visuomenės apklausos rezultatai byloja, kad du trečdaliai apklaustų notarų biurų netinkamai organizuoja savo darbo laiką, taip priversdami klientus laukti eilėse, kas kelia klientų pasipiktinimą ir nepasitenkinimą bei tokiu būdu mažina notarų biuro darbo efektyvumo rodiklį.

Apibendrinant šį poskyrį, darytina išvada, kad notarų biurų aplinka bei darbo organizavimas ne visiškai atitinka klientų lūkesčius, kas rodo nepakankamą notarų biurų veiklos efektyvumą gyventojų požiūriu. Kad notarų biurų fizinė aplinka nėra prioritetas daugeliui notarų biurų, parodė ir notarų biurų apklausa, kas leidžia teigti, kad notarų biurai, organizuodami savo veiklą, nepakankamai įvertina paslaugų marketingo kompleksą, padedantį sukurti notaro biuro įvaizdį ir garantuoti jo veiklos efektyvumą.

Kita problema – neefektyvus darbo organizavimas, kas sąlygoja eiles ir netinkamą klientų aptarnavimą pagal jiems paskirto laiko rodiklį. Jei klientai fizinės aplinkos atžvilgiu daugiau mažiau nuožmūs, tai ilgas laukimas eilėse kelia pasipiktinimą. Todėl šią efektyvumą mažinančią problemą būtina spręsti daugelyje notarų biurų.

3.3.3. Notarų biurų ir notarų skaičiaus analizė regioniniu aspektu

Notarų biurų ir notarų skaičiaus analizė regioniniu aspektu atliekama naudojant antrinius duomenis, gautus iš šių šaltinių:

- Lietuvos Respublikos Statistikos departamento¹⁵⁷ skelbiama informacija – gyventojų skaičius atskirose Lietuvos savivaldybėse;
- Lietuvos notarų rūmų¹⁵⁸ informacija – notarų biurų bei notarų skaičius.

Notarų biurų ir notarų skaičiaus efektyvumas tenkinant visuomenės teisinius poreikius vertintas remiantis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo „Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ 4.2 punkte išdėstyta nuostata, kurioje teigiama, kad „savivaldybės teritorijoje turi dirbti bent vienas notaras. Vieno notaro aptarnaujamų gyventojų skaičius savivaldybėje turi būti ne didesnis kaip 15 tūkst. ir ne mažesnis kaip 10 tūkst. gyventojų“¹⁵⁹. Vertinimas atliktas naudojant statistinius rodiklius – vidutinį gyventojų skaičius vienam notarų biurui, vidutinį gyventojų skaičius vienam notarui, maksimalią ir minimalią reikšmę, t.y. maksimalius ir minimalius notarų biuro bei notaro aptarnaujamų gyventojų skaičius (paskaičiavimus žr. 8 priede).

Kaip matyti pateiktuose skaičiavimuose, 2011 metais Lietuvoje veikia 228 notarų biurai, kuriuose dirba 266 notariai. Reikia pažymėti, kad sąlyga, jog kiekvienoje savivaldybėje turi dirbti bent vienas notaras yra išpildyta. Atlikta statistinė analizė parodė, kad kiekvienoje Lietuvos savivaldybėje iš tikrųjų dirba bent vienas notaras. Tačiau visiškai kitokie rezultatai gauti tikrinant, ar tenkinama antroji 4.2 punkte įtvirtinta sąlyga, teigianti, kad „vieno notaro aptarnaujamų gyventojų skaičius savivaldybėje turi būti ne didesnis kaip 15 tūkst. ir ne mažesnis kaip 10 tūkst. gyventojų“¹⁶⁰

26 iš 59 savivaldybių notarų skaičiaus ir jo aptarnaujamų gyventojų skaičiaus santykis neatitinka 4.2 punkte išdėstytos minėtos nuostatos (žr. 8 priedą) Didžiausias neatitikimas fiksuojamas Akmenės rajone, kur veikia 1 notarų biuras ir 1 notaras, o aptarnaujamų gyventojų skaičius siekia 26737, Elektrėnuose vienas notaras aptarnauja 27622 gyventojus, Kretingos savivaldybėje – 22552, Panevėžio rajone – 21225, Šiaulių rajone – 24600, Ukmergės rajone –

¹⁵⁷ Demografinė statistika. Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas, 2011.- <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2011-05-05]

¹⁵⁸ Biurų paieška. Lietuvos notarų rūmai.- <http://www.notarai.lt/?item=aktual> [žiūrėta 2011-05-05]

¹⁵⁹ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 12 28 įsakymas Nr. 1R-481 „Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=290257&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

¹⁶⁰ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 12 28 įsakymas Nr. 1R-481 „Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=290257&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]

22392. Likusiuose rajonuose notari aptarnauja daugiau nei 15000 gyventojų, tačiau viršijimas nėra labai didelis:

- 15000-16000 – Kauno, Kėdainių, Pasvalio, Radviliškio rajonuose, Šiauliuose;
- 16001-19000 – Jonavos, Jurbarko, Kaišiadorių, Kelmės, Klaipėdos, Šakių, Šalčininkų, Šilutės, Tauragės, Telšių, Vilkaviškio raj.

Didžiausias vidutinis gyventojų skaičius vienam notarų biurui yra Kretingos rajone, o mažiausias – Palangoje. Maksimalus gyventojų skaičius vienam notarui – Elektrėnuose, mažiausias – Palangoje.

Tyrimo metu pastebėta, kad mažesniuose rajonuose veikia po vieną notarų biurą, tačiau, jeigu tuose rajonuose gyventojų skaičius didesnis – juose dažniausiai dirba po 2 notarus. Daugiausiai notarų viename notarų biure dirba didžiuosiuose Lietuvos miestuose – Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje.

Notarų biurų problematiką gvildena K. Kučinskaitė (2011)¹⁶¹, bendraudama su notariais, atsidūrusiais ties bankroto riba dėl susidariusios paskutiniosios ekonominės krizės, pakeitusios atliekamų paslaugų struktūrą. Jeigu, kaip pažymi autorė, per ekonomikos „pakilimą notarams ne itin patraukliai“ atrodė paveldėjimo bylos, tai ekonominiu sunkmečiu jos tapo pageidaujamos, tačiau čia iškilo problema – šios bylos tvarkomos pagal teritorinį principą, o notarams padalytos geografinės teritorijos labai skiriasi klientų skaičiumi. 2010 metais teritorijos buvo peržiūrėtos Klaipėdoje, Vilniuje, Palangoje, Kaune. Reikia pažymėti, kad, kaip teigia Notarų rūmų atstovai, pirmiausia dėl teritorijų peržiūrėjimo „tarpusavyje turi susitarti konkrečioje vietovėje <...> dirbantys notari. Rastą kompromisą jie pateikia Notarų rūmų prezidiumui, o šis perduoda tvirtinti teisingumo ministru. Jei notari teritorijų tarpusavyje pasidalyti nesugeba, klausimą imasi spręsti valdžios institucijos.“

Apklausoje dalyvavę notarų biurai teigia, kad kitų notarų biurų konkurencija jaučiasi, atitinkamai 42.11 proc. notarų biurų iš dalies jaučia konkurenciją, o 15.79 proc. – net labai stipriai. Tačiau būtina pažymėti ir tai, kad net 42.11 proc. apklausoje dalyvavusių notarų biurų nejaučia visiškai jokios konkurencijos. Vėlgi notarų biurų konkurencija vertinama ganėtinai subjektyviai. Šiuo atveju labai svarbu atkreipti dėmesį į tai, kiek savivaldybėje veikia notarų biurų. Akivaizdu, kad kuo jų daugiau, tuo didesnė konkurencija – būtent šių savivaldybių notarų biurai ir teigia, kad konkurenciją jaučia labai didelę arba iš dalies. Tie notarų biurai, kurie veikia savivaldybėje kaip monopolis, konkurencijos, savaime aišku, nejaučia.

---

¹⁶¹ Kučinskaitė K. Notari pliekiasi dėl klientų // Lietuvos žinios, 2011 balandžio 21, Nr. 92 (12919).

Reikia pažymėti ir tai, kad dauguma notarų biurų visiškai nesidomi (31.58 proc.), kodėl jų klientai pasirenka būtent juos, arba domisi retkarčiais (68.42 proc.). Akivaizdu, kad notarų biurai nesiekia išsiaiškinti savo klientų pasirinkimo motyvų ir prioritetų, o tai būtų galima priskirti neigiamam notarų biuro veiklos aspektui vartotojų elgsenos atžvilgiu. Nežinodami, kodėl klientai juos renkasi, notarų biurai nežino savo konkurentabilumą formuojančių veiksnių. Visuomenės apklausa parodė, kad tokiais veiksniais yra patogi notarų biuro geografinė vieta klientų gyvenamosios vietos atžvilgiu (52.56 proc.), taip pat vadinamoji reklama „iš lūpų į lūpas“ (41.02 proc), kadangi būtent tokia dalis respondentų notarų biurą renkasi pagal draugų ar pažįstamų rekomendacijas. Ir tik 5.13 proc. notarų biurą renkasi pagal jo aptarnaujamą geografinę vietovę, apibrėžtą Teisingumo ministro įsakymu. Reikia pažymėti, kad vienas respondentas, rinkdamasis notarų biurą, skambina į kelis biurus ir renkasi tą, kuriame mažiausios eilės.

Tie notarų biurai, kurie retkarčiais paklausia apie klientų pasirinkimo motyvus, apklausos metu pažymėjo, kad jų biurą klientai pasirenka pagal gyvenamąją vietą (31.58 proc.), rekomendacijas (26.32 proc.), darbo vietą (7.89 proc.), pagal Teisingumo ministro įsakymu priskirtą aptarnauti teritoriją (18.42 proc.). Notarų biurų bei visuomenės apklausos rezultatų šiuo aspektu palyginimas dar karta leidžia pagrįsti pasirinkimo motyvų svarbą. Nors daugelio šių motyvų notarų biuras įtakoti negali, tačiau jis atitinkamais veiksmais gali įtakoti rekomendacijų srautą.

Apibendrinant notarų biurų ir notarų skaičiaus analizę geografiniu aspektu, galima daryti išvadą, kad notarų biurų ir pačių notarų paskirstymas Lietuvos administracinėse teritorijose pagal Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymo „Dėl notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“ 4.2 punkte išdėstytą nuostatą, negali būti vertintas, kaip socialiai veiksmingas, kadangi atskiruose rajonuose vienas notaras aptarnauja akivaizdžiai per daug gyventojų, negu to reikalauja minėtos nuostatos, tuo tarpu kitose administracinėse teritorijose, vienam notaras aptarnauja mažiau nei 10000 gyventojų. Tai rodo, kad vienų notarų darbo krūvis pagal aptarnaujamų klientų skaičių yra gerokai didesnis nei kitų.

Tyrimo rezultatų apibendrinimas leidžia pažymėti, kad dažniausiai gyventojai notarų biurą renkasi kiek įmanoma arčiau gyvenamosios arba bent jau darbo vietos. Tai leidžia sutaupyti laiką bei išlaidas, skirtas kelionei. Tačiau didesnėse ir tankiau apgyvendintose savivaldybėse pasirinkimą įtakoja ir kitas veiksnys – draugų bei pažįstamų rekomendacijos. Šį veiksnių notarų biuras, tinkamai priimdamas sprendimus, orientuotus į maksimalų klientų aptarnavimą, gali įtakoti ir tokiu būdu padidinti aptarnaujamų klientų skaičių.

3.3.4. Notariato veiklos veiksmingumo vertinimas paslaugų apimčių ir įkainių aspektu

Remiantis R. Birutienės (2008)¹⁶² mintimis, kuriose ji pažymi, o šio darbo autorė pilnai su ja sutinka, kad notariato veikla taip pat yra verslas, būtina jos socialinį veiksmingumą vertinti per teikiamų paslaugų struktūrą bei apimtį, taip pat paslaugos bei kainos santykį.

L. Gumuliauskienė ir D. Dumčiuvienė (2007)¹⁶³ teigia, kad “notaro socialinė nauda pasireiškia tuo, kad notaras, vykdydamas valstybės jam deleguotas funkcijas, atlieka teisinio konflikto prevencijos funkciją, t.y. notaro patvirtinti dokumentai turi užtikrinti, kad nekiltų teisinio konflikto tarp jį sudariusių ir pasirašiusių šalių ir joms netektų kreiptis į teismą dėl savo pažeistų teisių ir interesų gynimo. Net ir tuo atveju, jei vis dėlto ginčas pasiekia teismą, notaro patvirtintas dokumentas, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 197 str. 2 d., turi didesnę įrodomąją galią (*prima facie*). Tokiu būdu asmenims palengvinamas jų pažeistų teisių ir teisėtų interesų gynimas.” Be minėtos prevencinės funkcijos, notarai, suteikdami paslaugas / vykdydami notarinius veiksmus (žr. 9 priedą), vykdo ir:

- fiskalinę funkciją – užtikrina, kad asmenys mokėtų mokesčius valstybei;
- teisingumo – sprendžia ginčus tarp šalių;
- tarpininkavimo – veda derybas tarp šalių;
- registracijos – teikia duomenis registrams ir pats juos kaupia;
- teisės taikymo – įsitikina, kad dokumentai parengti pagal įstatymų reikalavimus;
- teisėsaugos – mažina nusikalstamumą civiliniuose santykiuose.

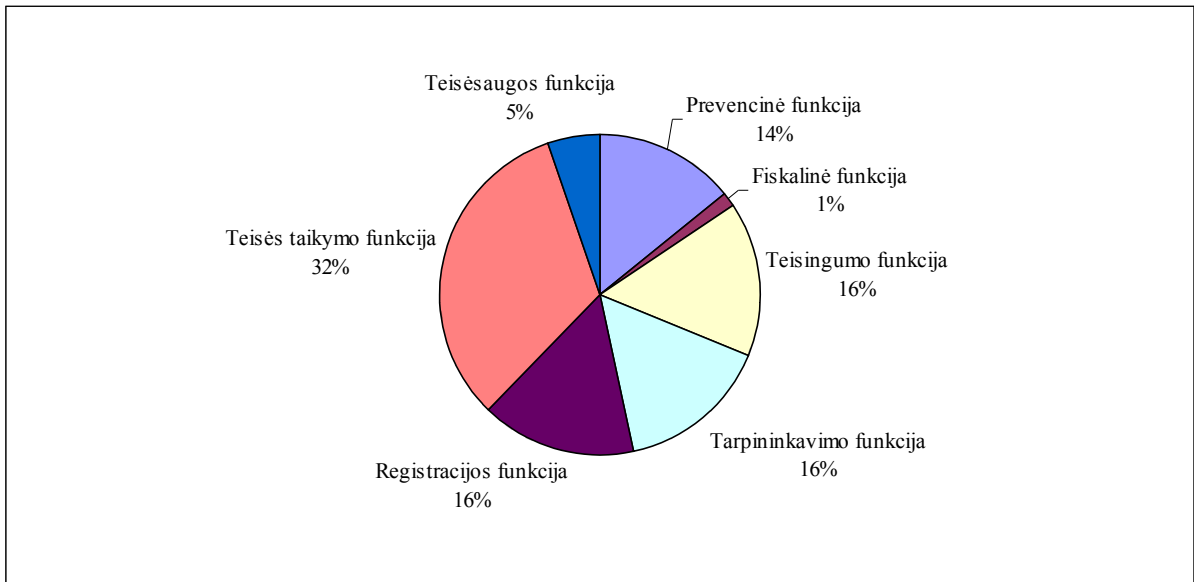
Notarų biurų apklausa parodė, kad visos aukščiau išvardintos funkcijos jų darbe labai svarbios ir visos daugiau mažiau vykdo vienodai (žr. 4 pav.), tačiau mažiausiai tenka atlikti fiskalinę (1 proc.) bei teisėsaugos funkcijas (5 proc.), o dažniausiai – teisės taikymo (32 proc.).

---

¹⁶² Birutienė R. Notaro nuomonė // Notariatas, 2008, Nr.4.-P.12-14.

¹⁶³ Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38.

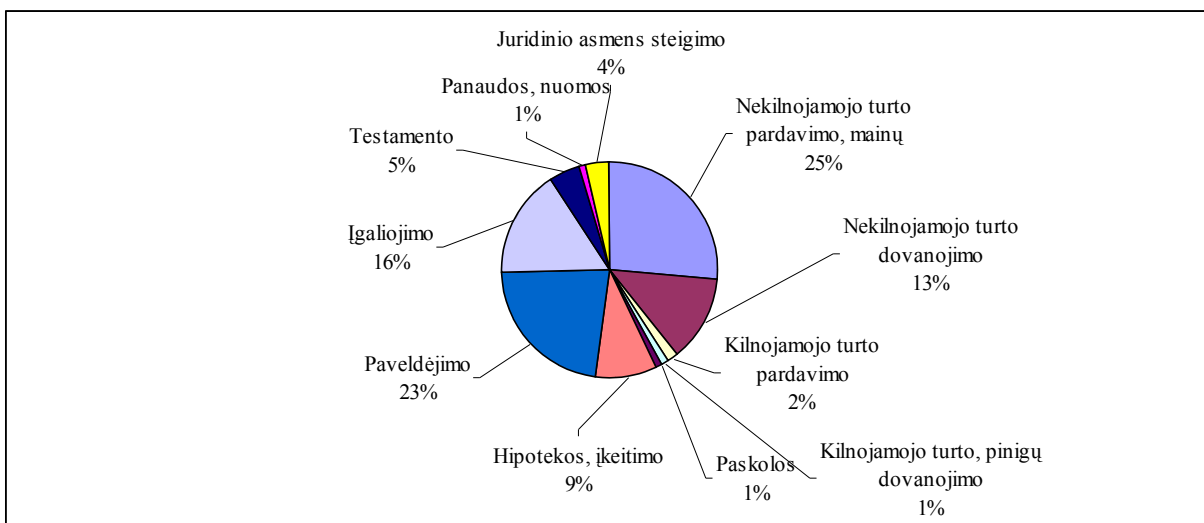
Šaltinis: Anketinės notarų biurų apklausos rezultatai

4 pav. Notarų atliekamų funkcijų pasiskirstymas

Visuomenės narių nuomone, svarbiausios notaro funkcijos yra teisės taikymo (27.74 proc.) bei prevencinė (25.81 proc.). Svarbiomis notarų biurų klientai išskyrė ir tarpininkavimo (14.19 proc.), taip pat teisingumo (13.55) funkcijas. Registracijos funkcija visuomenės narių požiūriu nėra labai svarbi, kas prieštarautų notarų biurų atsakymams, tačiau tokią poziciją galima paaiškinti tuo, kad tai yra notaro darbo dalis, kurioje klientas tiesiogiai nedalyvauja.

Dažniausiai į notarą žmonės kreipiasi tada, kai atitinkami dokumentai turi būti būtinai atvirtinti notariškai (64.37 proc.) ir 34.48 proc. kreipiasi tada, kai turi klausimų, kuriuos notaras gali padėti išspręsti. Tai rodo, kad 64.37 proc. klientų perka konkrečią notarinę paslaugą, o 34.48 proc. naudojami notarų konsultacijomis.

Dažniausiai, kaip ir buvo tikėtasi, notarų biurai suteikia notarines paslaugas susijusias su nekilnojamojo turto pardavimu ar mainais, paveldėjimu bei įgaliojimų patvirtinimu (žr. 5 pav.).

Šaltinis: Anketinės notarų biurų apklausos rezultatai

5 pav. Notarų biurų teikiamų paslaugų pasiskirstymas pagal populiarumą

Atlikta visuomenės apklausa pateikė tokius pačius rezultatus – daugiausia pas notarą kreipiamasi dėl nekilnojamojo turto pardavimų arba mainų (15.79 proc.), įgaliojimo suteikimo (20.57 proc.) bei paveldėjimo (12.92 proc.). Ši kryžminė paslaugų populiarumo analizė padėjo nustatyti, kiek notarų biurų ir visuomenės apklausos rezultatai atitinka vieni kitus.

Suteikiamos paslaugos kokybę sąlygoja daugybė veiksnių. Tyrimo metu nustatyta, kad notarinių paslaugų kokybę labiausiai įtakoja notaro kompetencija ($r=0.94$, $p=0$), elgesys ($r=0.95$, $p=0$), objektyvumas ($r=0.97$, $p=0$), užtikrinamas konfidencialumas ($r=0.96$, $p=0$) bei teikiamos konsultacijos kokybė ($r=0.96$, $p=0$). Reikia pažymėti, kad paslaugų įkainių dydis kaip įtakos veiksnys šiuo atveju statistiškai nereikšmingas ($r=0.46$, $p=0.085$, t.y. $p>0.05$). 7 lentelėje pateikiamas atskiros notarinės paslaugos kokybės elemento vertinimas notarų biurų klientų požiūriu.

7 lentelė. Notarų biurų paslaugų kokybės vertinimas klientų požiūriu

Fizinės aplinkos elementas	Vertinimas balais, kai 1 reiškia žemiausią vertinimą, o 5 – aukščiausią				
	1	2	3	4	5
Notaro kompetencija	2%	0%	27%	33%	36%
Notaro biuro darbuotojų kompetencija	0%	8%	36%	41%	12%
Notaro elgesys	5%	10%	21%	32%	30%
Notaro objektyvumas	1%	6%	32%	30%	29%
Notaro užtikrinamas konfidencialumas	2%	2%	23%	39%	32%
Notaro teikiamos konsultacijos	2%	10%	21%	37%	27%
Notarinių paslaugų įkainių dydis	13%	18%	33%	23%	10%

Šaltinis: Anketinės visuomenės apklausos rezultatai

Notarinių paslaugų kokybė vertinama labai įvairiai. Ir tai normalu, kadangi buvo tiriamas notarų biurų veiklos efektyvumas visos Lietuvos mastu, t.y. ir notarų biurų ir visuomenės narių pasiskirstymas geografiniu aspektu labai platus.

Tenka pažymėti, kad notarinių paslaugų kokybe bei jų įkainiais labiausiai nepatenkinti Šiaulių bei Panevėžio miestų savivaldybių gyventojai. Jie išskyrė notaro elgesį bei teikiamų konsultacijų kokybę kaip visiškai nepriimtinus.

Pastebima tai, kad notarinių paslaugų vertinimas svyruoja visos penkiabalės sistemos vertinimo skalėje. Todėl galima būtų teigti, kad vidutiniškai trečdalis vartotojų yra nepatenkinti paslaugų kokybe, išskiriant kaip nepriimtinus notaro elgesį, notarų biuro darbuotojų kompetenciją ir t.t., trečdalis klientų vidutiniškai vertina paslaugų kokybę ir lygiai tiek pat ją vertina labai gerai. Todėl šiuo aspektu būtina būtų pastebėti, kad notarinių paslaugų kokybės elementai tokie, kaip notaro elgesys, notarų biuro darbuotojų elgesys, objektyvumas, kompetencija klientų nėra vertinami kaip puikūs, kas leidžia teigti, kad notarų biurų klientų požiūriu notarų darbas nėra efektyvus. Tai, kad efektyvumas vidutiniškas, pažymi ir 31.58 proc. notarų biurų. O atitinkamai 42.11 proc. ir 26.32 proc. notarų biurų mano, kad jų biuro darbas yra efektyvus ir labai efektyvus. Tokia kryžminė apklausa leidžia pastebėti, kad notarų biurai nepakankamai įvertinta paslaugos suteikimo kokybės elementų, kuriuos pastebi ir vertina klientai.

Rinkoje veikia dėsnis, kad už kiekvieną paslaugą reikia apmokėti. Būtent kaina pagrindžia sandorio esmę. Tai, kas prekių rinkoje vadinama kaina, notarinių paslaugų rinkoje vadinama atlyginimu, nors R. Birutienė (2008)¹⁶⁴ pažymi, kad „atlyginimas yra tai, kas lieka notarui, o ši suma yra kliento mokestis, o ne notaro atlyginimas”.

Lietuvos Respublikos notariato įstatymo 19 straipsnio 1 dalis¹⁶⁵ nustato, kad notaro „atlyginimo dydis turi garantuoti notaro pajamas, kurios leistų jam būti ekonomiškai nepriklausomam, sudaryti geras klientų aptarnavimo sąlygas, įdarbinti reikalingus darbuotojus ir turėti gerai techniškai aprūpintą biurą“. Tame pat įstatymo straipsnyje sakoma, kad notarų atlyginimą už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas bei technines paslaugas nustato Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, suderinusi su Lietuvos Respublikos finansų ministerija.

Notaro atlyginimas yra skaičiuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymu Nr. 57 (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2008 m. vasario 5 d. įsakymo Nr. 1R-69 redakcija), kuriuo patvirtinti notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinieji

¹⁶⁴ Birutienė R. Notaro nuomonė // Notariatas, 2008, Nr.4.-P.12-14.

¹⁶⁵ Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22).

dydžiai. Atkreiptinas dėmesys, kad visuose Lietuvos notarų biuruose įkainiai, jeigu nėra nustatytos tam tikrų įkainių minimalios ir maksimalios ribos, yra vienodi. (9 priedas)

Iš viso notarami atlieka daugiau nei 2267547 veiksmų per metus ir didžioji jų dalis – 83% - patiems notarams yra nuostolingi (atlyginimas už tokius veiksmus yra nuo 3 Lt). Lietuva – vienintelė pasaulio valstybė, kurioje, remiantis teisingumo ministro 2007 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 1R-132¹⁶⁶, notarami savo sąskaita taiko nuolaidas socialiai remtiniams asmenims, našlaičiams ir neįgaliesiems.¹⁶⁷ L. Gumuliauskienė ir D. Dumčiuvienė (2007)¹⁶⁸ taip pat pažymi, kad *“notarų imamo atlyginimo dydžių lentelė (9 priedas) yra kompensacinio pobūdžio, t.y. atlyginimas už vienus veiksmus kompensuoja notarams nuostolingus veiksmus. Auditoriai yra nustatę, kad 13 iš 17 notarinių veiksmų yra nuostolingi. Notarų pajamas bei galimybę pigiai teikti elementarias notarines paslaugas (pvz., nuorašų liudijimą, parašo liudijimą, įgaliojimus) iš esmės užtikrina tik vienas sandoris – nekilnojamojo turto perleidimas. Jei būtų nustatyta, kad šis atlyginimas yra per didelis (per pastarąjį pusmetį jis buvo mažintas net tris kartus nuo 1 iki 0,45 procento nuo perleidžiamo turto vertės), turėtų būti peržiūrėta visa atlyginimų lentelė ir atitinkamai padidinti kiti įkainiai.”*¹⁶⁹

Pastaruoju metu paplitusi nuomonė, kad notarų atlyginimai / paslaugų įkainiai yra per dideli (šis pastebėjimas šio darbo autorės daromas atlikus masinės informacijos priemonėse skelbiamų nuomonių apžvalgą). Rengiant šį darbą atlikto tyrimo rezultatai leidžia teigti, kad notarinių paslaugų įkainiai klientams yra per dideli ir jų nuomone, juos reikia būtinai mažinti (62.03 proc.). 30.38 proc. respondentų mano, kad jie yra dideli, tačiau jų mažinimas nėra būtinas.

Šiame darbe, siekiant išsiaiškinti, kodėl kai kurie atlyginimai (šio darbo autorės pastabaterminas pagal įstatymą) yra tokie dideli, atlikta antrinių duomenų analizė, kuri leido pateikti tokio atlyginimo struktūrą pagal sąnaudų straipsnius¹⁷⁰:

- Mokesčiai
  - pridėtinės vertės mokestis – 15,966 proc. nuo visų pajamų;
  - gyventojų pajamų mokestis, kuris sudaro 15 proc. sumos, likusios, atmetus PVM ir biuro išlaidas (iš viso šis mokestis siekia 8,4 proc. visų notaro pajamų);

¹⁶⁶ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymo nr. 57 „Dėl notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių patvirtinimo“ pakeitimo, Vilnius, 2007 m. balandžio 3 d. Nr. 1r-132 // Valstybės žinios, 2007-04-11, Nr. 41-1547.

¹⁶⁷ Notarų įkainiai sumažinti, o rizika ir atsakomybė – milžiniškos. Lietuvos notarų rūmai 2008-02-12.- <http://m.lrytas.lt/-12028128031201555856-notar%C5%B3-%C4%AFkainiai-suma%C5%BEinti-o-rizika-ir-atsakomyb%C4%97-mil%C5%BEini%C5%A1kos.htm> [žiūrėta 2011-10-03]

¹⁶⁸ Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38.

¹⁶⁹ Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38.

¹⁷⁰ Visuomenė ir žiniasklaidai – dėl notarų mokesčių.- <http://www.teisesforumas.lt/index.php/kitos-teises-sakos/518-notaru-mokesciai-kodel-jie-tokie.html> [žiūrėta 2011-10-04]

- gyventojų pajamų mokestis, kuris sudaro 15 proc. sumos, likusios, atmetus PVM ir biuro išlaidas (iš viso šis mokestis siekia 8,4 proc. visų notaro pajamų). Ši valstybinio socialinio draudimo įmoka nevienodai sunki. Didmiesčiuose dirbantiems notarams, kurių biuruose dar pasitaiko klientų, o uždarbis – didesnis, „Sodros“ įmoka siekia maždaug 3,3 proc. pajamų. Vidutiniškai notarijai valstybiniam socialiniam draudimui sumoka 7 proc. savo pajamų. Tačiau rajonuose, nedideliuose miestuose, kur notaro klientas dabar – itin retas, o pajamos mažos, notaras „Sodrai“ sumoka net 13 proc. pajamų;
- 2-3 proc. Lietuvos notarų rūmų nario mokestis;
- notaro biuro išlaikymui vidutiniškai išleidžiame 28 proc. visų pajamų (šis procentas nustatytas remiantis audito išvadomis). Notarų biurų apklausos metu paaiškėjo, kad net 83,33 proc. notarų biurų dalį pajamų išleidžia nuolatiniam notaro bei notarų biuro darbuotojų tobulinimui, kas, tenka pabrėžti, didina notarų biuro išlaidas.
- profesinės civilinės atsakomybės draudimas – privalomasis - 2000 Lt per metus, o dauguma draudžiasi dar ir savanoriškuoju (dar keli tūkstančiai litų per metus).

Visa tai sudėjus, gaunama, kad nuo gaunamų pajamų, priklausomai nuo klientų srauto, notarijai du trečdalius – nuo 63 iki 72 proc. visų pajamų (žr. 10 priede pateiktą schemą) skiria mokesčiams sumokėti.

Be visų minėtų mokesčių, reikia pažymėti, kad „notarijai iš gaunamų pajamų <...> samdo darbuotojus, įrengia ir išlaiko biurus pagal griežtus Teisingumo ministerijos nustatytus reikalavimus, <...> turi taupyti pensijai, ligos atvejams, netgi motinystės atostogoms bei mokėti atlyginimus darbuotojams ir kitus mokesčius netgi savo ligos ar atostogų metu, kai biuras realiai nedirba ir negauna jokių pajamų ir pan.“¹⁷¹

L. Gumuliauskienė ir D. Dumčiuvienė (2007)¹⁷² atliko pragyvenimo lygio kitimo bei notariinių paslaugų įkainių kitimo palyginamąją analizę 1993-2007 metais ir nustatė, kad „nors bendraekonominiai rodikliai 1993 - 2007 metais nuolat augo, atlygis notarui už:

- parašo paliudijimą beveik nepakito (kito 2-4 Lt);
- piniginių lėšų priėmimą į depozitinę sąskaitą sumažėjo nuo 50 Lt iki 10 Lt;
- įgaliojimo patvirtinimą nekito nuo 1996 metų (40 Lt), o 2007 m. sumažėjo iki 35 Lt;
- konsultaciją per 15 metų padidėjo 87 Lt.

¹⁷¹ Notarų įkainiai sumažinti, o rizika ir atsakomybė – milžiniškos. Lietuvos notarų rūmai 2008-02-12.- <http://m.lrytas.lt/-12028128031201555856-notar%C5%B3-%C4%AFkainiai-suma%C5%BEinti-o-rizika-ir-atsakomyb%C4%97-mil%C5%BEini%C5%A1kos.htm> [žiūrėta 2011-10-03]

¹⁷² Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38.

- atlygis už paveldėjimo teisės liudijimų išdavimą ir vykdomųjų įrašų atlikimą sumažėjo: atitinkamai nuo 10,0 iki 0,1 proc. nuo sumos ir nuo 2,0 iki 0,4 proc. nuo sumos.
- testamento tvirtinimas absoliučia išraiška per 15 metų padidėjo nuo 5 iki 60 Lt.

Tų paslaugų, kurių atlygis minėtų laikotarpiu augo, augimas “buvo daug kartų mažesnis nei minimaliojo darbo užmokesčio augimas per tą patį laikotarpį. Be to, kai kurie atlygiai netgi mažėjo, kai minimalusis darbo užmokestis augo arba nekito, pvz., bendrovės įstatinio kapitalo dydžio keitimo, paveldėjimo teisės liudijimo, parašo paliudijimo, piniginių sumų priėmimo atvejais.”¹⁷³

Lietuvos Respublikos Teisingumo ministerija 2008 m. lapkričio – 2009 m. vasario mėnesiais vykdė notarų paslaugų įkainių peržiūros projektą. Remdamasi 2008 m. lapkričio 7 d. sutartimi Nr. 3F-151, darbus atliko UAB „Ernst & Young Baltic“. Kaip parodė atlikta analizė, taikant sąnaudomis pagrįstus įkainius, notarų biurų pajamų struktūra ženkliai skiriasi nuo faktinės notarų biurų pajamų struktūros (žr. 11 priedą). Tyrimo rezultatai¹⁷⁴ parodė, kad “sąnaudomis pagrįstų įkainių taikymo atveju notarų paslaugų įkainiai pasikeičia taip, kad notarų biurų pajamų struktūra visiškai atitiktų atitinkamoms paslaugoms skiriamo darbo laiko struktūrą.”

„Sąnaudomis pagrįstų įkainių taikymas, lyginant su dabar galiojančiais įkainiais, sumažina notarų biurų pajamų priklausomybę nuo situacijos nekilnojamojo turto rinkoje ir su tuo susijusią notaro veiklos riziką, t.y., pajamos iš vienos paslaugos nedaro tokios didelės įtakos bendrajam notarų pajamų dydžiui. Tačiau vidutinių sąnaudomis pagrįstų įkainių dydžių, apskaičiuotų 2007 m. duomenimis, taikymas tolesniais metais kelia grėsmę, kad gali būti nepasiekti laukiami rezultatai dėl pasikeitimų, įvykusių po 2007 m. (nekilnojamojo turto sandorių skaičiumi; parduodamo nekilnojamojo turto kaina; darbo užmokesčiu, notarų veikloje reikalingų prekių ir paslaugų kainomis (vidutinio darbo užmokesčio augimo ir infliacijos rodikliai); mokesetine aplinka ir taikomais mokesčių dydžiais; notarų teikiamų paslaugų struktūra). Pastebėtina, kad dalies šių faktorių pokyčiai esamoje ekonominėje situacijoje yra sunkiai prognozuojami, o taikant sąnaudomis pagrįstus įkainius modeliuojama notarų biurų pajamų struktūra ženkliai skiriasi nuo faktinės notarų biurų pajamų struktūros. Todėl, siekiant sumažinti grėsmę, kad modeliuojami rezultatai neatitiks realios situacijos, ir išvengti žymaus bendro notarų pajamų kritimo ar augimo tyrimo išvadose rekomenduotas palaiptinis perėjimas prie sąnaudomis pagrįstų įkainių dydžių.“

Šio darbo autorė norėtų pastebėti, kad notarinių paslaugų įkainių mažėjimas besąlygiškai tenkina visuomenės interesus, tačiau, priešingai veikia notarų biurų interesus, t.y. mažina jų

¹⁷³ Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38.

¹⁷⁴ Notarų paslaugų įkainių analizė. Notarų paslaugų įkainių analizės išvados ir rekomendacijos dėl notarų paslaugų įkainių nustatymo. Parengta: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, 2009 m. kovo 3 d.-
http://www.tm.lt/dok/tyrimai/2011-03-31/Notaru_ikainiu_analize_20090303.pdf [žiūrėta 2011-10-04]

socialinį efektyvumą šiuo aspektu. Sumažinus notarų atlyginimus, didesni notarų biurai, kur samdoma daugiau darbuotojų, bus priversti mažinti darbuotojų skaičių, nesugebės samdyti kvalifikuotų teisės srities profesionalų, o tai, šio darbo autorės nuomone, savaime atsilies ir visuomenės interesams – didės eilės notarų biuruose, notarijai nesugebės tinkamai vykdyti fizinės aplinkos išipareigojimų, išipareigojimų kelti darbuotojų kvalifikaciją ir t.t. Tyrimo metu nustatyta, kad net 55.56 proc. notarų biurų teigia, kad notarinių paslaugų įkainių pokyčiai labai stipriai įtakoja jų biuro gaunamas pajamas, 33.33 proc. įtakoja stipriai ir tik 11.11 proc. vidutiniškai.

Apibendrinant šį poskyrį darytina išvada, kad notarų biurų teikiamų paslaugų kokybė tik iš dalies tenkina klientų lūkesčius. Labiausiai klientų pasitenkinimą atskirose savivaldybėse mažina nepatenkinamas notaro elgesys, jo kompetencijos trūkumas, netinkamas notarų biurų darbuotojų elgesys. Todėl tai būtina įvardinti kaip problemą, kadangi šie veiksniai mažina notarų biuro veiklos efektyvumą paslaugos teikimo proceso aspektu.

Notarinių paslaugų įkainiai ir pasitenkinimas jais išskiria ir tai paaiškinama tuo, kad klientas visada siekia mokėti mažesnę kainą, o paslaugų teikėjas linkęs ją teikti didesne kaina, kuri patenkintų jo įmonės interesus. Mažinami notarinių paslaugų įkainiai automatiškai sąlygoja mažesnio dėmesio skyrimą fizinei aplinkai, darbuotojų bei notaro mokymui ir t.t., kas, savaime, vėl mažina kliento pasitenkinimą perkama paslauga.

3.3.5. Notariato socialinės atsakomybės tyrimas

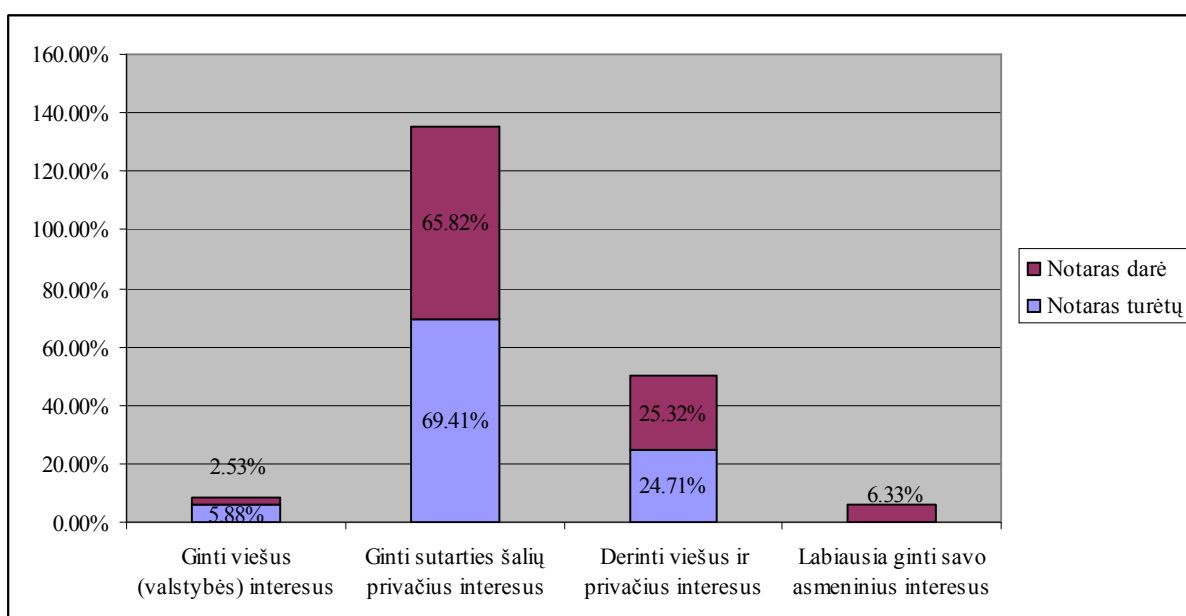
Verslo bangoje (2010)¹⁷⁵ publikuoto tyrimo duomenimis, vertindami teisinių profesijų atstovus, Lietuvos gyventojai šeštus metus iš eilės labiausiai pasitiki notarais (58%). Notarais nepasitiki 11% respondentų. Nuo 2009 metų pasitikėjimas notarais pakilo 5 procentiniais punktais (2009 m. – 53%). Pasitikėjimą notarais lemia pačių notarų laikymasis elgesio standartų, kuriuos apibrėžia Notarų garbės (etikos) kodeksas, kuris „reikalauja, kad notaras visada būtų objektyvus. Dirbant su klientais reikalinga tiksliai išsiaiškinti ir leisti pasinaudoti visomis įstatymo suteikiamomis galimybėmis tiek tvirtinant vienašalius, tiek dvišalius sandorius, tiek ir atliekant kitus notarinius veiksmus. Tuomet ypatingai reikalingas objektyvumas, nes tik visiškai, žinoma, neperžengiant įstatymo nustatytų ribų, maksimaliai visas šalis tenkinantis rezultatas yra sėkmingas ir klientui, ir notarui.“¹⁷⁶

¹⁷⁵ Visuomenės pasitikėjimas notarais - pagrindas jų paslaugų plėtrai. Lietuvos notarų rūmai, 2010.11.15 // Verslo banga.- <http://www.verslobanga.lt/lt/spaudai.full/4ce03ff79fb4c> [žiūrėta 2011-10-03]

¹⁷⁶ Lukaševičiūtė D. Notaro profesija.- http://academia.norcous.lt/index.php?path=web/studiju_profesijos_gidas/notaro_profesija/profesionalo_zodis/ [žiūrėta 2011-10-04]

Profesinei atsakomybei būdinga tai, kad profesionalo veiksmai vertinami taikant griežtesnius atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartus. Vertinant notaro veiksmus ir sprendžiant jo kaltės klausimą, turi būti taikomas atsargaus, atidaus, rūpestingo, kvalifikuoto notaro elgesio standartas. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, analizuodamas atsargaus, atidaus, rūpestingo, kvalifikuoto notaro elgesio standartą, yra išaiškinęs, kad „pakankamas notaro atsakomybės pagrindas yra ne tik aiški klaida, bet ir paties mažiausio laipsnio neapsižiūrėjimas, neatidumas”^{177 178}.

Tyrimo metu buvo siekiama nustatyti visuomenės nuomonę, ką notaras turėtų daryti atlikdamas savo pareigas, t.y. kokius interesus ginti, ir kokius interesus, kliento nuomone, jis gynė suteikdamas paslaugą (žr.6 pav.)

Šaltinis: Anketinės visuomenės apklausos rezultatai

6 pav. Visuomenės nuomonė apie tai, kokius interesus notaras turėtų ginti ir kokius interesus jis gynė suteikdamas klientui paslaugą

Tyrimo rezultatai rodo, kad daugiau ar mažiau, visuomenės nuomone, notaras gina tuos interesus, kuriuos kliento nuomone jis ir turėtų ginti. Tenka pastebėti, kad vis tiksliai apklausos metu nustatyta, jog atskirais atvejais notaro elgesys ginant interesus, nukrypsta nuo normos. Čia atkreipiamas dėmesys į tai, kad Šiaulių miesto savivaldybės bei Panevėžio miesto savivaldybės notarai atskirais atvejais, kliento nuomone, gynė tik savo interesus, kas nesutampa su notaro etikos (garbės) kodekso gairėmis.

¹⁷⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 21 d. nutartį civilinėje byloje R. N. v. R. V., R. B., bylos Nr. 3K-7-127/2003.

¹⁷⁸ Statkevičius M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje // Notariatas, 2008, Nr.5.- P.9-13.

Profesionalaus notaro elgesio reikalauja teisės aktai. Pagal LR notariato įstatymo 7(1) straipsnį, notarui gali būti iškelta drausmės byla už LR notarų garbės (etikos) kodekso pažeidimus. LR notarų garbės (etikos) kodekso 3 ir 4 str. numatoma, kad „notaras savo darbu ir elgesiu stiprina Notarų rūmų ir savo biuro prestižą, notaras privalo išlaikyti jo pareigoms deramą orumą“. LR notarų garbės (etikos) kodekso 6 ir 10 str. numatoma, kad „notaras visada korektiškas kliento atžvilgiu, yra jo bešališkas patarėjas, o neigiamas sprendimas pateikiamas tokia forma, kuri neįžeidžia kliento, notaras visada objektyvus ir yra absoliutus šalių teisinio saugumo garantas, notaras saugo ne vienos, o abiejų šalių įstatymui neprieštarujančius interesus“. Tokia yra pareiga pagal įstatymą, kaip savo profesinėje veikloje turi elgtis notaras.

Drausmės bylą notarui gali iškelti teisingumo ministras arba Notarų rūmų prezidiumas, o Notarų garbės teismas, vadovaudamasis Notarų garbės teismo nuostatais (kurie buvo patvirtinti 1993 m. gegužės 28 d. Notarų rūmų susirinkime), kuriuos tvirtina teisingumo ministras, nagrinėja notarų profesinės etikos ir tarnybinių nusižengimų bylas. Tai bylos dėl:

- *notarų profesinės etikos pažeidimų*. Daugiausia tai bylos dėl notarų garbės (etikos) kodekso normų pažeidimo. Šis kodeksas priimtas 1994 m. balandžio 29 d. Notarų rūmų narių susirinkime. Vadovaujantis šiuo kodeksu, prie notarų profesinės etikos pažeidimų priskiriamas nekorektiškas elgesys kliento atžvilgiu, nesąžininga konkurencija, notaro neobjektyvumas, nesąžiningas pajamų deklaravimas, honoraro ėmimas iš žmonių, laikytinų vargšais, nepagarbus elgesys su jam pavaldžiais darbuotojais ir panašūs atvejai, kai notaras menkina valstybės patikėtinio vardą;
- *notarų tarnybinių nusižengimų*. Tarnybinais nusižengimais yra pripažįstami atvejai, kai notarami pažeidžia notarinių veiksmų atlikimo slaptumo principą, taikomus kitos veiklos apribojimus ar aplaidžiai sudarinėja notarinius dokumentus ir tvarko notarinius registrus, kitokią dokumentaciją.

Garbės teismo teisės išnagrinėjus notaro drausmės bylą, gali¹⁷⁹:

- 1) jį išteisinti;
- 2) pasitenkinti drausmės bylos svarstymu;
- 3) nutraukti drausmės bylą, jei praleistas šios bylos iškėlimo terminas;
- 4) įpareigoti viešai atsiprašyti nukentėjusįjį arba notaro biuro kolektyvo;
- 5) pareikšti jam pastabą;
- 6) pareikšti jam papeikimą;
- 7) pareikšti jam griežtą papeikimą;

¹⁷⁹ Notarų garbės teismo nuostatai. Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. liepos 22 d. įsakymu Nr. 1R-184.- <http://www.nis.notarurumai.lt/?item=2008227104855> [žiūrėta 2011-10-04]

8) uždrausti profesinę veiklą iki trijų mėnesių;

9) pasiūlyti Lietuvos Respublikos teisingumo ministrui atleisti jį iš pareigų.”

2010 metais Teismų veiklos ataskaitoje¹⁸⁰ pateikti duomenys byloja, kad minėtais metais buvo trys daugiau kaip metus užsitęsusios bylos dėl notarų veiksmų. 5 lentelėje pateikiama apžvelgtų drausminių bylų analizė.

---

¹⁸⁰ Lietuvos Respublikos teismų ir teismų savivaldos institucijų 2010 metų veiklos apžvalga.- http://www.teismai.lt/dokumentai/apzvalga_2010_88_psl.pdf [žiūrėta 2011-10-03]

8 lentelė. Notarų drausminių bylų analizė¹⁸¹

Drausminių bylų klasifikavimas	Notarų Garbės (etikos) kodekso ir tarnybiniai pažeidimai	Metai	Notaras (notarų biuras pagal geografinį regioną)	Pastabos / bylos detalės
Notarų profesinės etikos pažeidimų	Nekorektiškas elgesys kliento atžvilgiu	2007	Vilniaus miesto 4-ojo notaro biuro notarė Aldona Adomaitienė	Dėl neetiško elgesio, žeminančio notaro prestižą bei pareiškėjo šeimos garbę, ir dėl tautinės diskriminacijos kurstymo
		2006	Kelmės rajono 2-ojo notaro biuro notaras Alvydas Andrijauskas	dėl neetiško elgesio su klientais ir paskirta drausminė nuobauda – griežtas papeikimas
		2009	Kauno r. 2-ojo notaro biuro notarė Renatai Butkauskaitei	Dėl Notarų garbės (etikos) kodekso 6 str. pažeidimo
		2006	Šiaulių miesto 1-ojo notarų biuro notarė ir Notarų rūmų prezidiumo narė Ona Jarašiūnaitė	Dėl kliento skundų
	Nesąžininga konkurencija			
	Notaro neobjektyvumas	2007	Utenos rajono 1-ojo notarų biuro notarė Dalia Malinauskienė	Dėl neobjektyvumo
	Honoraro ėmimas iš žmonių, laikytinų vargšais			
	Elgesys su jam pavaldžiais darbuotojais ir	2009	Kauno r. 2-ojo notaro biuro notarė Renatai Butkauskaitei	Dėl Notarų garbės (etikos) kodekso 16 str.3 dalies pažeidimo

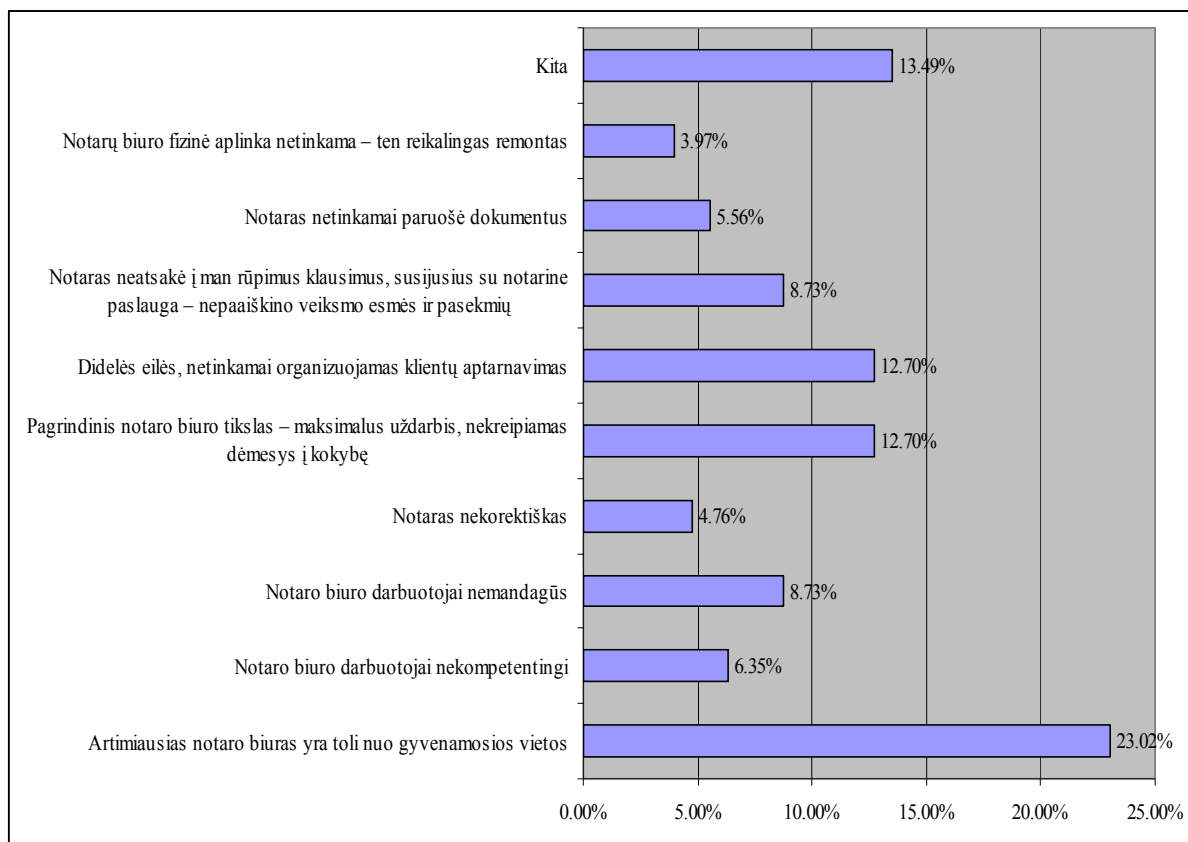
¹⁸¹ Sudaryta darbo autorės, remiantis antriniais duomenimis

	panašūs atvejai			
	Notaras menkina valstybės patikėtinio vardą	2008	Kelmės rajono 2-ojo notaro biuro notaras Alvydas Andrijauskas	tyrimo dėl galimo dokumentų suklastojimo metu elgėsi neetiškai, grasino ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokuroro ir teisėjų reikalavo nedelsiant nutraukti ikiteisminį tyrimą
		2008	Vilniaus notaras E. Aleksonis	Atleisti iš pareigų (ši Notarų garbės teismo sprendimą patvirtino Vilniaus apygardos teismas)
		2009	Vilniaus notaras E. Aleksonis	Apriboti veiklą – dėl neadekvačios patloginė būsenos
		2009	Vilniaus notaras E. Aleksonis	Skirtas griežtas papeikimas
		2009	Klaipėdos miesto 13-jo notaro biuro notarė Vilma Juostė	Dėl vairavimo neblaivia
		2006	Varėnos rajono 1-ojo notarų biuro notarės Dalios Kisielienės	Dėl mokesčių apskaičiavimo ir sumokėjimo valstybei
		2009	Kauno r. 2-ojo notaro biuro notarė Renatai Butkauskaitė	Dėl Notarų garbės (etikos) kodekso 3 str. pažeidimo
Notarų tarnybinių nusižengimų	Notarai pažeidžia notarinių veiksmų atlikimo slaptumo principą			
	Taikomus kitos veiklos apribojimus	2007	Kauno miesto 10-ojo biuro notarė Ona Markevičienė	Notarė nebuvo nešališka ir objektyviai netaikė įstatymo, nes patvirtino sandorį atsižvelgdama į pažeidžiamo asmens interesus, o ne į teisės aktų reikalavimus.
		2007	Švenčionių rajono 2-ojo notaro biuro notarė Vaclava Pelakauskaitė	Patikrinimo metu nustatyta, kad notarė nepašalino eilinio notarės veiklos patikrinimo, vykdyto dar praėjusių metų balandžio 24 d., akte nurodytų pažeidimų, tai yra, nepakeitė notaro biuro buveinės, neremontavo biuro patalpų, biure neįrengė archyvo patalpos, nesudarė sąlygų notarinių veiksmų paslapties išsaugojimui ir kultūringam gyventojų

				aptarnavimui.
		2007	Varėnos notarė Dalia Kisielienė	Dėl notarinių veiksmų atlikimo ne notaro biuro patalpose, dėl notarinių veiksmų atlikimo nedarbingumo pažymėjimo galiojimo metu, dėl neteisėto notarinio veiksmo bei dėl pajamų deklaravimo ir mokesčių mokėjimo, dokumentų tvarkymo reikalavimų pažeidimo
		2009	Kauno r. 2-ojo notaro biuro notarė Renata Butkauskaite	Už notariato įstatymo 28 str., 40 str. pažeidimus.
		1999	Anykščių rajono notarų biuras	Patikrinimo metu nustatyta, kad notarų biuro darbo organizavimas yra nepatenkinamas, notarų biuro patalpos neatitinka nustatytų reikalavimų (7.8, 7.10, 8.1, 8.4 ir 9 punktu)
		2007	Kretingos notarė J.Neverdauskaitė	Dėl dokumentų klastojimo
	Aplaidžiai sudarinėja notarinius dokumentus ir tvarko notarinius registrus, kitokią dokumentaciją	2008	Širvintų rajono notarė Gražina Zinkevičienė	Dėl netinkamo dokumentų tvarkymo ir saugojimo
		2008	Širvintų rajono 2-ojo notaro biuro notaras Sergejus Kizinas	Dėl nepakankamo atidumo, atsargumo ir rūpestingumo tvirtinant sandorius
		2006	Varėnos rajono 1-ojo notarų biuro notarės Dalios Kisielienės	Dėl mokesčių apskaičiavimo ir sumokėjimo valstybei (ta pati drausminė byla kaip ir dėl mokesčių apskaičiavimo ir sumokėjimo)
		1999	Anykščių rajono notarų biuras	Nesutvarkytas notarinių dokumentų archyvas; notarinių dokumentų įforminimas neatitinka nustatytų reikalavimų

Atlikta notarams iškeltų drausminių bylų analizė leidžia pastebėti, kad ne visada drausminių bylų iškėlimo pagrindas yra rimtas notaro nusižengimas. Kai kurios bylos iškeltos remiantis klientų skundais, kurių objektyvumas tiriamas bylos nagrinėjimo metu. Tokioms drausminėms byloms galima priskirti ir drausminę bylą, iškeltą Šiaulių miesto 1-ojo notarų biuro notarei ir Notarų rūmų prezidiumo narei Onai Jarašiūnaitei. Tokia byla gali būti pavyzdys kaip notaro atliekami veiksmai etoso aspektu nesuderinami su kliento lūkesčiais. Reikia įvertinti ir tai, kad yra visokių klientų ir ne visada notaro veiksmai gali patenkinti jų lūkesčius, tačiau tokiu atveju notaras turėtų situaciją valdyti ir žinoti, kaip elgtis su nepatenkintais klientais.

Pagrindinės notarų biurų klientų išskiriamos problemos pateikiamos 7 paveiksle.

Šaltinis: Anketinės visuomenės apklausos rezultatai

7 pav. Notarų biurų klientų išskiriamos problemos

Be notarų biuro geografinės vietos problemos, pagrindinėmis problemomis, su kuriomis teko susidurti notarų biurų klientams, pažymėtos tokios kaip didelės eilės, siekis kiek įmanoma daugiau uždirbti, nekreipiant dėmesio į darbo kokybę, notarų bei notarų biuro darbuotojų elgesys, notarų kompetencija. Šios problemos, kurias mato ir išskiria klientai, mažina notarų biurų efektyvumą jų požiūriu ir dėl to kelia nepasitenkinimą jų veikla.

Spaudoje skelbiama informacija apie notarams iškeliamas drausmines bylas menkina visuomenės pasitikėjimą jais ir mažina jų socialinį efektyvumą. Tai leido patvirtinti ir tyrimo rezultatai, kurie parodė, kad net 50 proc. respondentų negali pasakyti ar jie patenkinti notarų biurų veikla, ar ne. 38.16 proc. respondentų notarų biurų veikla patenkinti ir 11.84 proc. – nepatenkinti (daugiausiai Šiaulių bei Panevėžio miestų savivaldybių gyventojai).

Apibendrinant tyrimo rezultatus, daroma išvada, kad notarų biurų veiklos efektyvumas negali būti vertinamas maksimaliai. Tiek visuomenės apklausa, tiek ir pačių notarų biurų apklausa parodė, kad notarų biurų veikla nėra efektyvi daugeliu aspektų, pradedant teikiamų paslaugų kokybe, įkainiais, baigiant fizinės aplinkos vertinimu. Todėl galima būtų teigti, kad notarų biurai, kurie savo veiklą daugiau ar mažiau vertina kaip efektyvia, visuomenės požiūriu efektyviai vertinami negali būti ir tam visuomenė apklausos metu pateikė notarų biurų veiklos trūkumus.

IŠVADOS

1. Notariatas yra sistema, apimanti notarų ir kontrolę vykdančias institucijas. Notaro tikslus, uždavinius ir veiklą reglamentuoja LR Notariato įstatymas. Notariato veiklos teisinio reglamentavimo tyrimas atskleidė, kad LR Notariato įstatymas yra pakankamas ir aiškus.

2. Visuomenės poreikių tenkinimas notarinių paslaugų kontekste yra pagrindinis notarų biurų kaip verslo subjektų veiklos socialinis tikslas. Tačiau šio tikslo siekimas vykdomas tenkinant ir notarų biurų kaip verslo subjekto socialinius tikslus. Šių dviejų sąveikos grupių socialinių tikslų sutapimai ir prieštaravimai įtakoja visos notariato sistemos socialinių efektyvumą. Kuo visuomenės ir notarų biurų socialinių tikslų pasiekimo koreliacija didesnė, tuo notariato sistema socialiai efektyviau veikia.

3. Atlikta antrinių duomenų analizė, taip pat anketinė notarų biurų bei visuomenės apklausa leidžia pateikti šias išvadas:

- 3.1. Notarinių biurų pasiskirstymą geografinėse teritorijose reglamentuoja Teisingumo ministro 2006 12 28 įsakyme Nr. 1R-481 įtvirtinta sąlyga, jog „vieno notaro aptarnaujamų gyventojų skaičius savivaldybėje turi būti ne didesnis kaip 15 tūkst. ir ne mažesnis kaip 10 tūkst. gyventojų“. Ši sąlyga neišpildyta, nes statistinė analizė parodė, kad 26 iš 59 savivaldybių notarų skaičiaus ir jo aptarnaujamų gyventojų skaičiaus santykis neatitinka minėtos nuostatos.
- 3.2. Remiantis LR Teisingumo ministro 2007 m. balandžio 3 d. įsakymu Nr. 1R-132, notarai savo sąskaita taiko nuolaidas socialiai remtiniams asmenims, našlaičiams ir neįgaliesiems – tai tenkina visuomenės socialiai jautrių grupių interesus.
- 3.3. Remiantis LR Teisingumo ministerijos užsakymu atlikta notarinių paslaugų įkainių analizė, 13 iš 17 notarinių veiksmų yra nuostolingi. Tačiau visuomenės apklausos rezultatai leidžia teigti, kad notarinių paslaugų įkainiai klientams yra per dideli ir jų nuomone juos reikia būtinai mažinti. Taigi šiuo aspektu atsiranda visuomenės poreikių ir notarų biuro veiklos užtikrinimui reikalingų pajamų nesuderinamumas, kas mažina socialinių tikslų įgyvendinimo efektyvumą.
- 3.4. Notarų biurų apklausos rezultatai leidžia teigti, kad ne visi notarai pajėgūs investuoti į savo biurų fizinę aplinką tiek, kad ji maksimaliai atitiktų keliamus reikalavimus. Visuomenės apklausa byloja, kad fizinė notarų biurų aplinka yra vienas silpnesnių paslaugų komplekso elementų, kuri būtina sustiprinti atsižvelgiant į paslaugos specifiškumą.

- 3.5. Notarų biurų apklausa leidžia daryti išvadą, kad notarų biurų darbo krūvis yra didelis, notarų biurai aptarnauja vidutiniškai gana didelį klientų skaičių per dieną. Dėl to iškyla darbo organizavimo efektyvinimo problema. Tyrimas atskleidė, kad darbo organizavimo efektyvumą mažina tai, kad dauguma notarų biurų nenormuoja klientams aptarnauti skiriamo laiko. Nors klientams paskiriamas laikas, bet dažnai jo nesilaikoma. Todėl susiformuoja klientų eilė, kuri mažina klientų pasitenkinimą.
- 3.6. Notarų biurų apklausa parodė, kad notarų biurai nesiekia išsiaiškinti savo klientų pasirinkimo motyvų ir prioritetų. Tai galima vertinti kaip neigiamą notarų biuro veiklos aspektą. Nežinodami, kodėl klientai juos renkasi, notarų biurai nežino savo konkurentabilumą formuojančių veiksnių. Visuomenės apklausa parodė, kad tokiais veiksniais yra: 1) patogi notarų biuro geografinė vieta klientų gyvenamosios vietos atžvilgiu; 2) taip pat vadinamoji reklama „iš lūpų į lūpas“, kadangi nemaža dalis respondentų notarų biurą renkasi pagal draugų ar pažįstamų rekomendacijas.
- 3.7. Visuomenės apklausa leidžia teigti, kad vidutiniškai trečdalis klientų yra nepatenkinti notaro elgesiu, notarų biuro darbuotojų kompetencija. Notaro etikos (garbės) kodeksas pabrėžia, kad notaras privalo korektiškai elgtis kliento atžvilgiu, būti objektyvus, tinkamai atlikti savo pareigas valstybei deklaruojant ir mokant mokesčius. Notarams iškeltų bylų analizės duomenys leidžia teigti, kad atskirais atvejais Notaro etikos (garbės) kodeksas pažeidžiamas gana šturkščiai. Visuomenė apie tai informuojama ir tai mažina jos pasitikėjimą notariais. Šie reiškiniai riboja viso notariato socialinį efektyvumą.

4. Darbo autorės atlikti visuomenės bei notarų biurų apklausos tyrimai, taip pat antrinių duomenų analizė leidžia iš dalies patvirtinti *tyrimo hipotezę*, teigiančią, kad notariato veikla Lietuvoje yra socialiai veiksminga. Nors notariato veiklos įstatyminė bazė yra neplati ir aiški, kas leidžia lengvai suprasti visos notariato sistemos veikimą, tačiau notariato subjektų – notarų biurų bei visuomenės – apklausa parodė, kad notarų biurų veikla yra neefektyvi tenkinant notarų biurų kaip verslo vieneto bei klientų socialinius tikslus.

PASIŪLYMAI

1. LR Teisingumo ministerijai siūlome konkretinti notaro atlyginimo sampratą LR Notariato įstatyme, o kainą, kurią klientas turi mokėti už notarinių paslaugų suteikimą, apibrėžti kaip notaro gaunamas pajamas arba kliento mokestis.

2. Notarų rūmams siūloma sukurti informacinę notarų sistemą, kuri būtų prieinama ir visuomenei. Joje skelbti ne tik bendrą informaciją apie notarų biurus bei notarus, notariato veiklos

pokyčius, naujienas, objektyvią statistinę notariato veiklos informaciją, kurios šiai dienai labai trūksta, bet ir viešai publikuoti notarų etikos nusižengimus kartu su Garbės teismo sprendimais.

3. Siūloma griežtinti bausmes (jas reglamentuoti) dėl Notarų etikos kodekso pažeidimų bei skatinti visuomenę pranešti apie nekorektiškus notarų veiksmus jų atžvilgiu.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Istatymai:

1. Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas. 6 knyga. Prievolių teisė. - http://www.ukmnet.lt/index.php?option=com_content&task=view&id=176&Itemid=78 [žiūrėta 2011-05-04]
2. Lietuvos Respublikos Notariato įstatymas // Valstybės žinios 1992, Nr. 28-810 (Aktuali redakcija nuo 2010.03.22)
3. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1999 05 11 įsakymas Nr. 120 “Dėl notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo” <http://www.notarai.lt/?item=2008227104821&lang=1> [žiūrėta 2011-05-04]
4. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2006 12 28 įsakymas Nr. 1R-481 „Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo“. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=290257&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]
5. Lietuvos notarų rūmų statusas, 1993 m. vasario 12 d. (aktuali redakcija 2008 m. sausio 3 d. įsakymo nutarimo redakcija, Nr. 1R – 3 redakcija).- <http://www.notarurumai.lt/?item=statutasnaujas&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]
6. Lietuvos Respublikos teismų ir teismų savivaldos institucijų 2010 metų veiklos apžvalga.- http://www.teismai.lt/dokumentai/apzvalga_2010_88_psl.pdf [žiūrėta 2011-10-03]
7. Notarų rūmų susirinkimo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Notarų garbės (etikos) Kodekso pakeitimo, 2000 m. kovo mėn. 25 d., Vilnius.- <http://www.notarurumai.lt/?item=200721153340&lang=1> [žiūrėta 2011-01-24]
8. Lietuvos Respublikos finansų ministro 2004 m. birželio 21 d. įsakymas 1K-241 “Dėl Notarų ir antstolių duomenų apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokesčius, bei kitokios informacijos, reikalingos mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti, teikimo mokesčių administratoriui taisyklių patvirtinimo”. http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=257252&p_query=&p_tr2= [žiūrėta 2011-05-04]
9. Fininasinių nusikaltimų tyrimo tarnybos prie Lietuvos Respublikos reikalų ministerijos direktoriaus 2005 m. birželio 26 d. įsakymu Nr. 53-V „Dėl Notarams ir teisė atlikti

notarinius veiksmus turintiems asmenims skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo“
http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=259360&p_query=&p_tr2=
[žiūrėta 2011-05-04]

10. Notarų garbės teismo nuostatai. Patvirtinta Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2004 m. liepos 22 d. įsakymu Nr. 1R-184.-
<http://www.nis.notarurumai.lt/?item=2008227104855> [žiūrėta 2011-10-04]
11. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro įsakymas Dėl Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 1996 m. rugsėjo 12 d. įsakymo nr. 57 „Dėl notarų imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinųjų dydžių patvirtinimo“ pakeitimo, Vilnius, 2007 m. balandžio 3 d. Nr. 1r-132 // Valstybės žinios, 2007-04-11, Nr. 41-1547.

Specialioji literatūra:

12. Alexy R. The Nature of Legal Philosophy // Ratio Juris, Volume 17, Issue 2, pages 156–167, June 2004.
13. Baguška P. Dialogas tarp notaro ir paprasto žmogaus // Notariatas, 2007, Nr.2.-P.9.
14. Banakar R. Law through sociology's Looking Glass: Conflict and competition in Sociological Studies of Law. In Denis A. And Klaekin-Fishman D (eds) The new ISA Handbook in Contemporary International sociology: conflict and c-operation.-Sage, 2009.
15. Baranauskas E. Notaro civilinė atsakomybė: aktualūs klausimai // Jurisprudencija, 2003, t. 37(29).-P.59–65.
16. Birutienė R. Notaro nuomonė // Notariatas, 2008, Nr.4.-P.12-14.
17. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. 4-asis leid.- Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
18. Deflem M. Sociology of Law.-Cambridge University Press, 2008.
19. Dreimane I. Notaras - patikima valstybės ir jos piliečių jungtis // Notariatas, 2007, Nr.2.-P.40.
20. European Judicial Systems.-Belgium: Council of Europe Publishing, 2008.-p.235-241.
21. Gaivenis V. Notaras šiandienos teisinėje sistemoje // Justitia, 1999, Nr. 1 (19).
22. Gaivenis V. Notaras ir visuomenė // Justitia, 1996, Nr. 1 (1),
23. Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38,

24. Gundlach M. The impact of vocational and social efficacy on job performance and career satisfaction // [Journal of Leadership & Organizational Studies, January 1 2004.](#)
25. Guogis A., Gudelis D. Socialinių paslaugų sektoriaus plėtros galimybės Lietuvoje // *Viešoji politika ir administravimas*, 2005. Nr. 12.-P.77-85.
26. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai.-Šiauliai: Lucilijus, 2007.
27. Kelzen H. Grynoji teisės teorija.-Vilnius: Pradai, 1997.
28. Kruminienė K. Teisės socialinis veiksmingumas // *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2006. 2(7) .-P.94-97.
29. Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // *Justitia*, 2001.-P.29-63.
30. Kučinskaitė K. Notarai pliekiasi dėl klientų // *Lietuvos žinios*, 2011 balandžio 21, Nr. 92 (12919).
31. Lotyniškas notariatas – viešojo intereso sargyboje // *Notariatas*, 2010, Nr. 10.-P.2.
32. Madeikytė L. Notariato rūšys // *Notariatas*, 2007, Nr.3.-P.10-19.
33. Maksimaitis M. Lietuvos notariatas 1918–1940 m.: teisinio reguliavimo ypatumai // *Jurisprudencija*. 2010, 2(120), p. 7–22
34. Merryman H.J., Pérez-Perdomo R. *The Civil Law Tradition: An Introduction to the Legal Systems of Europe and Latin America*. 3rd ed.-Stanford: Stanford University Press, 2007.-P.107.
35. Mikelėnas V. Civilinės atsakomybės problemos: lyginamieji aspektai. // *Justitia*, 1995.-P.102.
36. Nekrošius V. Notariato teisė. - Kaunas: Dangerta, 1997.-P.14.
37. Nekrošius V. Notaro vaidmuo postmodernioje visuomenėje // *Notariatas*, 2007, Nr.2.-P.19.
38. Ražanaitė S. Pilietybės reikalavimas notarams – nediskriminavimo principo pažeidimas? // *Notariatas*, 2009, Nr.8.-P.24.
39. Ready N.P. *Brooke's notary*.-London: Sweet and Maxell Limited, 2002.
40. Šaltauskienė S. Notariato vieta Lietuvos teisės sistemoje // *Justitia*, 1996, Nr. 3 (3).
41. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notariato funkcijos, taikant naująjį Civilinį kodeksą // *Justitia* 2002 m. Nr. 1–2.-P.37—38.
42. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Bendrieji notarų veiklos kontrolės aspektai // *Justitia* 2000 m. Nr. 3 (27)
43. Šaltauskienė S., Nekrošius V. Notarų savivalda // *Justitia*, 2000, Nr. 2 (26).
44. Šaltauskienė S. Notaro, seniūno ir konsulinio pareigūno atliekami notariniai veiksmai // *Notariatas*, Nr. 2/2007.-P. 33.

45. Šlapkauskas V. Teisės socialinio veiksmingumo sampratos tyrimas // Filosofija, Sociologija, 2002. Nr.1.-P.47-51.
46. Šlapkauskas V. Teisės sociologijos pagrindai.-Vilnius, 2002.-P.466-167.
47. Shaw G.The German notariat and the European challenge // International Journal of the Legal Profession, 2003, Vol.10, No. 1.-P.39.
48. Statkevičius M. Atsargumo, atidumo, rūpestingumo standartai profesinėje notaro veikloje // Notariatas, 2008, Nr.5.-P.9-13.
49. Tarptautinių žodžių žodynas,-Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, 1985.
50. Vaišvila A. Teisės teorija.-vilnius: Justitia, 2000.
51. Van den Bergh R., Y.Montangie. Competition in Professional Services Markets: Are Latin Notaries Different? // Journal of Competition Law and Economics, 2006. 2(2) .- P.189–214.

Kiti šaltiniai:

52. Antstolių ir notarų įgaliojimus norima pratęsti iki 70 metų. Diena.lt, 2011-04-14. <http://www.diena.lt/naujienos/lietuva/antstoliu-ir-notaru-igaliojimus-norima-pratesti-iki-70-metu-345372> [žiūrėta 2011-05-04]
53. A Notary and a Layer.- <http://respv.com/articulos/article1.html> [žiūrėta 2011-01-19]
54. Baigti bankroto procesai. Požymiai: administracinė teritorija, ekonominės veiklos rūšis (EVRK 2), paskelbimo metai.-Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas, 2011.- <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2011-01-24]
55. Biurų paieška. Lietuvos notarų rūmai.- <http://www.notarai.lt/?item=aktual> [žiūrėta 2011-05-05]
56. Chapter 2. Social disorganization and social efficacy. Jones and Bartlett Publishers LLC. http://samples.jbpub.com/9780763755751/55751_CH02_053_096.pdf [žiūrėta 2010-11-16]
57. Demografinė statistika. Lietuvos Respublikos Statistikos departamentas, 2011.- <http://db1.stat.gov.lt/statbank/default.asp?w=1024> [žiūrėta 2011-05-05]
58. Dėl socialiai neatsakingų siūlymų reguliuoti notarų kainodarą - nerimo signalai užsienio notariatams.-Lietuvos notarų rūmai, 2010-04-20.- <http://www.notarurumai.lt/?item=aktual&id=13520&lang=1> [žiūrėta 2011-01-20]
59. Deontological Code of Public Notaries From Romania.- <http://nacln.org/FILES-HTML/DEONTOLOGICAL%20CODE.htm> [žiūrėta 2011-01-20]
60. Documents notarization.- http://www.foreigndocuments.com/notarizations_en.html [žiūrėta 2011-01-19]

61. Dragu T., Polbron M. Political Rulers, Administrators, and the Efficacy of Law. University of Illinois, October 26, 2010. <https://netfiles.uiuc.edu/tdragu/www/papers/ruler.pdf> [žiūrēta 2010-11-16]
62. García Collantes J.M. The Economic Value of Legal Security.-Madrid Complutense University.- www.cnue-nouvelles.be/.../garcia-collantes-economic-value-of-legal-security-en.doc [žiūrēta 2011-01-20]
63. Glossary of Legal Terms.-Kieron Wood's pages, s.v. "Private law", 2009.- <http://indigo.ie/~kwood/legalterms.htm> [žiūrēta 2011-01-19]
64. Idaho B. Notary Handbook, 2006.- <http://www.sos.idaho.gov/notary/handbook.pdf> [žiūrēta 2011-01-21]
65. João Nuno Calvão da Silva. Nationality as a requisite for access to the notary public profession and non-transposition of the Directive relative to the Portuguese State's recognition of professional qualifications.-p.12. <http://www.cnue.be/fr/000/actualites/lc1-article-not-pt-condition-nationalite-en.pdf> [žiūrēta 2011-01-19]
66. Kazabuckaitė D. Notariato teisinis reglamentavimas Lietuvoje. <https://ojs.kauko.lt/index.php/stmd/article/download/185/179> [žiūrēta 2011-08-12]
67. Legal Professions.-European Justice, 2010.- https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?lang=en&idTaxonomy=29&idCountry=eu&v_mac=o2j3l3mNVRb7NOX8vliTwL2IzRRXR3Qsw8YDpg_9dd1oFDsRVFr0t6HdoZNmA_etfMM1Z0Kpmt_9rCmgC3aotwAAACQAAAMd [žiūrēta 2010-01-20]
68. Lietuvos notarų rūmai.- <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrēta 2011-01-18]
69. Lukaševičiūtė D. Notaro profesija. http://academia.norcous.lt/index.php?path=web/studiju_profesijos_gidas/notaro_profesija/profesionalo_zodis/ [žiūrēta 2011-01-18]
70. Malavet P.A. Counsel for the Situation: The Latin Notary, A Historical and Comparative Model // Hastings International and Comparative Law Review, 1996, Vol.19,No.3.- p.468. http://works.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=1001&context=pedro_malavet [žiūrēta 2011-01-19]
71. Notariato raida Lietuvoje.- <http://www.notarurumai.lt/?item=ist&id=9188&lang=1> [žiūrēta 2011-01-24]

72. Notaries of Europe.-Bruxelles: Council of the Notariats of the European Union, 2010.-
<http://www.cnue.be/cnue-2010/en/002/brochure-cnue.pdf> [žiūrėta 2011-01-20]
73. Notarų įkainiai sumažinti, o rizika ir atsakomybė – milžiniškos. Lietuvos notarų rūmai
 2008-02-12.- <http://m.lrytas.lt/-12028128031201555856-notar%C5%B3-%C4%AFkainiai-suma%C5%BEinti-o-rizika-ir-atsakomyb%C4%97-mil%C5%BEini%C5%A1kos.htm> [žiūrėta 2011-10-03]
74. Notarų paslaugų įkainių analizė. Notarų paslaugų įkainių analizės išvados ir
 rekomendacijos dėl notarų paslaugų įkainių nustatymo. Parengta: Lietuvos Respublikos
 teisingumo ministerijai, 2009 m. kovo 3 d.- http://www.tm.lt/dok/tyrimai/2011-03-31/Notaru_ikainiu_analize_20090303.pdf [žiūrėta 2011-10-04]
75. Shea M.L. Notary Law.
http://www.sos.state.co.us/pubs/notary/notary_law_monograph.pdf [žiūrėta 2011-01-18]
76. Teisininko profesijos ir teisiniai tinklai.- <https://e-justice.europa.eu/contentPresentation.do?lang=lt&idTaxonomy=20&vmac=BlgrjMYhibC9mdZwrrpQXu0lqzIJSXTWg0mfruTehpQze9KtX7HeCmETbceTgRqa9lcUKx09Inanhyi-froJQAAHDAAAAJp> [žiūrėta 2011-01-20]
77. Thaw D.M. The Notary Office And Its Impact in the 21ST Century. A Presentation At
 The NACO/NACRC Annual Conference.- Charlotte: Convention Center, 2000.-
<http://www.nationalnotary.org/userimages/notaryofficeandimpact.pdf> [žiūrėta 2011-01-21]
78. The Notarial system.-China Legal Publicity, 2009.-
http://www.legalinfo.cn/english/Legal-Knowledge/content/2009-02/03/content_1028375.htm?node=7643 [žiūrėta 2011-01-20]
79. The Notary Public Code of Professional Responsibility.- Chatsworth: National Notary
 Association, November 1998.- <http://www.abanet.org/legalservices/lamp/cle/alves.pdf>
 [žiūrėta 2011-01-20]
80. Visuomenei ir žiniasklaidai – dėl notarų mokesčių.-
<http://www.teisesforumas.lt/index.php/kitos-teises-sakos/518-notaru-mokesciai-kodel-jie-tokie.html> [žiūrėta 2011-10-04]
81. Visuomenės pasitikėjimas noterais - pagrindas jų paslaugų plėtrai. [Lietuvos notarų rūmai](#),
 2010.11.15 // Verslo banga.-
<http://www.verslobanga.lt/lt/spaudai.full/4ce03ff79fb4c> [žiūrėta 2011-10-03]

Teismų jurisprudencija:

82. Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismo nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Notariato įstatymo 23 straipsnio 3 dalies (2003 m. sausio 23 d. redakcija) atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.-Vilnius, 2010 m. kovo 22 d., Byla Nr. 16/08.-
<http://www.lrkt.lt/dokumentai/2010/n100322.htm> [žiūrėta 2011-01-20]
83. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. gegužės 9 d. nutarimo Nr. 546 „Dėl pridėtinės vertės mokesčio" 1.14 papunkčio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai, Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 15 bei 16 straipsniams ir Lietuvos Respublikos buhalterinės apskaitos pagrindų įstatymo 4 straipsnio 4 daliai bei 9 straipsniui // Valstybės žinios. 2004, Nr. 23-585.
84. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Nutartis Nr. 3K-3-370/2008 Dėl Kauno miesto apylinkės teismo 2007 m. birželio 19 d. sprendimo ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. sausio 10 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo Kauno miesto savivaldybės administracijos Socialinių reikalų departamento Sveikatos skyriaus prašymą dėl asmens pripažinimo neveiksniu, 2008 m. liepos 11 d. http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2011-08-12].
85. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis Nr. 3K-3-208/2011 Dėl Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. gruodžio 13 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės J.N.P. ieškinį atsakovei J.S. dėl skolos priteisimo, 2011 m. balandžio 26 d.,-
http://www.lat.lt/default.aspx?item=tn_liteko&lang=1 [žiūrėta 2011-08-12]
86. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus išplėstinės teisėjų kolegijos 2003 m. sausio 21 d. nutartį civilinėje byloje R. N. v. R. V. , R. B. , bylos Nr. 3K-7-127/2003.

Kumetienė R. Notariato veiklos socialinis veiksmingumas / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Šlapkauskas. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011.- 69 psl.

ANOTACIJA

Šiame magistro darbe analizuojamas Lietuvos notariato veiklos socialinis veiksmingumas. Darbą sudaro įvadas, kuriame pagrindžiamas darbo aktualumas, keliami problema, tikslas bei uždaviniai, pateikiami darbo metodai, trys pagrindinės dalys, išvados bei pasiūlymai, literatūros sąrašas bei priedai.

Pirmojoje darbo dalyje analizuojama notariato, notaro bei veiklos sampratos, principai, funkcijos bei uždaviniai, sudaromas notariato veiklos socialinio veiksmingumo tyrimo modelis.

Antroji dalis skirta išanalizuoti notariato veiklos teisinio reglamentavimo bruožus, o trečioje dalyje vertinamas notariato veiklos socialinis efektyvumas.

Tyrimo rezultatai leido iš dalies patvirtinti hipotezę, kuria teigiama, kad notariato veikla Lietuvoje yra socialiai veiksminga bei išskirti pagrindines socialinį efektyvumą mažinančias problemas.

Raktiniai žodžiai: notariatas, notaras, notariato veikla, socialinis veiksmingumas.

Kumetienė R. Social Effectiveness of Notariat Activity / Master's Work in Strategic Management and Policy. Supervisor assoc. prof. dr. V. Šlapkauskas. - Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011. - 69 p.

ANNOTATION

This Final Paper of Master degree analyzes the social effectiveness of activity of Lithuanian notariat. The Paper consists of preface, three main parts, conclusions and recommendations as well as references and appendixes.

The Preface presents the relevance and the main problems of the topic itself, also the goal, objectives and methods.

In the first part of the Paper the authors analyzes the concept of notariat, notary, activity of notariat, as well as the notariat principals, functions and objectives. The model for the research of social effectiveness is presented.

In the second part of the Paper the regulations of Lithuanian notariat are being analyzed, and in the third part the author presented the results of the research that allow confirming partly the hypotheses that says that Lithuanian notariat activity is social effective.

Keywords: notariat, notary, notary aactivity, social effectiveness.

Kumetienė R. Notariato veiklos socialinis veiksmingumas / Teisės ir valdymo magistro baigiamasis darbas. Vadovas prof. dr. V. Šlapkauskas. - Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Teisės fakultetas, 2011. - 69 psl.

SANTRAUKA

Notaras yra asmuo, kuriam įstatymais yra pavestos dokumentų, sandorių patvirtinimo funkcijos ir kuris turi užtikrinti, kad civiliniuose teisiniuose santykiuose nebūtų neteisėtų sandorių ir dokumentų. Notaras yra tik vienas notariato kaip sistemos, elementas. Šiame darbe notariatas analizuotas kaip sistema, kurią sudaro subjektai – notaras ir visuomenė, objektai (funkcijos), tikslai, principai, veiklą reglamentuojantys teisės aktai. Notariato veikla kaip ir bet kuri kita veikla turi būti vertinama ir matuojamas jos efektyvumas. Kadangi notariatas yra teisinės sistemos dalis, jo veikla vertinama per socialinio veiksmingumo koncepciją.

Darbo tikslas - atskleisti notariato veiklos socialinį veiksmingumą Lietuvoje.

Šiame magistro darbe analizuojamas Lietuvos notariato veiklos socialinis veiksmingumas. Darbą sudaro įvadas, kuriame pagrindžiamas darbo aktualumas, keliami tikslai bei uždaviniai, pateikiami darbo metodai, trys pagrindinės dalys, išvados bei pasiūlymai, literatūros sąrašas bei priedai.

Pirmojoje darbo dalyje analizuojama notariato, notaro bei veiklos sampratos, principai, funkcijos bei uždaviniai, sudaromas notariato veiklos socialinio veiksmingumo tyrimo modelis.

Antroji dalis skirta išanalizuoti notariato veiklos teisinio reglamentavimo bruožus, o trečioje dalyje vertinamas notariato veiklos socialinis efektyvumas.

Tyrimo rezultatai leido iš dalies patvirtinti hipotezę, kuria teigiama, kad notariato veikla Lietuvoje yra socialiai veiksminga bei išskirti pagrindines socialinį efektyvumą mažinančias problemas.

Kumetienė R. Social Effectiveness of Notariat Activity / Master's Work in Strategic Management and Policy. Supervisor assoc. prof. dr. V. Šlapkauskas. - Vilnius: Faculty of Law, Mykolas Romeris University, 2011. - 69 p

SUMMARY

A notary is a lawyer or person with legal training who is licensed by the state to perform acts in legal affairs, in particular witnessing signatures on documents. The form that the notarial profession takes varies with local legal systems.

In this Paper of Master degree notariat was analyzed as a system consisted of notaries, customers, control institutions, laws, goals, functions, principals. That's quite a complicated system that is being evaluated using the concept of social effectiveness in law.

The goal of this Paper is to present social effectiveness of Lithuanian notariat activity.

This Final Paper of Master degree analyzes the social effectiveness of activity of Lithuanian notariat. The Paper consists of preface, three main parts, conclusions and recommendations as well as references and appendixes.

The Preface presents the relevance and the main problems of the topic itself, also the goal, objectives and methods.

In the first part of the Paper the authors analyze the concept of notariat, notary, activity of notariat, as well as the notariat principals, functions and objectives. The model for the research of social effectiveness is presented.

In the second part of the Paper the regulations of Lithuanian notariat are being analyzed, and in the third part the author presented the results of the research that allow confirming partly the hypotheses that says that Lithuanian notariat activity is social effective.

PRIEDAI

1 priedas. Notarų statusas ir skaičius 2006 metais skirtingose valstybėse¹⁸²

Valstybė	Notarų statusas ir skaičius							
	Privatūs		Privatūs notari, prižiūrimi valstybės institucijų		Valstybiniai (<i>public</i>)		Kita	
Albanija			taip	327				
Andora					taip	4		
Armėnija			taip	71				
Austrija			taip	478				
Azerbaidžanas					taip	159		
Belgija					taip	1239		
Bosnija ir Hercegovina					taip			
Bulgarija							taip	526
Kroatija			taip	259				
Kipras	taip							
Čekija			taip	450				
Danija					taip			
Estija			taip	100				
Suomija					taip			
Prancūzija				taip	8645			
Gruzija							taip	235
Vokietija					taip	8513		
Graikija			taip					
Vengrija			taip	313				
islandija					taip	24		
Airija					taip			
Italija							taip	
Latvija					taip	131		
Lietuva			taip	251				
Liuksemburgas					taip	36		
Malta					taip			
Moldova					taip	283		
Monaco			taip	3				
Montenegro					taip			
Nyderlandai			taip	1473				
Norvegija					taip	76		
Lenkija							taip	1773
Portugalija			taip	351	taip	31		
Rumunija			taip					
Rusijos federacija	taip		taip	7226	taip	139	taip	
Slovakija			taip	324				
Slovėnija	taip	91						
Ispanija							taip	2775
Šveicarija			taip	896	taip	619		
Makedonija			taip	126				
Turkija							taip	1473
Ukraina			taip	3897	taip	1288		
Šiaurės Airija	taip	27						
Škotija					taip			
Anglija ir Velsas					taip	900		

¹⁸² European Judicial Systems.-Belgium: Council of Europe Publishing, 2008.-p.235-241

2 priedas. Notarų priežiūra¹⁸³

Valstybė	Atsakingoji institucija				
	Profesinė institucija	Teismas	Teisingumo ministras	Prokuroras	Kita
Albanija					
Andora	taip	taip		taip	
Armėnija			taip		
Austrija	taip	taip	taip		
Azerbaidžanas			taip		
Belgija	taip			taip	
Bosnija ir Hercegovina	taip		taip		
Bulgarija	taip		taip		
Kroatija	taip		taip		
Kipras					Vidaus reikalų ministras
Čekija	taip	taip	taip		
Danija		taip			Vietinio teismo prezidentas (<i>local court president</i>)
Estija	taip		taip		
Suomija			taip		
Prancūzija	taip	taip			
Gruzija			taip		
Vokietija	taip		taip		
Graikija				taip	
Vengrija	taip	taip	taip		
Islandija			taip		
Airija					Teisingumo vadovas
Italija			taip		
Latvija	taip		taip		Regioniniai teismai
Lietuva	taip	taip	taip		
Liuksemburgas	taip		taip	taip	<i>Administracion de Enregistrement et des Domaines</i>
Malta	taip				
Moldova		taip	taip		
Monaco					Kontrolės komisija (5 nariai renkami pagal turimas kompetencijas)
Montenegro			taip		Teismo prezidentas
Nyderlandai	taip		taip		
Norvegija					Nacionalinio teismo administracija
Lenkija	taip	taip	taip		
Portugalija	taip		taip		
Rumunija	taip	taip	taip		
Rusijos federacija	taip				Federalinis registracijos biuras
Slovakija			taip		
Slovėnija	taip	taip	taip		
Ispanija			taip		
Šveicarija	taip	taip			

¹⁸³ European Judicial Systems.-Belgium: Council of Europe Publishing, 2008.-p.235-241

Makedonija			taip		
Turkija	taip		taip	taip	
Ukraina			taip		
Šiaurės Airija		taip			
Škotija	taip				
Anglija ir Velsas	taip				

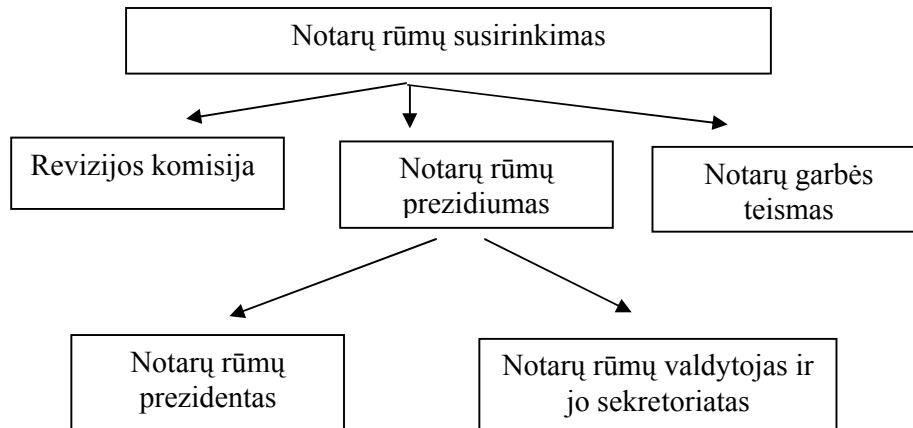
3 priedas. Notarų rūmų veiklą reglamentuojantys teisės aktai

- Dėl Notarų gyventojams teikiamų teisinių paslaugų poreikių vertinimo metodikos patvirtinimo
- Dėl Notarams ir teisę atlikti notarinius veiksmus turintiems asmenims skirtų nurodymų, kuriais siekiama užkirsti kelią pinigų plovimui, patvirtinimo
- Paveldėjimo bylų perdavimo tvarka
- Dėl Notaro kvalifikacinio egzamino nuostatų patvirtinimo
- Dėl Notaro kvalifikacinio egzamino programos patvirtinimo
- Dėl Viešo konkurso notaro pareigoms užimti nuostatų patvirtinimo
- Dėl Notaro praktikos atlikimo tvarkos taisyklių patvirtinimo
- Dėl Reikalavimų, keliamų notarų biurams ir notarų darbo laikui, patvirtinimo
- Dėl Notarų sveikatos tikrinimo tvarkos patvirtinimo
- Dėl Notarų profesinės civilinės atsakomybės privalomojo draudimo taisyklių patvirtinimo
- Dėl Notarų pavyzdinės bylų nomenklatūros patvirtinimo
- Dėl notarinio registro, tvirtinamųjų įrašų ir notarinių liudijimų formų patvirtinimo
- Dėl Notarų nuolat teikiamų duomenų perdavimo mokesčių administratoriui taisyklių patvirtinimo
- Dėl Notarų ir antstolių duomenų apie juridinius faktus, dėl kurių asmenims gali atsirasti prievolė mokėti mokesčius, bei kitokios informacijos, reikalingos mokesčių administratoriaus funkcijoms atlikti, teikimo mokesčių administratoriui taisyklių patvirtinimo
- Lietuvos Respublikos pinigų plovimo prevencijos įstatymas
- Dėl Notarų atestavimo nuostatų patvirtinimo
- Dėl Notarų garbės teismo nuostatų patvirtinimo
- Dėl Notaro perkėlimo iš vienos savivaldybės į kitą ne konkurso tvarka taisyklių patvirtinimo
- Kliento atliktų piniginių operacijų ir sandorių registracijos žurnalų tvarkymo taisyklės
- Dėl užsakymų pateikimo, pažymų rengimo ir pateikimo notarams, atlyginimo už VĮ Registrų centro suteiktas paslaugas bei notarų autentifikavimo tvarkos patvirtinimo
- Dėl Leidimų užsakyti pagaminti antspaudus su Lietuvos valstybės ar savivaldybės herbu išdavimo, antspaudų saugojimo, apskaitos, sunaikinimo bei veiklos ataskaitos pateikimo taisyklių patvirtinimo

4 priedas. Tarptautiniai teisės aktai

- Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija
- 1961 m. Hagos konvencija dėl užsienio valstybėse išduotų dokumentų legalizavimo panaikinimo
- LR Europos konvencijos dėl informacijos apie užsienio teisę ratifikavimo įstatymas
- LR ir Armėnijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos, Estijos Respublikos ir Latvijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių
- Lietuvos Respublikos ir Lenkijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos, darbo ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Moldovos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Rusijos Federacijos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Kinijos Liaudies Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos civilinėse ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Azerbaidžano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Kazachstano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Uzbekistano Respublikos sutartis dėl teisinės pagalbos ir teisinių santykių civilinėse, šeimos ir baudžiamosiose bylose
- Lietuvos Respublikos ir Turkijos Respublikos teisinio ir teismo bendradarbiavimo komercinėse ir civilinėse bylose sutartis

5 priedas. Notariato savivaldos sistemos struktūra¹⁸⁴

¹⁸⁴ Kuconis V., Nekrošius V. Teisės saugos institucijos // Justitia, 2001.-p.29-63

6 priedas. Anketos notarų biurams pavyzdys

Esu Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo magistratūros studentė ir rengiu magistro baigiamąjį darbą, kurio tikslas - atskleisti notariato veiklos socialinį veiksmingumą Lietuvoje. Jūsų dalyvavimas apklausoje padės objektyviai įvertinti notariato veiklos socialinį veiksmingumą, išskirti problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų.

Būčiau labai dėkinga, jei skirtumėte kelias minutes savo brangaus laiko ir atsakytumėte į žemiau pateiktus klausimus, labiausiai Jums priimtina atsakymo variantą pažymėdami ženklą X (jei prie klausimo nebus nurodyta kitaip).

Iš anksto dėkoju Jums!

1. Savo darbe Jūs dažniausiai atliekate:

- Prevencinę funkciją
- Fiskalinę funkciją
- Teisingumo funkciją
- Tarpininkavimo funkciją
- Registracijos funkciją
- Teisės taikymo funkciją
- Teisėsaugos funkciją

2. Pažymėkite tris žemiau pateiktas paslaugas, kuriomis dažniausiai naudojasi Jūsų biuro klientai:

- nekilnojamojo turto pardavimo, mainų
- nekilnojamojo turto dovanojimo
- kilnojamojo turto pardavimo
- kilnojamojo turto, pinigų dovanojimo
- paskolos
- hipotekos, įkeitimo
- paveldėjimo
- įgaliojimo
- testamentų
- panaudos, nuomos
- juridinio asmens steigimo
- pareiškimo, sutikimo

3. Jūsų nuomone, Jūsų notarų biuro darbas yra:

4. Labai efektyvus
5. Efektyvus
6. Vidutiniškai efektyvus
7. Neefektyvus
8. Visiškai neefektyvus

4. Ar didelis darbo krūvis notarų biure?

- Labai didelis
- Didelis
- Vidutiniškas
- Nedidelis
- Visiškai nedidelis

5. Kiek vidutiniškai notarų biuras aptarnauja klientų per dieną?

- Iki 10 klientų
- 11-20 klientų
- 21-30 klientų
- 31-40 klientų
- 41 klientą ir daugiau

6. Ar yra notarų biure nustatytas kliento aptarnavimo laiko limitas?

- Taip
- Ne

7. Jei į prieš tai esantį klausimą atsakėte teigiamai, nurodykite, koks laiko limitas skiriamas vieno kliento aptarnavimui pagal notarinės paslaugos pobūdį:

• nekilnojamojo turto pardavimo, mainų	_____ min
• nekilnojamojo turto dovanojimo	_____ min
• kilnojamojo turto pardavimo	_____ min
• kilnojamojo turto, pinigų dovanojimo	_____ min
• paskolos	_____ min
• hipotekos, įkeitimo	_____ min
• paveldėjimo	_____ min
• įgaliojimo	_____ min
• testamentas	_____ min
• panaudos, nuomos	_____ min
• juridinio asmens steigimo	_____ min
• pareiškimo, sutikimo	_____ min

8. Ar jaučiate netoliese (geografiniu aspektu) esančių notarų biurų netiesioginę konkurenciją?

- Labai jaučiasi
- Jaučiasi iš dalies
- Visiškai nesijaučia

9. Ar domitės, kodėl klientai dėl notarinių paslaugų kreipėsi būtent į Jūsų notarų biurą?

- Taip, visada
- Taip, retkarčiais
- Ne, tai visiškai nesvarbu

10. Jei į prieš tai esantį klausimą atsakėte, kad visada arba retkarčiais domitės, žemiau pateiktame sąraše Dėl kurių, tikėtina, priežasčių klientai kreipiasi būtent į Jūsų notarų biurą? (pažymėkite vieną ar kelias priežastis):

- Kreipiasi tie klientai, kuriems biuras arčiausiai yra gyvenamosios vietos.
- Kreipiasi tie klientai, kuriems biuras arčiausiai yra darbo vietos.
- Kreipiasi tie klientai, kuriems Mūsų biurą rekomendavo kiti klientai.
- Kreipiasi tie klientai, kuriuos notaras turi aptarnauti Jūsų gyvenamą vietą pagal Teisingumo ministro įsakymą.

- kita (įrašyti)_____

11. Ar daug dėmesio skiriate notaro biuro fizinės aplinkos modernizavimui (remontui, baldų naujumui, technologijoms, darbuotojų fizinei išvaizdai (aprangai, tvarkingumui ir t.t.))?

- Taip, visada – tai prioritetas
- Taip, tačiau, jeigu tam lieka papildomai lėšų
- Vidutiniškai – aplinkai daug dėmesio neskiriame, svarbiausia darbuotojų apranga ir tvarkingumas
- Ne, neskiriu daug dėmesio, tačiau reikėtų
- Ne, manau tai visiškai nesvarbus dalykas

12. Ar notarinių paslaugų įkainių pokyčiai stipriai įtakoja jūsų notarų biuro gaunamas pajamas?

- Labai stipriai
- Stipriai
- Vidutiniškai
- Nelabai įtakoja
- Visiškai neįtakoja

13. Ar nuolatinis tobulinimasis būdingas Jums ir Jūsų darbuotojams?

- Taip
- Ne
- Iš dalies

Dėkoju, kad dalyvavote apklausoje!

7 priedas. Anketos visuomenei pavyzdys

Esu Mykolo Romerio universiteto Teisės ir valdymo magistratūros studentė ir rengiu magistro baigiamąjį darbą, kurio tikslas - atskleisti notariato veiklos socialinį veiksmingumą Lietuvoje. Jūsų dalyvavimas apklausoje padės objektyviai įvertinti notariato veiklos socialinį veiksmingumą, išskirti problemas ir ieškoti jų sprendimo būdų.

Būčiau labai dėkinga, jei skirtumėte kelias minutes savo brangaus laiko ir atsakytumėte į žemiau pateiktus klausimus, labiausiai Jums priimtina atsakymo variantą pažymėdami ženklą X (jei prie klausimo nebus nurodyta kitaip).

Iš anksto dėkoju Jums!

1. Jūsų nuomone, kokios yra svarbiausios notaro funkcijos? (pasirinkite du atsakymų variantus)

- prevencinė – užtikrina, kad sandoriai būtų teisėti ir ateityje nekiltų teisminių ginčų.
- fiskalinė – užtikrina, kad asmenys mokėtų mokesčius valstybei.
- teisingumo – sprendžia ginčus tarp šalių.
- tarpininkavimo – veda derybas tarp šalių.
- registracijos – teikia duomenis registrams ir pats juos kaupia.
- teisės taikymo – patikrina, kad dokumentai parengti pagal įstatymų reikalavimus.
- teisėsaugos – mažina nusikalstamumą civiliniuose santykiuose.

2. Į notarą Jūs kreipiatės:

- Kreipiuosi tik tada, kai dokumentai privalo būti patvirtinti notariškai.
- Kreipiuosi ir tada, kai turiu klausimų, kuriuos notaras gali padėti išspręsti.
- Dar neteko kreiptis į notarą.

3. Pažymėkite tris žemiau pateiktas paslaugas, kuriomis pastaruoju metu naudojotės notarų biure:

- nekilnojamojo turto pardavimo, mainų.
- nekilnojamojo turto dovanojimo.
- kilnojamojo turto pardavimo.
- kilnojamojo turto, pinigų dovanojimo.
- paskolos.
- hipotekos, įkeitimo.
- paveldėjimo.
- įgaliojimo.
- testamentu.
- panaudos, nuomos.
- juridinio asmens steigimo.
- pareiškimo, sutikimo.

4. Žemiau lentelėje pateikti notarinių paslaugų vertinimo kriterijai. Prašau įvertinti 5 balų skalėje, kur 1 reiškia žemiausią vertinimą, o 5 – aukščiausią, kiekvieną iš šių kriterijų (pasirinktą balą apibraukite):

Notarinių paslaugų kokybės kriterijai	Vertinimo balai				
Notaro kompetencija	1	2	3	4	5
Notaro biuro darbuotojų kompetencija	1	2	3	4	5
Notaro elgesys	1	2	3	4	5

Notaro objektyvumas	1	2	3	4	5
Notaro užtikrinamas konfidencialumas	1	2	3	4	5
Notaro teikiamos konsultacijos	1	2	3	4	5
Notarinių paslaugų įkainių dydis	1	2	3	4	5

5. Jūsų nuomone, notarinių paslaugų įkainiai:

- Yra per dideli, juos be abejonės reikia mažinti.
- Yra dideli, tačiau jų mažinimas nėra būtinas.
- Nei dideli, nei maži – manau, kad jų keisti nereikia.
- Nėra dideli, aš jais visiškai patenkintas / -a.
- Visiškai nedideli.

6. Ar ilgai teko stovėti eilėje notarų biure?

- Taip.
- Nelabai.
- Eilės visiškai nebuvo – atėjus paskirtu laiku, buvau iš karto priimtas/-a.

7. Žemiau pateiktoje lentelėje pateikti notarų biuro fizinės aplinkos elementai. Įvertinkite juos 5 balų skalėje, kur 1 reiškia žemiausią vertinimą, o 5 – aukščiausią, kiekvieną iš pateiktų elementų (pasirinktą balą apibraukite):

Notarų biuro fizinės aplinkos elementai	Vertinimo balai				
	1	2	3	4	5
Notarų biuro patalpų įrengimas	1	2	3	4	5
Notarų biuro baldų ergonomiškumas, modernumas	1	2	3	4	5
Technologijų naudojimas (kompiuteriai, kitos technologijos priemonės)	1	2	3	4	5
Notarų biuro pažymėjimai, sertifikatai, kt. pagyrimų ar kitokio pobūdžio raštai	1	2	3	4	5
Notaro biuro darbuotojų fizinė išvaizda (apranga, tvarkingumas)	1	2	3	4	5

8. Kuo remiantis Jūs pasirenkate notarų biurą?

- arčiausiai gyvenamosios ar darbo vietos.
- notarą, kuris aptarnauja Jūsų gyvenamą vietą pagal Teisingumo ministro įsakymą
- atsižvelgiate į rekomendacijas.
- kita (įrašyti) _____

9. Su kokiais iš žemiau pateiktų problemų, Jums teko susidurti notarų biure? (galite pasirinkti kelis Jums labiausiai priimtinus atsakymų variantus)

- artimiausias notarų biuras yra toli nuo gyvenamosios vietos.
- notarų biuro darbuotojai nekompetentingi.
- notarų biuro darbuotojai nemandagūs.
- notaras nekorektiškas.
- pagrindinis notarų biuro tikslas – maksimalus uždarbis, nekreipiamas dėmesys į kokybę.
- didelės eilės, netinkamai organizuojamas klientų aptarnavimas.
- notaras neatsakė į man rūpimus klausimus, susijusius su notarine paslauga – nepaaiškino veiksmo esmės ir pasekmių.
- notaras netinkamai paruošė dokumentus.
- notarų biuro fizinė aplinka netinkama – ten reikalingas remontas.
- kita (įrašyti) _____

10. Ar Jūs pasitikite notariais?

- Pasitikiu.
- Nepasitikiu.

- Neturiu aiškios nuomonės.

11. Jūsų nuomone, notaras (pažymėkite labiausiai priimtina vieną atsakymą) turėtų:

- ginti viešus (valstybės) interesus.
- ginti sutarties šalių privačius interesus.
- derinti viešus ir privačius interesus.
- labiausia ginti savo asmeninius interesus.

12. Notaras, kurio paslaugomis Jūs naudojotės:

- gynė viešus (valstybės) interesus.
- gynė sutarties šalių privačius interesus.
- derino viešus ir privačius interesus.
- labiausia gynė savo asmeninius interesus.

13. Jūsų lytis

- Vyras
- Moteris

14. Jūsų amžius:

- 18-25 metai
- 26-35 metai
- 36-45 metai
- 46-55 metai
- 56-65 metai
- 66 metai ir daugiau

15. Jūsų gyvenamoji vieta: _____ savivaldybė

16. Jūsų socialinis statusas:

- Laikintai nedirbantis /-i.
- Samdomas darbuotojas viešajame sektoriuje.
- Samdomas darbuotojas privačiame sektoriuje.
- Dirbantis pagal patentą / licenciją.
- Įmonės savininkas.
- Studentas.
- Namų šeimininkė.
- Kita (įrašyti) _____

17. Jūsų išslavinimas:

- Pradinis
- Vidurinis
- Aukštesnysis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Nebaigtas aukštasis neuniversitetinis (mokausi)
- Nebaigtas aukštasis (mokausi universitete)
- Aukštasis

Dėkoju, kad dalyvavote apklausoje!

8 priedas. Notarų biurų ir notarų vertinimas geografinio paskirstymo kontekste¹⁸⁵

Geografinė teritorija	Notarų biurų skaičius	Notarų skaičius	Gyventojų skaičius	Notaro aptarnaujamų gyventojų skaičius savivaldybėje	atitinka pagal 4.21 punktą ar ne	Vidutinis gyventojų skaičius 1 notarų biurui	max / min	Vidutinis gyventojų skaičius 1 notarui
Akmenės rajonas	1	1	26737	26737	FALSE	26737	max not. b	26737
Alytus	5	5	66841	13368	TRUE	13368	27622	13368
Alytaus rajonas	2	2	30691	15346	FALSE	15346		15346
Anykščių rajonas	1	2	31088	15544	FALSE	15544	min not. b.	15544
Biržų rajonas	2	2	32116	16058	FALSE	16058	5881	16058
Druskininkai	2	2	24044	12022	TRUE	12022		12022
Elektrėnai	1	1	27622	27622	FALSE	27622		27622
Ignalinos rajonas	2	2	19374	9687	TRUE	9687	max notarui	9687
Jonavos rajonas	3	3	51401	17134	FALSE	17134	27622	17134
Joniškio rajonas	1	2	29310	14655	TRUE	14655	min notarui	14655
Jurbarko rajonas	2	2	34213	17107	FALSE	17107	5882	17107
Kaišadorių rajonas	2	2	35334	17667	FALSE	17667		17667
Kalvarijos savivaldybė	1	1	13162	13162	TRUE	13162		13162
Kaunas	28	33	348624	10254	TRUE	10254		10254
Kauno rajono sav. Garliava	1	1			TRUE			
Kauno rajonas	5	6	90196	15033	FALSE	15033		15033
Kėdainių rajonas	3	4	61872	15468	FALSE	15468		15468
Kelmės rajonas	2	2	36801	18401	FALSE	18401		18401
Klaipėda	15	19	182752	9619	TRUE	9619		9619
Klaipėdos rajonas	3	3	52125	17375	FALSE	17375		17375
Kretingos rajonas	2	2	45103	22552	FALSE	22552		22552
Kupiškio rajonas	1	2	22369	11184.5	TRUE	11185		11185
Lazdijų rajonas	2	2	24246	12123	TRUE	12123		12123
Marijampolė	7	7	68303	9758	TRUE	9758		9758
Mažeikių rajonas	3	5	64430	12886	TRUE	12886		12886
Molėtų rajonas	2	2	22475	11238	TRUE	11238		11238
Pagėgiai	1	1	11131	11131	TRUE	11131		11131
Pakruojo rajonas	2	2	26561	13281	TRUE	13281		13280.5
Palanga	3	3	17645	5882	TRUE	5882		5882
Panevėžys	9	9	111959	12440	TRUE	12440		12440
Panevėžio rajonas	2	2	42449	21225	FALSE	21225		21225
Pasvalio rajonas	2	2	31718	15859	FALSE	15859		15859
Plungės rajonas	3	3	43044	14348	TRUE	14348		14348
Prienų rajonas	3	3	33048	11016	TRUE	11016		11016

¹⁸⁵ Apskaičiavo darbo autorė

Radviliškio rajonas	2	3	47626	15875	FALSE	15875		15875
Raseinių rajonas	1	2	40656	20328	FALSE	20328		20328
Rietavo savivaldybė	1	1	9837	9837	TRUE	9837		9837
Rokiškio rajonas	3	3	37815	12605	TRUE	12605		12605
Skuodo rajonas	1	2	23123	11562	TRUE	11562		11562
Šakių rajonas	2	2	35507	17754	FALSE	17754		17754
Šalčininkų rajonas	2	2	36992	18496	FALSE	18496		18496
Šiauliai	6	7	125453	15682	FALSE	15682		15682
Šiaulių rajonas (Kuršėnų seniūnija)	1	1			TRUE			
Šiaulių rajonas	2	2	49199	24600	FALSE	24600		24600
Šilalės rajonas	1	2	29486	14743	TRUE	14743		14743
Šilutės rajonas	3	3	52119	17373	FALSE	17373		17373
Širvintų rajonas	2	2	18629	9314.5	TRUE	9315		9315
Švenčionių rajonas	3	3	29922	9974	TRUE	9974		9974
Tauragės rajonas	3	3	49925	16642	FALSE	16642		16642
Telšių rajonas	3	3	53821	17940	FALSE	17940		17940
Trakų rajonas	3	3	35700	11900	TRUE	11900		11900
Ukmergės rajonas	2	2	44783	22392	FALSE	22392		22392
Utenos rajonas	4	4	46939	11735	TRUE	11735		11735
Varėnos rajonas	2	2	27604	13802	TRUE	13802		13802
Vilkaviškio rajonas	3	3	47204	15735	FALSE	15735		15735
Vilnius	44	60	560192	9337	TRUE	9337		9337
Vilniaus rajonas	6	7	96484	13783	TRUE	13783		13783
Visaginas	2	2	28335	14168	TRUE	14168		14168
Zarasų rajonas	2	2	19855	9928	TRUE	9928		9928
VISO	228	266						

9 priedas. Notaro imamo atlyginimo už notarinių veiksmų atlikimą, sandorių projektų parengimą, konsultacijas ir technines paslaugas laikinieji dydžiai

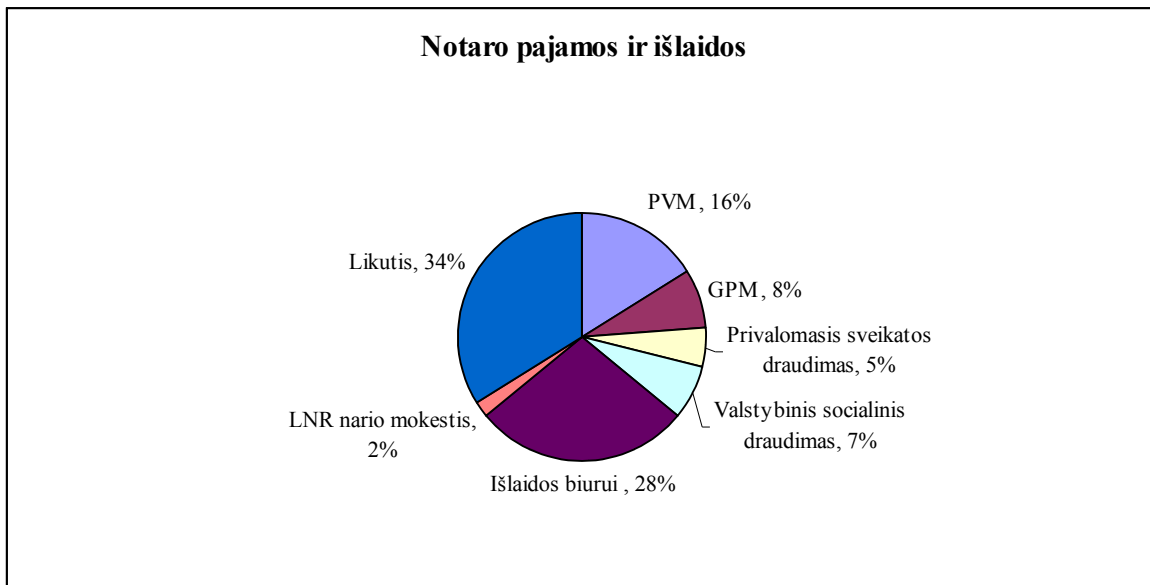
1.	Nekilnojamųjų daiktų sandoriai:	
1.1.	už nekilnojamojo daikto perleidimo, perdavimo už turtinę skolą (skolos padengimo) ar turto perleidimo už rentą sutarties, išskyrus 1.9 punkte nurodytą sutartį, patvirtinimą	0,45 procento nuo sumos, bet ne mažiau kaip 100 Lt ir ne daugiau kaip 20 000 Lt;
1.2.	už nekilnojamojo daikto mainų sutarties patvirtinimą, taip pat atvejus, kai nekilnojamasis daiktas mainomas į kilnojamąjį daiktą ar kitą civilinių teisių objektą	nuo 0,4 iki 0,5 procento nuo mainomo daikto, turinčio didesnę vertę, vertės, bet ne mažiau kaip 100 Lt ir ne daugiau kaip 20 000 Lt;
1.3.	už nekilnojamojo daikto panaudos sutarties patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,6 procentų nuo panauda duodamo daikto vertės, bet ne daugiau kaip 20 000 Lt;
1.4.	už nekilnojamojo daikto nuomos ar lizingo (finansinės nuomos) sutarties patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,6 procento nuo sutartyje nurodytos nuomos mokesčio sumos (skaičiuojant už visą nuomos terminą, bet ne ilgesnį kaip 25 metai), bet ne mažiau kaip 50 Lt ir ne daugiau kaip 20 000 Lt;
1.5.	už nekilnojamojo daikto sujungimo, padalijimo sutarties, taip pat už žemės sklypo atidalijimo ir amalgamacijos sutarties patvirtinimą	nuo 0,4 iki 0,5 procento nuo daikto vertės, bet ne daugiau kaip 20 000 Lt;
1.6.	už servituto, uzufukto, užstatymo teisės, naudojimosi tvarkos daiktu nustatymo sutarties patvirtinimą	100–300 Lt;
1.7.	už nekilnojamojo daikto hipotekos lakšto patvirtinimą, kai įkeičiamo daikto savininkas yra fizinis asmuo	nuo 0,2 iki 0,3 procento nuo daikto vertės, bet ne mažiau kaip 50 Lt ir ne daugiau kaip 300 Lt;
1.8.	už nekilnojamojo daikto hipotekos lakšto patvirtinimą, kai įkeičiamo daikto savininkas yra juridinis asmuo	nuo 0,2 iki 0,3 procento nuo daikto vertės, bet ne mažiau kaip 100 Lt ir ne daugiau kaip 500 Lt;
1.9.	už nekilnojamojo daikto dovanojimo situoktiniui, tėvams, vaikams (įvaikiams), seneliams, vaikaičiams ar mainų tarp šių asmenų sutarties patvirtinimą	50–80 Lt;
2.	Kilnojamųjų daiktų sandoriai:	
2.1.	už kilnojamojo daikto perleidimo, perdavimo už turtinę skolą ar turto perleidimo už rentą sutarties, išskyrus 2.8 punkte nurodytą sutartį, patvirtinimą	nuo 0,3 iki 0,4 procento nuo sumos, bet ne mažiau kaip 50 Lt;
2.2.	už kilnojamųjų daiktų mainų sutarties patvirtinimą	nuo 0,3 iki 0,4 procento nuo mainomo daikto ar kito civilinių teisių objekto, turinčio didesnę vertę, vertės, tačiau ne mažiau kaip 50 Lt;
2.3.	už kilnojamojo daikto panaudos sutarties patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,3 procentų nuo daikto vertės, tačiau ne mažiau kaip 50 Lt;
2.4.	už kilnojamojo daikto nuomos ar lizingo (finansinės nuomos) sutarties patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,3 procento nuo sutartyje nurodytos daikto vertės, bet ne mažiau kaip 50 Lt;
2.5.	už kilnojamojo daikto pasidalijimo sutarties patvirtinimą	nuo 0,45 iki 0,55 procento nuo daikto vertės, bet ne mažiau kaip 50 Lt;

2.6.	už įkeitimo lakšto patvirtinimą, kai įkeičiamo daikto savininkas yra fizinis asmuo	nuo 0,2 iki 0,3 procento nuo daikto vertės, bet ne mažiau kaip 50 Lt ir ne daugiau kaip 300 Lt;
2.7.	už įkeitimo lakšto patvirtinimą, kai įkeičiamo daikto savininkas yra juridinis asmuo	nuo 0,2 iki 0,3 procento nuo daikto vertės, bet ne mažiau kaip 100 Lt ir ne daugiau kaip 500 Lt;
2.8.	už kilnojamojo daikto ir (ar) teisių dovanojimo sutuoktiniui, tėvams, vaikams (įvaikiams), seneliams, vaikaičiams ar mainų tarp šių asmenų sutarties patvirtinimą	30–60 Lt;
2.9.	už kilnojamojo daikto dovanojimo sutarties patvirtinimą	50–200 Lt;
3.	Vertybinių popierių, pinigų arba teisių perleidimo sandoriai:	
3.1.	už vertybinių popierių pirkimo–pardavimo sutarties patvirtinimą	nuo 0,4 iki 0,5 procento nuo perleidžiamų vertybinių popierių pardavimo sumos, bet ne mažiau kaip 50 Lt;
3.2.	už teisių perleidimo sutarties patvirtinimą	40–70 Lt;
3.3.	už pinigų dovanojimo sutarties patvirtinimą	nuo 0,3 iki 0,5 procento nuo dovanojamos sumos, tačiau ne mažiau kaip 50 Lt;
3.4.	už pinigų, vertybinių popierių, teisių dovanojimo sutuoktiniui, tėvams, vaikams (įvaikiams), seneliams, anūkams ar mainų tarp šių asmenų sutarties patvirtinimą	30–60 Lt;
3.5.	už paskolos ar kreditavimo sutarties patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,4 procento nuo paskolos (kredito) sumos ar daikto vertės, kai objektas nėra pinigai, bet ne mažiau kaip 50 Lt;
3.6.	už reikalavimo perleidimo ar skolos perkėlimo sutarties reikalavimo ar skolos patvirtinimą	nuo 0,2 iki 0,4 procento nuo reikalavimo, skolos dydžio sutarties sudarymo metu, bet ne mažiau 50 Lt;
3.7.	už piniginių lėšų pasidalijimą	nuo 0,1 iki 0,2 procento nuo lėšų sumos, bet ne mažiau kaip 100 Lt;
3.8.	už teisių pasidalijimą	50–200 Lt;
4.	Notariniai veiksmai, susiję su juridinio asmens steigimu ir veikla:	
4.1.	už juridinio asmens steigimo sandorio patvirtinimą	nuo 0,1 iki 0,3 procento nuo steigiamo juridinio asmens įstatinio kapitalo sumos (jei toks formuojamas atitinkamai juridinio asmens teisinei formai), bet ne mažiau kaip 250 Lt ir ne daugiau kaip 1000 Lt;
4.2.	už steigiamo juridinio asmens steigimo dokumentų atitikties įstatymų reikalavimams patvirtinimą, taip pat patvirtinimą, kad juridinį asmenį įregistruoti galima, nes įstatymuose ar steigimo sandoryje nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės:	
4.2.1.	labdaros ir paramos fondo	atleista;
4.2.2.	individualios įmonės	80–200 Lt;
4.2.3.	viešosios įstaigos, gyvenamųjų namų statybos bendrijos, kitų bendrijų ir kitų juridinių asmenų	100–250 Lt;
4.2.4.	tikrosios ūkinės bendrijos, komanditinės ūkinės bendrijos, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvo)	150–350 Lt;

4.2.6.	asociacijos	150–450 Lt;
4.2.7.	advokatų profesinės bendrijos, nuolatinės arbitražo institucijos	200–600 Lt;
4.2.8.	uždarnosios akcinės bendrovės	250–800 Lt;
4.2.9.	akcinės bendrovės	400–900 Lt;
4.2.10.	Europos ekonominių interesų grupės, Europos bendrovės, Europos kooperatinės bendrovės	500–1000 Lt;
4.2.11.	komercinio banko, kredito unijos ir kitos kredito įstaigos, draudimo veiklą vykdančios įmonės	500–1000 Lt;
4.3.	už filialo ar atstovybės nuostatų atitikties įstatymų reikalavimams patvirtinimą, pakeitimą, taip pat patvirtinimą, kad filialą ar atstovybę įregistruoti galima, nes įstatymuose nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės	nuo 50 iki 75 procentų atlyginimo, nustatyto atitinkamai juridinio asmens teisei formai pagal šiuo įsakymu patvirtintų laikinųjų dydžių 4.2.1–4.2.11 punktus;
4.4.	už Juridinių asmenų registro tvarkytojui teikiamame prašyme nurodytų duomenų tikrumo patvirtinimą:	
4.4.1.	pavadinimo, kodo, teisinės formos, buveinės, finansinių metų, veiklos laikotarpio, taisyklės, pagal kurią asmenys veikia juridinio asmens vardu, organų narių skaičius (už visus duomenis kartu arba keičiant bet kurį iš šių duomenų), kitų duomenų (kiekvieno)	15 Lt;
4.4.2.	valdymo organų narių, kitų organų narių, akcininko, asmenų, turinčių teisę juridinio asmens vardu sudaryti sandorius (kiekvieno asmens visų duomenų bei parašo tikrumo paliudijimas)	25 Lt;
4.5.	už juridinio asmens pakeisto steigimo dokumento naujos redakcijos atitikties įstatymų reikalavimams patvirtinimą:	
4.5.1.	kai keičiamas juridinio asmens kapitalo dydis	nuo 0,1 iki 0,3 procento už padidinamą ar sumažinamą įstatinio kapitalo sumą, tačiau ne mažiau kaip 250 Lt ir ne daugiau kaip 1000 Lt;
4.5.2.	kai juridinio asmens kapitalo dydis nekeičiamas	250–500 Lt;
4.5.3.	labdaros ir paramos fondo	atleista;
4.6.	už šiuo įsakymu patvirtintų laikinųjų dydžių 4.2.1–4.2.7 punktuose reorganizuojamo (-ų) ar pertvarkomo (-ų) juridinio asmens steigimo dokumentų atitikties įstatymų reikalavimams patvirtinimą, taip pat patvirtinimą, kad juridinį asmenį įregistruoti galima, nes įstatymuose ar steigimo sandoryje nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės	atlyginimas, nustatytas atitinkamai juridinio asmens teisei formai pagal šiuo įsakymu patvirtintų laikinųjų dydžių 4.2.1–4.2.7 punktus;
4.7.	už šiuo įsakymu patvirtintų laikinųjų dydžių 4.2.8–4.2.11 punktuose reorganizuojamo ar pertvarkomo juridinio asmens ar asmenų steigimo dokumentų atitikties įstatymų reikalavimams patvirtinimą, taip pat patvirtinimą, kad juridinį asmenį įregistruoti galima, nes įstatymuose ar steigimo sandoryje nustatytos prievolės yra įvykdytos ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės	nuo 0,1 iki 0,3 procento nuo juridinio asmens kapitalo sumos, bet ne mažiau kaip 250 Lt ir ne daugiau kaip 1000 Lt;
5.	Kiti notariniai veiksmai, techninės paslaugos ir konsultacijos:	
5.1.	už preliminariosios sutarties patvirtinimą	80–300 Lt;
5.2.	už jungtinės veiklos (partnerystės) sutarties patvirtinimą	150–250 Lt;
5.3.	už vedybų sutarties patvirtinimą	150–300 Lt
5.4.	už santuokos metu įgyto turto padalijimo, paveldėto turto pasidalijimo sutarties patvirtinimą	imamas atlyginimas, nurodytas 1.5 ir 2.5 punktuose

5.5.	už prievolės įvykdymo užtikrinimo sandorio, išskyrus 1.7, 1.8, 2.6, 2.7 punktuose nurodytus sandorius, patvirtinimą	50–100 Lt;
5.6.	už nekilnojamojo daikto priėmimo–perdavimo dokumento patvirtinimą	30 Lt;
5.7.	už pavedimo sutarties patvirtinimą	30 Lt;
5.8.	už įgaliojimo patvirtinimą sutuoktiniui, tėvams, vaikams	10 Lt;
5.9.	už įgaliojimo patvirtinimą kitiems fiziniams ir juridiniams asmenims	20–50 Lt;
5.10.	už testamentą patvirtinimą	20–100 Lt;
5.11.	už pareiškimo apie palikimo priėmimą arba apie palikimo atsisakymą patvirtinimą	10–50 Lt;
5.12.	už kitų vienašalių sandorių patvirtinimą	20 Lt;
5.13.	už susitarimo dėl sutarties pakeitimo ar papildymo patvirtinimą, išskyrus atvejus, kai didinama sutartyje nustatyta kaina	50–80 Lt;
5.14.	už kitų sandorių patvirtinimą	50–100 Lt;
5.15.	už asmeninio testamentą ar oficialiam prilyginamą testamentą saugojimą	30 Lt;
5.16.	už testamentą paskelbimą	15 Lt;
5.17.	už paveldėjimo teisės liudijimo išdavimą į pinigines lėšas sąskaitose fiziniams asmenims	20 Lt;
5.18.	už paveldėjimo teisės liudijimo išdavimą į nekilnojamuosius daiktus	0,1 procento nuo paveldimo turto vertės, bet ne mažiau kaip 50 Lt ir ne daugiau kaip 1000 Lt;
5.19.	už paveldėjimo teisės liudijimo išdavimą į kitą turtą	20–100 Lt;
5.20.	už teisės į dalį bendro sutuoktinių turto liudijimo likusiam sutuoktiniui, taip pat už mirusiojo sutuoktinio dalį nustatančio liudijimo išdavimą	nuo 20 iki 50 Lt;
5.21.	už jūrinio protesto priėmimą	300–600 Lt;
5.22.	už vekselių ir čekių protestavimą	50–100 Lt;
5.23.	už vykdomųjų įrašų užprotestuotuose ir neprotestuotuose vekseliuose ir čekiuose darymą, Europos vykdomojo rašto išdavimą	nuo 0,3 iki 0,5 procento nuo išieškomos sumos, bet ne mažiau kaip 50 Lt;
5.24.	už piniginių sumų priėmimą į depozitinę sąskaitą	nuo 0,05 iki 0,1 procento nuo priimamos sumos, bet ne mažiau kaip 10 Lt;
5.25.	už dingusio ar pamesto notaro patvirtinto ar išduoto dokumento dublikato išdavimą	30 Lt;
5.26.	už dokumento nuorašo (kopijos), išrašo tikrumo paliudijimą (už vieną puslapį), už parašo dokumente tikrumo paliudijimą, išrašų iš notarinio registro išdavimą	3 Lt;
5.27.	už dokumento vertimo iš vienos kalbos į kitą tikrumo paliudijimą (už vieną puslapį)	10 Lt;
5.28.	už fizinių ir juridinių asmenų pareiškimų perdavimą	20 Lt;
5.29.	už sandorio projekto parengimą	50–100 Lt;
5.30.	už kitų, šiame įsakyme nenurodytų notarinių veiksmų atlikimą	10–100 Lt;
5.31.	už konsultacijos suteikimą	10–200 Lt;
5.32.	už dokumento perrašymą ar kopijavimą (vieną puslapį)	0,2 Lt;
5.33.	už notarinio veiksmo projekto 1 puslapio parengimą	2 Lt.

10 priedas. Notaro pajamos ir išlaidos¹⁸⁶

¹⁸⁶ Gumuliauskienė L., Dumčiuvienė D. Kas yra tikrasis notaro paslaugos įkainis? // Notariatas, 2007, Nr.3.-P.20-38

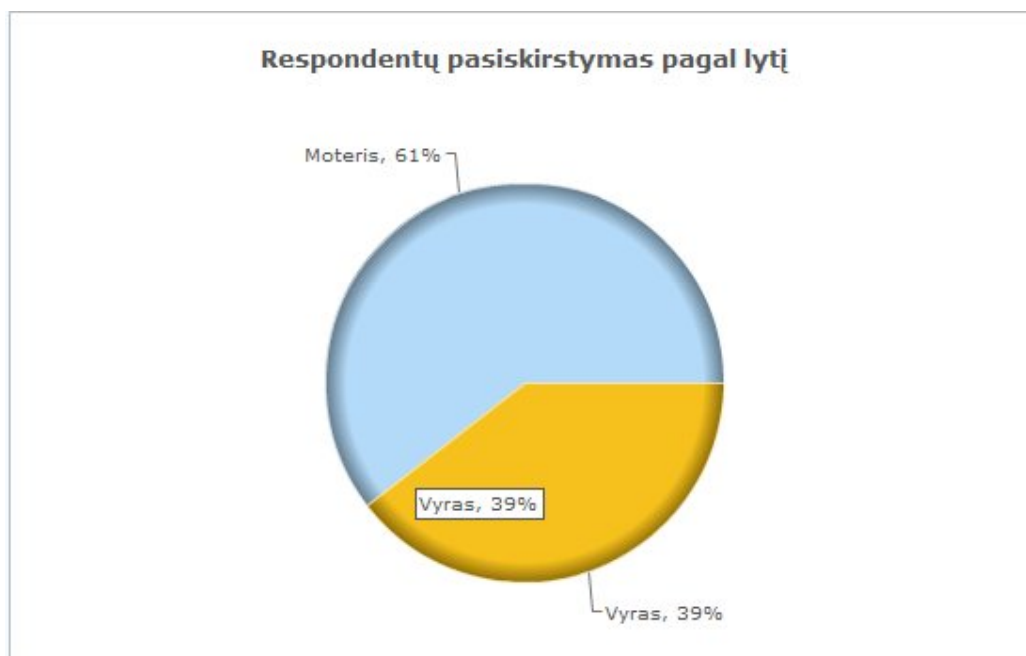
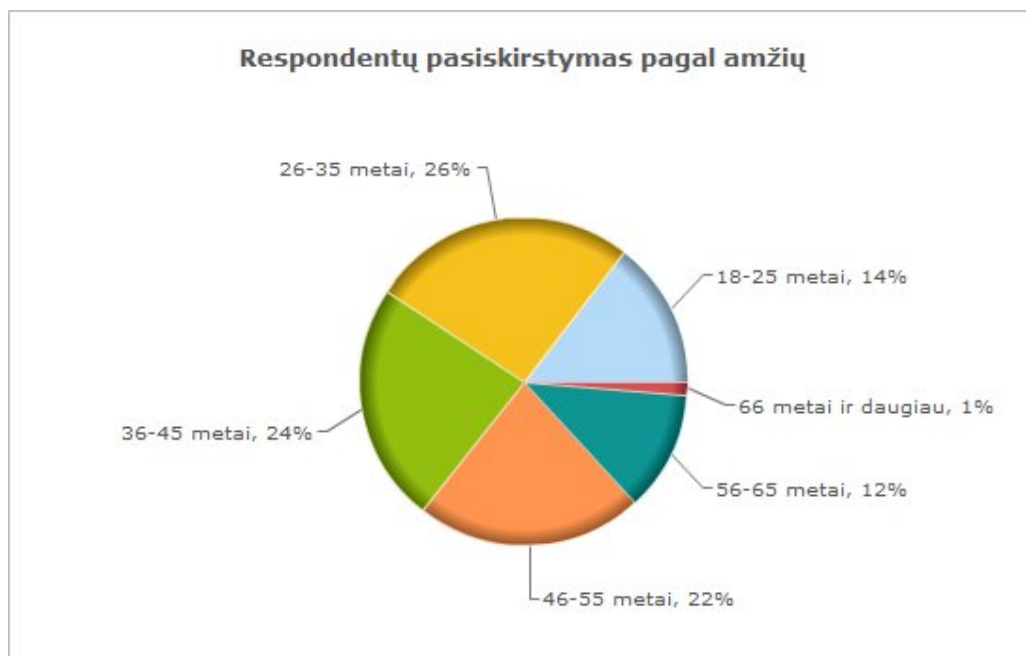

11 priedas. Notarinių veiksinių įkainiai (atskirai neišskiriant dokumentų rengimo paslaugos) pagal sąnaudų įvertinimo metodiką¹⁸⁷

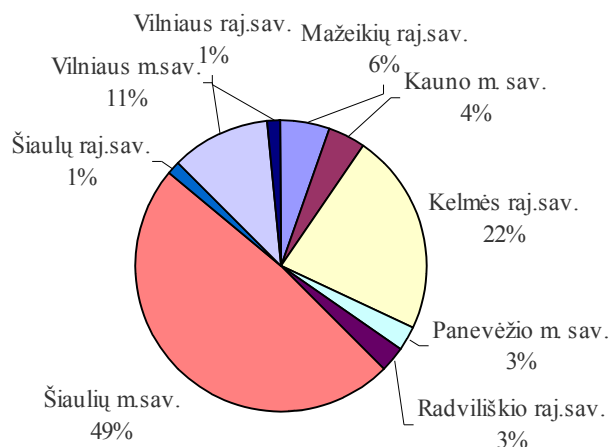
Eil. Nr.	Paslaugų grupė	Veiksinių numeriai	Trukmė, min.	Įkainis, Lt		Pajamos (vienam biurui), Lt		Pokytis		Pokyčio kryptis
				Pagrįstas sąnaudomis	Dabartinis įkainis	Modeliuojamos pajamos	Dabartinės pajamos	Absolūtus, Lt	%	
1	Nekilnojamųjų daiktų sandoriai	1.1.	92	157	335	129 163	283 921	-154 759	-55 %	↓
2		1.2., 1.5, 1.6.	121	206	360	8 601	15 453	-6 852	-44 %	↓
3		1.3., 1.4.	94	161	53	404	136	268	+197 %	↑
4		1.7., 1.8	84	144	256	24 323	44 572	-20 249	-45 %	↓
5		1.9.	70	120	78	18 762	12 647	6 115	+48 %	↑
		Suma				181 252	356 729	-175 477	-49 %	↓
6	Kilnojamųjų daiktų sandoriai	2.1. - 3.8. (išskyrus 2.6 - 2.7)	52	90	63	5 183	3 774	1 409	+37 %	↑
7		2.6., 2.7.	127	217	239	3 732	4 229	-497	-12 %	↓
8		4.1., 4.6., 4.7.	136	233	367	3 570	5 785	-2 215	-38 %	↓
		Suma				12 485	13 788	-1 304	-9 %	↓
9	Juridinio asmens steigimo sandoriai	4.2.1. - 4.2.11 (išskyrus 4.2.3.), 4.4.1, 4.4.2., 4.5.2., 4.5.3.	144	247	116	9 892	4 801	5 091	+106 %	↑
10		4.2.3.	162	278	223	167	138	29	+21 %	↑
11		4.5.1.	188	322	430	387	532	-145	-27 %	↓
		Suma				10 445	5 471	4 975	+91 %	↑
12	Įvairių dokumentų tvirtinimas	5.1., 5.2., 5.5., 5.6., 5.7., 5.11. - 5.16.	43	73	29	57 579	23 616	33 963	+144 %	↑
13		5.3., 5.4.	94	161	119	1 977	1 505	473	+31 %	↑
14		5.8., 5.9.	35	60	31	38 183	20 212	17 971	+89 %	↑
15		5.10.	40	69	75	12 594	14 138	-1 544	-11 %	↓
		Suma				110 334	59 471	50 863	+86 %	↑
16	Paveldėjimo teisės liudijimų išdavimas	5.17., 5.19., 5.20.	77	131	39	18 084	5 592	12 492	+223 %	↑
17		5.18.	109	186	86	34 327	16 341	17 986	+110 %	↑
		Suma				52 411	21 933	30 478	+139 %	↑
18	Kiti veiksmai	5.21. - 5.23.	46	79	150	276	541	-265	-49 %	↓
19		5.24.	39	66	247	33	127	-94	-74 %	↓
		Suma				309	668	-359	-54 %	↓
20	Techninės paslaugos	5.25. - 5.28.	9	15	5	109 807	40 221	69 586	+173 %	↑
21		5.29. - 5.31.	53	91	16	25 999	4 761	21 238	+446 %	↑
		Suma				135 807	44 982	90 825	+202 %	↑
					Viso:	503 042	503 042			

¹⁸⁷ Notarų paslaugų įkainių analizė. Notarų paslaugų įkainių analizės išvados ir rekomendacijos dėl notarų paslaugų įkainių nustatymo. Parengta: Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, 2009 m. kovo 3 d.-
http://www.tm.lt/dok/tyrimai/2011-03-31/Notaru_ikainiu_analize_20090303.pdf [žiūrėta 2011-10-04]

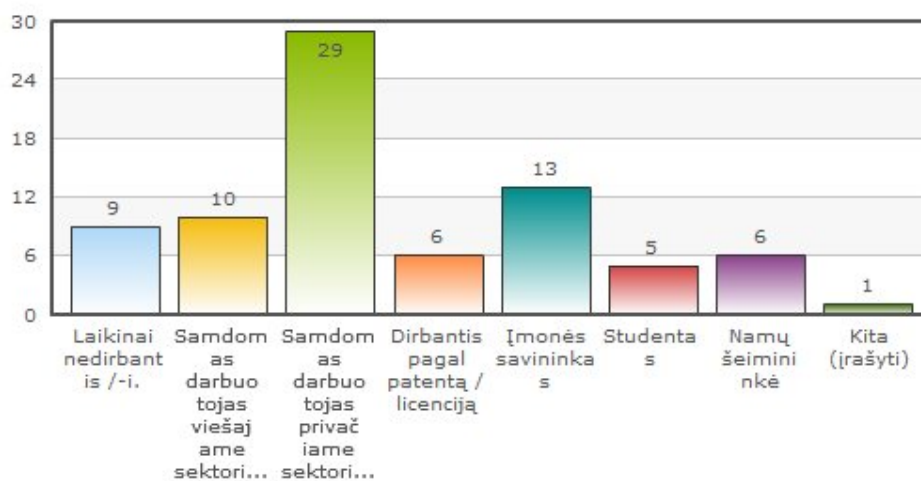
**12 priedas. Respondentų pasiskirstymas pagal demografines jų charakteristikas.
Visuomenės apklausa**

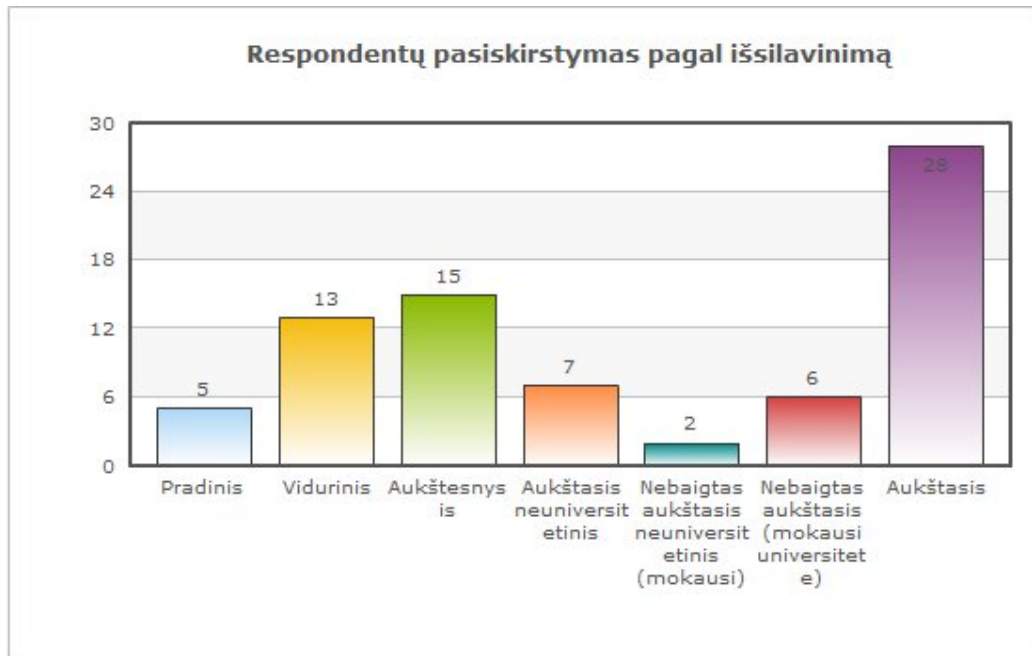

Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą

Respondentų pasiskirstymas pagal socialinį statusą

Šaltinis: tyrimo duomenys apdotti apklausos portale <http://www.esurveyspro.com>